

Milan Uzelac

STARE I NOVE PESME

2012

STARE I NOVE PESME

KULA NAD VRŠCEM

KULA

U nutrini Kule legu se pčele;
svoju, u saću pronađenu mudrost,
šire niz oble strane Vršačkog brega.
Čekaju da med dospe do temelja,
da prekrije ogromne naslage zlata,
a vreme svoje zube izoštri o kamen.
Kula se pretvara u pčelu,
dobija mala, zlatasta krila
i Vršac oblači u maglu.

KULA U MAGLI

Kad Kula nestane u magli
a Vršac bez gospodara bude,
ljudi postaju tihi, nečujni...
Čekaju da se dogodi čudo,
a ono se, pre, ili posle,
zbiva na vrhu Brega.
Zemlja se pretvara u svetlost
i naše oči zasipa prašinom.

MAJDAN

Na dnu napuštenog Majdana
splet zmija kupa se na suncu;
svoja tela, odenuta u boju kamena,
pretače u govor.

Gore, dva ogromna orla
polako smanjuju krug;
čekaju da ih nanese vetar
na vlagom išarano dno.

DOGAĐAJ NA MAJDANU

Jedina vrba, na obodu Majdana,
upija podnevno sunce.
Pognuta krošnja, svikla padanju kamena,
krije put i komad rapave ravnice.
Dva mališana, u uglu ogromne senke,
kopaju rupu za malog psa
kojem su noćas izdrobili glavu.

POGLED SA ĐAKOVOG VRHA

Hrastovi na obali bivšeg mora
krošnjama svojim podupiru nebo;
sa jedne strane travnjak, izbrazdan brdima,
sa druge, negde u daljini, veštački ribnjak,
u sredini Kula, Vršac, oblačni komad nesna
i malo tajni koje čine život.
Ogledamo se u ogromnoj, prozirnoj bari,
tražimo smisao svog lika na njenom,
nesrećom označenom, dnu;
čekamo da se nebo razoblači
i Đakov vrh utone u prolećnu toplinu.

NAMERNIK NA ĐAKOVOM VRHU

Siva, u mahovinu zarasla stena
svoj besmislen, zagonetni oblik
uvek tumači drugom, nepoznatom pričom.
U zavetrini, pod Đakovim vrhom,
svaka se reč na dvostruki način kaže
i svako slovo bezbrojno puta ponovi.
Dođe li možda neki namernik tu,
glas mu se brzo pretvori u cvrkut
a sivo perje na grudima nikne.

MISA

Stoji nad gradom kao kamena ptica.
Odenuta u belinu i oblačan nemir neba
umrle vraća u večiti mir.
Natrule dasake i rastuća vlaga
južnu joj stranu bacaju u brige.
Sa one druge, dolazi samo vetar,
zasipa prozore, oluke i zvonik tišinom;
lomi stabla u blizinu Feherove kuće.

TORANJ MISE

Uzdiže se do dve trećine neba.
Toranj, okrenut ka zalasku sunca,
svakim se danom neprimetno ruši.
Zidovi, oduvek belo okrećeni,
zatvaraju prostor namenjen vremenu.
Pod zvonom legu se sove
i svetlost pretvorenu u mudrost
raznose kad padne mrak.

NA DNU ĐAVOLJEVE JAZBINE

U osnovi pokvarenog sunčanog sata,
na dnu Đavoljeve jazbine,
gnezde se ptice.

Još dok se legu, uče se vremenu,
naporu da se u letu nad Vrščem
izbegnu tornjevi zabodeni u nebo.

Kada se svim tim ovlada,
Jazbina postaje nesnosno mala,
a letenje igra, način
da se opredmeti vreme.

U ĐAVOLJEVOJ JAZBINI

Svake godine u Đavoljevoj jazbini
nikne po jedan kesten.

Šumari ga zalivaju, čekaju da poraste
i krošnjom zakloni sunčani sat.

U trenutku, kad prevrši meru,
dolaze da mu oduzmu visinu.

Gospodar Jazbine sve to posmatra,
ćuti i posmatra...

KAPELA SVETOG ROKA

U njenom temelju leži zaključana kuga.
Stegnuta u zaborav, teži od kamena,
spava priklještena između kuća
i nove škole, nad humkama bivšeg groblja.
A kažu: došla je Cecilija iz Kule,
i rukama od čiste vatre
stavila po kamen u svaki od četiri zida.

ZIDANJE KAPELE SVETOG ROKA

Kada je kuga bila na domak Grada
glavari dozvaše zidare, iz daleka,
i rekoše mesto buduće kapele.
Ovi, vični zanatu, i borbi s vremenom
rapave ruke odeše u pokret vetra
i zgrada, poče da raste; vrata,
okrenuta na sever, dozvaše zimu
i bolest presta.

URBANI

Ogrnuti u vinograde
i komad sivog, raspetog neba
odvajaju Misu od ravnice.
Četiri usamljena kestena
zelene, iskidane prste
šire nad temeljem nestvarne kapele.
Na zaravnjenoj čistini
seljani okreću zaprežna kola;
izručuju u njih sepetke,
prepune ostarelog grožđa.

POGLED SA URBANA

Kada se sa Urbana pogleda Kula,
njena južna, u temelju najdeblja strana,
kamenu sivost diže do granice neba.
Malo niže, Crkvice zagubljena u granju,
nestvarnu belinu pretvara u krv;
čeka da onaj vidljivi deo grada
nestane u smeši zapaljenog korova i sna.

KALUĐERSKI BIRT

Na mestu gde je Kaluđerski birt
mešao vino i pijance,
besede onih koje piće smori
i česte tuče seoske gospode,
sada sam, sred nabujale trave,
našao kamen i komadić čaše,
jedine stvari koje grizu vreme.

PRED MESIĆEM

Kad smo juče prišli dovoljno blizu
i Mesić uneli u oči,
kiša, od svake strane bacana vetrom,
oprala je put i blato sa naših nogu.
Neko je hteo da čistih stopala,
kroz zastor svetlećih kapljica, uđemo
u, Savinom rukom, naznačen prostor
i vreme, sažeto u vrhu kupole,
osetimo kao svetsku moć.

MESIĆ

Pod oblim, u zlato stegnutom svodom,
širi se blaga, o živopis izlomljena svetlost.
Reči onih što slagahu kamen
nečujno klize do granice sela.
Malo dalje, sa druge strane konaka,
žedni konji kraj pognutog đerma
čekaju da gazda kofom dohvati vodu
i sliku sunca sa zida bunara.

MESIĆKI TORANJ

Zagnjuren u kamen i svoje vreme,
u misli zidara i njihove nacрте,
u vino prosuto u temelj
i reči iz starih, požutelih knjiga,
Mesić toranj odenut u zlato
uzdiže do neba, do granice vida
i sluti beskraj, nestvarnu prazninu.

MALI RIT

U jednom delu Rita skuplja se voda.
Vrbe, račvajući se u korenu,
sivkaste grane nadnose nad mulj.
Po belom, svetlucavom lišću
sleže se prašina sa obližnjeg puta.
Stabljike mlade koprive okružuju
gnezdo trstenjaka otrovnim lišćem.

ORLOVI NAD MALIM RITOM

Žute, vremenom istanjene vlati
ispredaju treperavu pesmu.

Dva orla pod paperjastim oblacima
ponekad zamahnu krilima; lebde.

Čuje se samo ono što donese vetar
i prepusti treperenju trske.

CRKVA NA BELJACU

O njenoj gradnji pletu se izmišljene priče
i, ako natpis pogrešno shvatiš,
postaješ mlađi od svoje starosti.
Po strani od onog što teče
spava sred trščanog mora
oslonjena o dve sasušene vrbe.

U CRKVI NA BELJACU

U jednom od mračnih uglova čuva smeh,
u drugom, na dnu bunara, iznakažena tela
onih, što u bezbroj skica
dadoše joj trajan i savršen lik.

U vrbi kraj gornjeg zida sanjaju njihove duše;
sanjaju duge, još neodrezane prste
i svod što stajaće negde, u uglu sna,
nepretvoren u masu hladnog kamena.

AT

Kraj Ata divljaju konji;
vlasnici, na trošna kola,
tovare od čekanja usitnjen pesak.
Maštaju da ga što pre razvuku
i, bogati, ugledaju dno.
Zaboravljaju da kraja delima nema,
da samo bivše more
najbolje poznaje poslove.
Njihova smrt i kosti onih u pesku
tajna su od koje žive
poslednji pesnici Vršca.

IDOLI SA ATA

Kraj Vršca leže naslage peska
kojim je more odevalo trg.
Ponegde idoli provire iz zemlje,
pričaju o vatri i reči lepota;
čekaju da neko ih probudi,
da im u lužici povrati oblik
i stavi ih u staklene vitrine.
Pesak, upivši davno njihovu mudrost,
preći će tek tad u temelje
mahom novih, dovršenih kuća
i tražiti da se vlasnik povrati iz sna.

LUDOŠ

Razdvojen u trsku zaraslim kanalom,
zelenom trakom ustajale vode,
svakom se stranom oslanja na nebo
i brazde vuče do padina Brega.
Između severa i Vršca
kupa se u šumi zrelog kukuruza
i vici čobana oko zapuštenog,
od trajanja zatrovanog derma.

SUSRET NA BELOM MOSTU

Uvek, u isto vreme,
dva čoveka zaprežnim kolima
prelaze Beli most;
osvrću se.

Njihova neobrijana lica
počinju da se smanjuju,
nestaju u sparnoj izmaglici
koja obavija Vršac.

KANAL NA LUDOŠU

Kanalom neprimetno protiče voda.

Jedna muva na list

koji tone pod njenom težinom

pokušava da sleti.

Voda na raznim mestima treperi

i svoju rapavu, zelenu površinu

provlači ispod Belog mosta.

TRAKA NAD LUDOŠKIM KANALOM

S namerom da spoji razdvojen Ludoš,
pruža se preko kanala most.
Njegova izlomljena metalna ograda
oblači se u tanke slojeve rđe.
Sivu, rapavu površinu
išaranu težinom kolskih točkova
preseca senka telefonskih žica.

PREDELI ZIMI

Nad Vršačkim predelima sada je sneg.
Njegova bela nepremostivost, zgažena
blatnjavim tragom seoskih kola,
skriva paperjastom mrenom Urbane i Beljac,
Strmoglavicu, Selište i Ludoš.
Sa druge strane, u belom ogrtaču, Breg
i siva gospodarica, krezuba Kula,
naznačuje prostor u kojem zima,
uz pomoć Cecilije,
vladari do granice svoje.

STRMOGLAVICA

Stojimo s one druge strane Vršca
i čekamo da se Kula pojavi iz magle,
da na Strmoglavicu i njenih šest njiva
baci zapaljeno sunce, da se nasmeje
krzavim, od vremena natrulim zubima.
U daljini, tri zatamnjena tornja,
u zlato odenutim vrhovima,
podupiru oblačno, čekanjem izmoreno
nebo.

NAJSEVERNIJA NJIVA NA STRMOGLAVICI

Njiva, crna od svoje dubine
i močvare, koja se svakog proleća,
pretvara u more skupivši
dovoljno vode s Vršačkog brega,
uzorana i napuštena,
ostavljena da potraži mir,
kakav njen orač ne poznaje,
ni onda kad je najbliže zemlji,
još uvek polunagluva,
od talasa posustalog mora,
severnim svojim krajem dotiče Selište.

SELIŠTE

Selište, danas bez ijednog sela,
valovito, naspram sivkaste ravnice,
leži poput ubijene ptice
pod zelenim ogrtačem.

Još uvek nedozreo kukuruz
sanja berbu i odlazak s polja.
Kada se pretvori u zveckavo zlato,
čuvaće u sebi malo sunca i zemlje
za one koji odluče
da ga povrate u život.

PRIČA SA SELIŠTA

*Šetajući Selištem Javor
Rašajski je našao komad
meteorita koji je (u neolitu)
služio kao kamen za žrvanj*

Na Selištu, pod naslagom zemlje,
skrivahu se kuće i jedan čudesan kamen
dolutao sa drugog kraja neba
u žrvanj vladareve žene;
njegova toplota
predugo skupljana s iste ruke
duž ivice pravilnog kruga
peče nas dok otresamo zemlju.

CRVENKA

Ovde, kao na Atu, vadi se pesak.
Pravilno zasečene strane
kriju male glinene idole
i njihove otkinute glave.
Jedan od njih, pronađen
kraj kostura kosa,
sluti da njegov vlasnik
poznaje drugačije vreme.
U Vršcu, o malim idolima,
sada se pišu knjige.

POGLED SA CRVENKE

Sa Crvenke vidi se nebo
i Kula iznad njega.
Njena uglasta osnova
pružena do svake vršaćke kuće,
svoje središte potopljeno u zlato,
u svetlost koja privlači čiope,
pretvara u jezik uspavane zmije.
Ko dođe s ključem i čašom vina
videće gomilu ruku
i sasvim drukčiju smrt.

POGLED SA NOVIH ZEMALJA

A tamo, iza neba stegnutog u vreme,
iza bele, iskričave površine,
tama, zbijena u iglice borove šume,
krakaste, od mraza skorele prste
spušta niz padine Vršačkog brega.
Ptice treptave, od zime nabrekle krugove
stežu nad kućama Radakove male
i onima čije su oči uprte u njih,
kazuju vreme, ono iza njega.

NOVE ZEMLJE

Na mestu gde trske preseca polje,
zariven kao nož u prazninu,
Mesić se u dodiru s mrakom,
pretvara u belu, iskравu ravnicu.
Kažu: ovde na Novim zemljama,
sahranjuju decu i ubice;
neka zemlja izmiri čednost i bes,
najblaži osmeh i zgusnutu meru.

1972 - 1973.

IZVOR KOŠAVE

MIRIS PALJEVINE

Toplina leta meša se
s ugarcima išaranim pepelom.
Na dva načina isto trajanje
zadržava miris paljevine i
strah da sve će u prah
da se pretvori, negde u Kajtasovu,
na Đavoljem mostu.

Živa svetlost igra u mraku,
u hladnoćom utegnutoj tami.
Iako dobru lestvicu imaš
za uzlazak na visinu,
ponestaju drva.
Vatra se sa svojom suprotnošću
ponikloj na kraju ushodišta,
mimoilazi.

VICTV VALERIANVS CASIANVS

... SOLVIT

Tako govorahu osvajači;
put dolaska i put odlaska,
svakom,
samo se jednom podari.

IZVOR KOŠAVE

Pohode nas misli, iste što su i Rimljane morile
dok u prah pretvarahu drevni Decebelum na Dunavu.
Sve puteve u Peščari isti zasipa pesak;
taloži se vreme na davno zatrta staništa.
Samo ptice u plamenom polju božura svedoče
da život oslonac u mislima ima,
da svetlost svetih i nad nama sija.

U krajeve iz kojih oduvek dolazi vetar
često se glasnici šalju; otud,
samo miris nepoznatog vraća se, i
isprekidani glasovi, nešto neodredljivo,
a svuda prisutno i svima poznato.

PRED KIŠU

Krila ptica zabodena u kišu, u svakog časa nadolazeće nevreme uronjeno u koru neraspadljivog hrasta, svedoče o zvezdi što se u tvrdi utvrđuje, o vetru sa one strane Brega i tišine.

Perje nesnom premorenog kosa sadrži sećanje samo na ono što dvaput se na obalama Save događa i zato, sen Tiberija, Avgustova legata, cara budućeg, niko od snom svladanih Panonaca neće prepoznati; a gledanjem u mrak, sve dalje, vidi se samo noć i s one strane nezalazna svetlost što čuvar je puta iz praznine šalje.

U NEDOSTATKU ODGOVORA (Moguća poetika Dositejeva)

Šta činiti danas, kad jasno je
da ćutanje moć ima, dalekoasežniju, podmukliju;
danas kad ime putnika Dositeja samo
deci iz njegove ulice na časovima
domaćeg heklera i sremskokarlovačke grudobolje
spominju?

Tri njegova dolaska u Vršac, tri pokušaja su
da jesen se sveta u svet prenese.
Zastaju tumačenja plaveti i zlata,
izgovor da tajna brojeva treperi na usnama
šetača večite Vršačke Bašte.

Odvagnuti vreme promene treba.
Odbaciti tumačenja o izvikanoj uverenosti,
jer ništa se ne može u selu sahrane razumeti,
jer jedino u dvoru vladike Šakabente smisao
smisla još ima, ako ga ima.

A zamisli: neko ti kaže da moraš sve
od početka. Ponovo slova, ponovo knjige,
ponovo tečenje vode
do ponoći naučiti.
Zamisli da neko ti kaže: Rasprostri
hrastovo lišće na ulaz u namastir -
stvari sliku reda u razumom zatamnjenoj ravni!
Svetlost voli sa senkom da se meša.
To znaš.

Iskrivljuješ početak basne prvim, do beznada
uvijenim slovom. Ospori vreme! Neka
i posmatrači osete da pisanje pesme
nije ni korist ni šala.
Treba slepiti, a na odlepljiv način,
sve listove knjige čije parne stranice
na prošlost mirišu.
Neka ih nema.

POMRAČENJE

Vinko Lozić voleo je da besanu noć
provodi uz treptanje blagih
mahom pogašenih zvezda.

Počinjao je od ma koje: nije bio (a možda i jeste)
pravi marksista-istraživač-mraka.
Zvezda bi, u durbin ulovljena, postajala dan,
a druženje njeno s dnevima drugim
nedelja, mesec, il neko poslednje doba.

Kad bi nazreo jesen, pažljivo bi je, zalivenu vinom,
na stranu ostavljao, čekao da dođe mrak,
taj pravi mrak, stihovima nagovešten,
trenutak kad sve zvezde jedna za drugom stanu u red i
odu u
ništa.

LAZA KOSTIĆ NA PUTU U VRŠAC

I dok Breg je sporo rastao iz žita,
Kao nemi svedok pesničkog umeća,
Sterija mu beše zagonetka veka,
A i mnogi drugi, ko Tomić i Nančić,
Što uz zvuke gajdi vernog im Čanade
Besediše lako, na jezika mnogo,
Čekajući kreac da na suncu sazre.

Trebaše mu malo vršačkoga mira,
Odmor nakon puta bez kraja i mere,
Radost čiste misli van telesnog bola,
Vedrina što vida razbolelu dušu.
U prtljagu behu godine i mudrost,
Savršenstvo stiha koje glača pero,
Dok tišinom peva vasseljena ledna.

Znao je on mnogo ali ne i jedno:
Tamo gde sad hita da presretne sebe,
Da u reči sapne savršenstvo duha,
Daleko od šapta zlobivoga sveta,
Daleko od senki koje kradu snove,
čekaće ga pogled prituljenih lica
I zevna pustota iz sporednog neba.

NADGROBIJE ZA ALEKSANDRA POLEKSIĆA,
KNJIGOLJUBCA I PROFESORA VRŠAČKOG

Sa punim džepovima vremena čutiš;
ako poželiš, na svaku reč i drugi put
vratiti se možeš. Ovde se trune;
ponekad sporije, ponekad brže; zavisno od
vrste bolesti, od svega što si
učinio za života.

Kad pogledom dotakneš natpis ovaj,
zadrži dah! Zaškripaće ti za leđima šljunak.
Ne osvrći se, nema nikog.
Samo svici unose svetlost u mrak;
lebde pod krošnjama lipa poput nas
došetalih kraj pruge. Jesen je.
Uvek jesen.

UZVITLANA STRAST ZEMLJE

Podnosi svako zasecanje i svako podvajanje.

Spremna je da se u beskraj razdeli, da

dokaže sebe u najmanjoj čestici.

Sposobna je da se vlaži, da

noć jednači sa snagom, da treperi,

troma i nepouzdana.

U njoj je sila osvajanja i moć razlike, snaga

uzvitlana nad glavama što ih Marko Aurelije

gubi, negde između Tise i Dunava.

Sebe iz sebe proizvodi, proiznosi se

u stvarima još nedorečenim, neprosvetljenim,

u porama vremena koje se odasvud naleže

po kanalima, ševarima, po vasceloj močvari.

Tlo svakog tla je mesečina i njena tajna

ostaje nedosegnuta, utisnuta u glasove ptica,

u povike nad neplodnom ravnicom.

Zemlju treba osetiti dok sanja, dok stvara

svoju drugu, beskrajno tajnu prirodu

darovanu centurionima ilirskih ratnika

dok svetlost još uvek neodeljena od tame

isijava iz ravnice obuhvaćene vremenom, tom

blagom izmaglicom u kojoj gnezde se ptice.

BOLEST

Jednog dana u tebe se useli miris zemlje
i učkur počne da te žulja; najednom ti
zasmeta veličina papuča koje je toliko njih
nosilo pre tebe. Hoćeš da zadržiš sećanje
na nedeljni ručak, na trenutak dok
podne oglašava Mala Crkva, a
vrela se supa puši na stolu.

Sad miriše lizol, vim, nezaslađen čaj.
Škripa susednog kreveta opominje da nećeš biti sam
ni kad poslednji put počneš da se gušiš.
Možda ti sav život neće proleteti svešću
ako ga nisi ni imao. Sve tvoje
ostaje daleko od tebe, među knjigama
čije neizrezane stranice tamne u vremenu.

Osluškuješ vetar i dobovanje kapi što klize
niz zamagljena stakla; ne napušta te misao
o vlažnoj lepljivoj ilovači koja će
prodreti među tvoje smežurane prste
jer bićeš so zemlje, njena potvrda.

VAN RAVNOTEŽE

Iz tame prelaziš u tamu i
samo još kratko međuvreme imaš
za smeh, bes, pitanja;
posle jutarnjih priča toneš u borbu
rveš se sa sobom, a protiv koprene sna,
ustaješ i naporno se šetaš,
ima, eto, i nečeg jačeg od tebe, i tek
kad poklekneš, kad načas izgubiš ravnotežu
širom otvoriš oči i
ti si ti.

A šta možeš videti u času
kad ničeg vidljivog u sobi nema,
u času kad svice prestravljuje noć,
kad kiše nad Vršcem prevršuju meru?
Tvoj put određen je rođenjem i dobro je
dok iznad grada vidiš uštavljen mesec,
dok reč svaku za stvar najbližu vezuješ,
dok tražiš da sve se sada i odmah dogodi.

ZABORAVLJEN PUT

Kad neko kaže da put do kraja zna
možeš mu verovati, ali za njim,
njegovim tragom u zemlju Panonaca
nikada nemoj ići.

Na put svako mora da ode sam;
da prvo, razume se, pripremi sve:
spakuje stvari, o svemu razmisli
i onda putuje, stalno oprezan.

Jedino odmorište čovek je sebi sam
i samo u sebe može dospeti,
ako je hrabar, ako biva sve mudriji
dok izlazi iz pećine.

POSLEDNJA PROVERA

Tako svetla može biti samo noć
u kojoj zvezde po prvi put
sijaju istinu pa sećanje se
nepovratno u sebi ogleda nad Kulom.

Prolaze naša moguća lica,
zure u ostvarene promašaje,
dotiču sve što bilo je dato
da se pojavi; ruke nam, i ramena, već,
i celo telo postaju prah.

Još čuju se reči Galerijana
na otežalom tasu istorije
i nema mesta među ne-mestima.
Samo onaj, ko pravi čas raspoznaje,
van svega je, realan; eno ga:
baca beli ubrus u izgubljen svet.

NA PUTU U POLJE

Idem da bih se potom vraćao, a vraćam se
da bih mogao iznova ići baš tamo
gde vatra čuva brazdama oboran grad
i glasne povike na konje sa ruba Balate.
Mir među svetiljkama, ispražnjenim izlozima,
knjigama, praznim pogledima, među
psima podvijenih repova, praznim saksijama,
nenaličan, a tako blizak poslednjoj knjizi Livija.

U smislu puta smisao je hoda i
ostane li se u polju, među pticama,
među strašilima, rovcima i lovcima,
bude li se u sva tri vida postojanja,
imaće se uvek isto: glava na dlanu
pa na panju.

PESMA ZA MRTVE CRVENOARMEJCE

Prešli su hiljade kilometara goneći
Fašističku nemačku stoku
I onda ih je nasumičan rafal,
Nenamenjen njima, već srpskoj raji,
pokosio tu, u predvečerje,
U podnožju Vršačkog brega.

Nisu uspeli da se do kraja osvete
za mrtve u Belorusiji, za mrtve
pod Kijevom i Moskvom,
za sve poginule pod herojskim Staljingradom.

Ostali su tu, na pola puta,
u Vršcu, boreći se do kraja. Jer,
Velika Rusija ni tu ne može nazad.

U Vršcu,
9. maja 1974.

PRAG SMRTI

Gledaš u prazno sutra i
i vidiš sebe isključenog iz budućnosti;
ledena vršaćka kiša dobuje o okna
i njen zvuk opsega ti misli;
znaš: to kiša je iz večnosti,
što glasnike pobi Oktavijanove;
dozvoljavaš da ruke mlitavo ti vise
sa one strane balkona.
Zemlja ih zove.

Odasvud jednak je put
tamo gde najzad putuješ;
između tebe i njih
povučena je crta;
sad si potpuno sam,
sad si, konačno, ličnost.

TAMO, POD BREGOM

U istek dana prestar sam za pobeđe
i zemlja već miriše svojim znanim zovom
- za mene to uvek je vršačka zemlja
u čije humusne ruke, jednom, biću smešten
da merim beskraj i njegovu moć.

Dok nezreli plod
ide u susret svojoj zrelosti
opipavam još tople zglobove
i gledam bele krevete i bele zidove
levo potonule u maglu a desno u ništa.
Tamo, pod Bregom, pod orošenom travom
pripravan za onaj pravi susret
otkriću ono što Kelti niotkud
ne mogaše ovde da donesu.

*Vršac,
8. april 1983.*

RAZGOVOR O PUTU

Zar još uvek živiš u telu jezika,
pita me brat glasom iz daleka;
zar ne vidiš kako se prostor mogućeg smanjuje
kako je vazduh sve neprozirniji
pa ni sveće ne mogu da rasvetle podne?
Pogledaj te uginule ptice, presahli Dunav,
tu sparušenu travu, to voće koje nema roda;
pišeš pesme o vremenu što se raslojava,
o susretu predmeta i njegove smrti,
a kraj je jedan i jedno je mesto
gde zbiraju se ljubav i istina.

Ko ovlada mislima a snove izgubi
ostaće slep u danu odluke; ti znaš da
ono pravo i ono poslednje jeste jedno,
ali, za sebe samo ne znači ništa
ako na putu u sebe, sebe ne nađeš.

Ti i dalje pišeš i misliš:
odlučujuće je davno zakazano;
ipak, pogledaj još jednom
kako se priroda za svoja načela bori,
kako vetar uporno obilazi groblje,
kako nad Vrščem hladna zjapi prazina!

Igraš se rečima i prizivaš senke;
slutiš dolazak glasnika i vest
što će je čuvati u boci; krv se
krvlju naplaćuje i nema igre
više ni u poeziji. Pa, jesen je;
huk sova osluškuješ. Kažeš: ušare,
a sam znaš da ono bitno, ono o čemu govore knjige
neće se ni sada pokazati; ono je davno dokazano
i pre početka počelo je da se potvrđuje.

Odzvanja već i sat o kojem se često govorilo.
Bele povorke, razbacane hrizanteme,
srča na podu Mesićkog manastira, sve te podseća
da vreme je da se vratiš i održiš čas.
Ovoga puta nema učenika, nema ni prostora.
Sam si, sam pitaš, sam odgovaraš, sam ocenjuješ.
Konačno shvataš: postaješ svoje ja.

POKRETNI STRAH

Sa kraja na kraj ogoljene tame
senka nas prati, od košulje bliže
za njom ati jezde i nestale zvezde
tajnovit oblak, praizvor praznine,
il možda vidar što prekasno stiže.

A svako je vreme nepovratna reka
za nebesne ptice dok čekaju kiše
i sve manji prave nad Selištem krug;
i dok krošnje šapću, sve tiše i tiše,
a glasnici sveti u prazninu tonu,
tama na sve leže i beskraj doseže
u kome se meša sećanje i ništa,
pokoj pribežišta.

PESMA ČUVARA PESME

Oslobađaš se svoje pesničke odeće,
citiraš pesnike koji se retko sretnu tamo
gde vladari mir. Nabokov lovi leptire, spokojan;
najlepše ruske reči odavno su već
na dnu čvrsto ispletene mreže.
Ima li boljeg majstora od njega?

Naviru sećanja, plavet nezaboravka,
glasovi o zaludnom pokušaju Hirma da
od malo drveta i kamena stvori adekvatan svet.
Rublje leprša na vetru dok strvinari likuju
gradeći na slamnom krovu ono što nebo je
i pre sveta stvorilo. Gledaš pred sebe,
sećanje počinje da se belasa, i to je plašt,
zar ne,
što sveta Cecilija, čuvajući Kulu,
baca na one što ih trajno voli.

POČETAK PUTOVANJA U NOĆ
(Pieta Rondanini)

Oslušni tišinu, poledinu sna, i vihor
Plahovito uzvitlan kretnjama glasova;
na Bregu s kojeg vidi se sve
reči su nenamerno, između redova,
izbodene otupelim kopljima;
neprobuđeni ni vetrom ni glasovima
ostali su da sanjaju čuvari svetlosti
šetača po vodi.

A onda,
desiće se uzdizanje, i jutro,
i razgovor na stazi, repriza prvih petlova
i pitanje o tom kuda se ide;
ko rano rani, ko zna šta grabi;
neverovanje počće da deluje;
priča će brzo obići svet i običnost
neobičnog (smrmljana negde u Efesu)
poplaviće svet.

I šta nam ostaje? Slika majke
što dodirom s one strane vremena
otkida telo kamenu i sve gotovo je:
telo otežalo, klizi u nepovrat,
dok Michelangelo, prljavih stopala,
dovršava nama nepotrebnu istinu.

STRAH U POLJU

Ruke ti mirišu na paljevinu,
na papir tek ovlaš nagoreo,
na zemlju s leve obale Dunava,
na sve što čini anđeo pali u ravnicu.

Opitomljen gavran nadleće prazninu,
prvobitnu raskoš ugaženog mora,
mirisni hrast što nema ni ime.
Dogoreva govor, nesnom nedorečen,
Dok narasta tama, ta strahotna pustoš
Koja guta ljude bačene u glad.

Zvuk zardale brave pojačava vetar
i daleko ječi zveket sedmoga ključa.
Tvoj umilni pogled mami nas u polje,
u nestvarno podne i ugašen život,
u poslednju igru koju krasi smeh.

(1976-1983)

STRAŠILA U POLJU

STEPENIŠTE

Silazim stepeništem. Srećem
Hromog starca koji s novinama pod rukom
Dokazuje Maltusove zablude; žurim
Da još jednom, u tišini bolničke biblioteke,
Iščitam o tome sve Marksove primedbe.

Toplo je.

Da li će i ovaj dan da prođe?

Šta saznaću, kad saznam sve,

Pro et contra? Nije li već dovoljno i to

Da se nikada više današnje osunčano jutro

Neće među zidove useliti. Dišem

Punim plućima.

Gledam kroz prozor. Peru stepenište.

Brišu tragove. Skupljaju rasute novine.

PODLOGA PESME

Po sredini presečen list papira
Borište je predmeta i njihovih slika.
Uporno sledim niodkud ucrtanu mrežu
Čiji krajevi ne garantuju uspeh.

Praznine ostaju dovoljno velike,
Nedorečene, s dovoljno zamki i skrutih
Mesta neodređenosti. Kako
Na drugi kraj najviše svesti dospeti
Jer sve se mora zapisano i dogoditi.

Nikome nisu poznata sva pravila,
Već važnost njihovog nenarušavanja.
Čisti redovi bez senki misli ispit su
Koji ne polaže se na skliskoj podlozi.

A nema dve strane. Nema dva puta.

TAJNA SPEKULATIVNE KONSTRUKCIJE

Ta nepoznata kuća postoji u pesmi
Satkanoj od dugo smišljenih reči. Sve zbirano
Može se već u naslovu izgubiti.
Otvrdne li prerano beton, popusti li ugaoni kamen,
Podlegnu li zategnute linije sila pritisku
Po vertikali...

Sve dovoljno je sebi.
Da li smo to i mi na Marksovoj besputnici?

POSEČEN VOĆNJAK

Tek u cvetu, poobarana stabla. Sad.
Šta novo da se otkrije
Na polju bez budućnosti?
Pčele još uvek (prirodom naučene,
a ljudski zavarane) saleću
ono čega neće biti. Neuzbrana mogućnost
smeši im se sa one strane gladi.

Izgubljen plod pred beračima je
U nekom drugom mestu,
Na nekoj drugoj omorini,
Sačuvan.

RUŠI SE NOVA KUĆA

Počeli su sa skidanjem crepa.
Crveni let niz nakošenu dasku.
Onda letve, grede,
Hod po bivšem krovu,
Uz stepenište, oslobođeno zidova,
Opruženo u nebo, u ništa, u
Korak nedokoraknut.

Na mestu svega, prazan je prostor
I slika kuće na budućem trgu;
Pokadkad, svečeri, svetlucanje ugašene lampe
I miris dima svedoči o kući;
Na njenom mestu, iz tišine,
Mlada starost smeši se vremenu
Utisnutom u beton, u šut
Bačen u korito nedovršene jeseni.

TIGROVO OKO

Bez svetlosti na dnu mraka;
Na uglačanoj poledini kamena,
Oslobođenog bezvremeno ugrađenih očiju,
Igraju senke opčinjenih ptica;
Čuje se odnekud reč: *lenija*.

Mešaju se slike strnjišta i kukuruza,
Kudelje neizrasle u pokrov;
Kost je u grlu vremena
Nesviklog čitanju poraženih zvezda.

Nema glasova o početku
Nove najezde skakavaca
Obezglavljenih sjajem tinjajućih vatri,
Jer vreme, do smrti neproživljeno,
U današnji sat, a jučerašnji dan
Sa gavranovim perjem, na kamenjaru,
Meša se.

GROBLJE NA VRHU BREGA

Biti toliko sam, zasmijan, visoko
Iznad svih, među zvezdama, u praznini,
I čekati nadolazak velike vode
Pod breg.

Još samo svetlucanje belog kamena
U praznoj noći, okomito nad gradom
(dok orlovi nadleću
tek ponikle stabljike belog luka)
odmara ti polunagrižene oči.

Šta izgubiš u polju, nedostajće
Kad ga se uželiš,
Bez dana i svoje zvezde, sam u mahovini,
Sam u neverici, na drugom kraju
Pevajućih šina.

Orlovat, 26. Mart 1981.

NEGDE U ATARU

Zašla je noć duboko u polje,
Popalila vatre u strnjištu,
U neplodom ojačanoj zemlji.
Nađi svoju smrt ovde, početak sna
O vrednoj letini, o ambaru
Prepunom smeha i razbacanih sepetki.

Huk vetra ostaje samo; glasovi, pa muk.
Obmane nekorisnog ploda,
Opustele, u smiraj zagubljene jeseni,
Upokojene svirke naše čulnosti.

Ponoviti poslednju reč!

KORVINOVA PTICA

Već breskva u cvetu je pred mojhom kućom,
A gavrana, sa prstenom,
U stegnutom kljunu, nigde.
Svežina groblja. Podvodno proleće
Nad dnom bivšeg mora:
Severna taja o neiznađenom,
Zagubljenom satu omorine.

Vatra se na kraju sela razgoreva;
To most, nad Tisu ovešen,
U zalazak se zabada; Titel.

Smena crnice i vode –
Iskošen put u nepoznato; ciglana
Još nedograđena (od sebe same)
I iznenada:
Let crne ptice u leto.

Titel, 26. Mart 1981.

NEIZGOVORENA REČ

Ušunjala se u moj glas, u misao
Što sebe ne prepoznaje, u
Stvari isklizle u mrak,
U ime zabite banatske varoši,
U oči sagorele dimom uzgarice.

Sad, kad ničeg nema do zemlje
Poglele na prste sa druge strane Vršca
Vidi se i ono od prvog dana izgubljeno,
Najviše tamo gde senka više ne stanuje.

Neiskazivo rečima slika je ćutanja,
Iznenadena poledina sna
Grobljanske trave, nedosanjana.

A reči svuda dovoljno ima!

MOĆ GOVORA

Zdravo – kaže mi drugar iz škole –
Hvali te moj sused, onaj što sprema se
Odavno da umre. Nikako da spakuje sve stvari.
Čas mu ovo, čas ono nedostaje.
Neprestano govori o tebi. U grobu već,
Jednom nogom, rečima se za tebe pridržava.
Ima li tu nečeg, neke tajne vezane za put?

Ako je put vredan, vredelo bi truda.
Možda mi misli mogu daleko da stignu,
Ko ta Marksova, što je već danima mislim.

Moj drug me ne čuje. Ne vidi.

PROROŠTVO VINKA LOZIĆA

I kad se završi san, slika noći smešana
Sa kricima ptica, ako ne izmakne računu,
Pravo je lice, prošlog nam i budućeg života.

Sve viđeno, tek po kadkad, odmazda je
Sigurnosti i prisećanja. Iz svake reči
I njenog lika nad namreškanom vodom
Iskaču lovci i ulov, svrha posla
Ulovljena u zamku prolaznosti.

Ova godina obećava mnogo,
I kao prošla, ništa.

BEG U SLATINE

Bagrem u cvetu. Kiša.
Ostaje izazov sa one strane vremena,
Sred polja ispranog pre suše.
Stvar sama ne voli da se pokazuje
(baš) onda kad nama odgovora to:
Ona je reč, mig, il drhtaj travke
Na vetrometini.

Pčelar može prokleti i kišu i vetar,
Može da prostor proglasi za ništa,
Da košnicu spusti u polje kamilice
Kad joj vreme nije.

Čeka vreme u kojem slatina
Svoju prirodu mora da pokaže.
Misli na nedozrele masline.

NOĆNI LEPTIR

Strah je to od tajne prirode voska, od
Dugog leta između stvari i još
Nedovršenih slika. Previše udara
Komeša vazduh, rasplinjava
Lelujavi jezik i dotad čvrstu
Omekšava reč.

To noćni je let
Od jedne do druge obale vida.

Zaobići svaki prepoznati glas,
Hujnu reku probuženog svetla,
Toplinu trenutka kad nagore krila:
To izatov je kojem hrli leptir
Pretvoren u vreme, u velike knjige.

A, ko čita knjige?

MARKS U KROJCNAHU LETA 43.

Pisati o Hegelu, o nedozreloj tajni
Birokratije i spekulativne ekonomije, o
Politici i izvoru lične osvete
Mogao je Marks, oslobođen poslednjih obzira.

Izatkati daleko dokučive reči o državi
I njenj bezosnovnoj osnovi, o birokratama
Stešnjenim u tajne uzajamne obmane,
O sudbi mozelskog vinogorja –
Mogao, odista je, samo on.

Iz besparice pisati o sudbi filozofije
O neostvarenom ostvarenju neostvarenog,
Mogao je, ponavljam, samo Marks, sa
Jednim datim mu životom, tek oženjen. Leta 1843.

KIKINDSKI PARTIZANI LETA 1941.

U opkoljenom polumesecu pevahu o istoku i zapadu
Bez znanja pravog o čudi ravnice, o tome da
Nije moguće boriti se, a držati reda.

Mogao je neko, da javi im nadolazak smrti,
Strnjiku brže od ptice da preleti. No svi ćutali su,
Spustili zavese, kao u Pavlišu, i čekali da
Sedamdeset kamenova nikne u slobodi.

Biti kost u grlu nezvaka gosta,
Isto je što i ljudskost nad tamom dokazati,
Isto je što i tražiti svoje, naše i svoje
Neomeđeno zlom.

U današnji sat, a jušerašnji dan
Sve reći mogu, tek oni što ih zauvek nema.
Mi samo deo znamo. Slutimo kakvo je to
Bilo leto; kakva jesen, pa zima,
Pa leto, pa zima...

IŠČEKIVANJE

Mudro ćutanje i ćutljiva mudrost,
Tek tamo gde sredina je života,
Razliva se iz poslednje, ozvezdane ćaše;
Nad Vršac spušta se noć
Kakvu doživi pesnik pred odlazak u nemost,
U vetrom zahvaćen nadolazak tame.

Dostojna ćast i ćasno dostojanstvo
Sve manje predmet je paźnje dok pratiš hitac
Lovljenju nedorasla lovca. Poigrava bilje
Pod zemljom zasećeno. Ostaje se
Bez ruku i smeħa, bez vere u ishod
Kad se smeje nebo.

Lovi se ulovljeno i kasno shvata:
To, ulov lovi.

PRED POČETAK LOVA

Sad, pođi na ribnjak i baci šaku žita
U zamućenu vodu. Videćeš glad
Kako se pretvara u greške, videćeš vreme
Gde tkanje svoje raščupava.
Leto je, a suđeno ti nije da dokučiš
Kakve se misli roje pre početka lova.

Opuštanje, čekanje, zatezanje daljine –
Sve to igri je slično: skratiti život, produžiti smrt;
Otrti krv sa ovratnika, sa usijane obuće, zbaciti
Sumračni plašt sa sebe. I iskorak načiniti.

PET NEBESNICA

(Iz zvezdoznane knjige Vinka Lozića)

1. čaša

U krugu stakla, jeseni i gleđi
Zatvara se čekanje i klokot
Što ga topi smišljena praznina.
Iskorak iz zgloba, iz čina
U kojem kneževi slute saglasnost
Vremena i propalost kraljevine,
Korašaš u prostor neomeđen vodom.

Mogućno je zapisati:

Prvi jezik ulovljen u koštac s prezirom
Naporna života, nalet je na zid
Iz čijeg temelja progovara
Zvezdoznano vino.

Nemi pratioci

Halapljivo gutaju hleb i ruke do doručja
Zamaču u krv. Od njih odbijena svetlost
Taloži se na dno puste stolovače.

2. krčag

Na dnu, poslednji put išetalog kršaga,
Nedogledana voda. Struji li mlaz
Bistre hladnoće odista najkraćim putem?
Iskrsava li dovoljno hitro
Iz kamene ugladenosti, iz zaboravljenih
Seni bnebenog bezdana.

Na Cvetinom izvoru sašekuju se ljubav
I treptaj zemljomerno rasutih
Pa naglo pogašenih zvezda.

Izgovara se ime, priziva ravan
Ovremenjenog trajanja.
Postati koren na iskoreni način
Isto je što i shvatiti sebe
Po meri oslikane žeđi.

3. kanta

A neko još uvek sa kantom u ruci
Odlazi na udišarenje. Zabacuje, zuri u šetnju plovka,
Sluti oblinu pod vodom. Puneći kofu potokom
Priprema privremen stan za ljigave stanovnike.
Neće oni u njemu dugo, no tek toliko
Da ruka ne bude ubica.

Pravi vabac, onaj poslednji, vino je
Što razliva se lovljenom prazninom i
Punog meseca znakovnost pretvara u krnje,
Neostvarene planetarne priče.

4. bardak

Dugom nepotrebom, zaboravljena balonasta reč,
Useljava se u stihove, u glas
Satkan od romora oporog traminca, dospeva
U telo prepuno dozrele tečnosti i
Lakoće sa kojom stvari iskaču u svet.

Mreža nesna i tvrdine ograđuje čula;

Godina ima toliko dana koliko odredi
Četvrta, središnja pratilja sunca. Praznina,
Prizvana tekućom tamom sa one strane muzike,
Otiče u peskom zatrpani potok.

5. bokal

Svakog jutra iz olovnog bokala
Sliva se voda na već nagrižene dlanove.
Strpljenja treba da telo se očemeri, da
Zaleprša. U metalu uspomena je na dan
Kada dovršiće se priča na ostrvu lepe Grkinje.

Vetar poleže na peščaru,
Preslaguje isušene dine, hoće
Da bagremarski skelet dobije oblik
zdrobljenog bokala, da smrt približi oteklo
Zažareno more.

POSLEDNJA ŠALA

1

Smenjuju se izvori svetlosti
I teško odredljiv je početak zakasnelog susreta
U pesmi, nepravilno domišljenih stihova.
Dodir zemlje i jo uvek svežih,
Neizraslih prstiju deteline gasi
Poslednji napon ćelijskih opni.

Sa one strane, druga je mudrost.
Ako udar čekića u poklopac znači mir,
Mir je i među grumenjem, među b udućim korenjem.

Valjanost sanduka jednaka je trajnosti
Pravilno obrađene lešine. Vazduh je
Najveći neprijatelj lepote lica
Kad ne zna se za sebe. Exsitus letalis.

2

Dospe se tamo gde sva lica sabiraju se
U jedno, a telo postaje ono
Celog života traženo. Pod pragom kuće
Natkrivene travom, smeju se, u potaji
Godsti iz daleka.

Svetlost još uvek na svaki od puteva pada.
Trebalo je preduhitriti sav taj svet, sve glasine,
Ostaviti ćutnju za sobom i čistih, belih cipela
Preko raskvašenih polja dospeti u muk.

Tišina nabrekla od nesna, od jeze
Iskočile iz proždirućih usta, zjapi i
Večeras sa one strane nadgrobnog okna.

3

Sporo dogoreva sveća, a smrt odavno došla.
Nije to ona klinička: pokopaju te, jer dežurni lekar
Ne prestaje da spava. Ovo je ona prava.
Trzaja nema. Stvarno si potpuno krut.
Sporo dogoreva sveća.

Reći će potom: ode i poslednja dobričina.
Natopljene mirisom nedoraslog jorgovana
Uporno nas obilaze vetruštine: nema koračanja,
Ni susreta, ni klimanja glavom, ni *ruka ruci*...

Ovo je poslednja, precрно začinjena šala.

VESTI IZ HLEBARNICE

1

Rastaču se senke na pripremljenoj vatri,
Sred lica zagledanih u brašnjavu dasku,
U ciglama omeđenu žar. Komešanje na ulici.
Kao da nikog nema na poslu.

Večernji šetači s rukama na leđima,
Sa pročitanim novinama, sa očima
Uprtim u šljunkovitu stazu kestenova
Ćute.

Miris sutrašnjeg dana isklizava u dim,
U ostatke prividne lepote,
U konačnu razliku vremena i sna.

2

Jutarnja se osipa toplota; talas tikova
I kičmom zategnuta, skrućena visina,
U redu se komeša. Promenom vrednosti
U nestabilnu ravnotežu useljava se smeh.
Pravila podležu igri.
Sve teže je među ljudima.

Njiva polako otrovluje i miris juna,
Duboko za korene vezan, gaji sećanje,
Na posebno bilje, na crvene priče iz stare,
Zapuštene kuće.

3

Gradsko ubrzanje, uzrokovano rastom zuba,
Ne može zemlja lako da sračuna.
Drveće sve teže diše: priroda se grčevito
Za namere svoje, još neostvarene
Bori. Člankopisci nam još uvek
Potuljeno poturaju svašta.

Pogrešno mirišu već sapun i kafa
Dok način izmene svetlosti i hlorofila,
Nedorastao potrebama praznoglavaca,
Prestaje da važi. Iskrivljen jezik želuca,
presporo ništi smisao razlike i raspodele.
Možda, i prebrzo?

STRAŠILA U POLJU

Čovek se pretvara u šešir,
Šešir u ideju, rekao bi Marks.
Niko mu nije kriv što strašila u polju
Okrenuta pticama i vetru
Neprestano stoje podignutih ruku.

Granica jezika granica je sveta.
Njihovo ćutanje zatvara im glave
U večnu slepoću. Plaše li se nekog?

U polju su gde nikog nema,
I gde niko ne zalazi više; čak i ptice
Probirljivo lete; sigurnije traže proračune.

Sad strašila hoće da se bune. Protiv sebe?
Protiv polja, il neba nad sobom?

Vršac-Kikinda,
(1978-1981)

PESAK

ZIDNI SAT

U sobu ušla je tišina
kroz prozor, ključaonicu
i stare isparane slike.
Njenu celinu remeti kucanje
zidnoga sata.

Odbrojavanje: unapred, unazad, u mestu.
Vreme nalik je svemu
što može u beskraj da se deli
a potom ostane isto.

Gde je granica na koju naleže
merljiva količina trajanja
zabodenog u sklopljene kazaljke?

Preturam džepove, tražim ključ
od vrata, želim napolje,
napolje iz sobe u kojoj
nigde na zidu ne visi sat.

LICE PANIKE

Šapuću: ne može biti dobrog
kad krstaš svečeri nestane u polju;
isto tako: teško je gledati pticu
iz čijeg perja raste slačica
na mestu gde oružje rđa.

Još teže je: videti evenke daleko od kuće,
videti pokrov gde mu mesto nije;
kad svetom zavlada strah,
pa sve se gata u letu ptica,
dovoljno je da se najkraća prespava noć,
da ptica u gnezdu ugleda sunce,
da kljunom sredokraću iznađe,
da vrati strah i nesanicu;

jer, samo budni imaju dara za strah
i samo njima noćna se mora raskazati može
kad bela sreća nad humkom ih sretne.

TRAVA

Raste iz dana u dan;
želi da je sa one strane mogućeg;
zavisi od tuđe milosti,
od sunca, od kiše,
od onih što joj prekraćuju vreme.
gleda me a ja je ne vidim; čitam,
ili pišem ne misleći da ću jednom,
kad mi korenom u oči zađe,
postati ona.

I biće dan kad, probudiću se
i sav zelen gledati u neki prozor gore,
lep i vitak mahaću (s lukom ili bez njega),
biću tad bez poezije, bez prijatelja, tek,
do mile volje moći ću da se smejem
oblacima i pticama.
Neka bića, meni nepoznata,
kretaće se uokolo; sunce će
na kosi oštriti svoj sjaj,
a brus, ovlažen, kliziće s kraja na kraj vremena;
da li ću tad, kao i sada, znati
da su kosci već stigli,
da su spremni.

NOVA NIT

Pčela upletena u paukovu mrežu bezumno
treperi krilima. Gospodar ispreda niti,
hitro, i bez razuma.

Borba je neravnopravna kad se pobednik zna.

Ustajem sa praga, udaram štapom po mreži
i pčela odleće na bagrem kraj kapije.
Zavidim na prošlosti koja ne postoji.

Već sledećeg trenutka pauk se spušta sa grane;
umiren, čeka da ga vetar odbaci do susednog stabla
i učvrsti novu nit. Nema emocija i nema misli.
On samo radi. Svaka se intervencija
nadvlađuje radom.

IGRA S RIBARIMA

Nad ostakljenom površinom šire se
mali, prozirni krugovi
u čijem središtu mreste se ribe željne da
što pre isplivaju, da okušaju sreću
u igri s mračnim, od nesanice
podnadulim ribarima.

Razmeravam dan i mirno čekam
da onaj željeni, poslednji a odlučujući,
još danas započne. Pravi je kraj
kad iza njega ništa ne nastupi
već samo vetar
namreška vodu u ševaru
prepunom divljih plovki.

DOKAZ O VREMENU

Kroz otvrdlo staklo pada svetlost na papir,
pritiska slepoočnice, slike
izbledele od nesanice i trzanja u snu.
Sa Dunava dolazi jesen, neprimetno,
poput svakog godišnjeg doba odraslog na vodi.

Ni vihor iz pobesnelog Peska, ni miris
podivljalih podzemnih voda ne mogu
senke ptica da uklone. One kruže,
zaboravljene u neponovljivoj prošlosti,
lome krila o drvena okna sećanja,
i s krvlju na paperju lete dalje i dalje,
da ih tek sutra ponovo vidimo.

Dokazuju da sva tri vremena u jednom postoje.

MREŽA

Bacam na dno sećanja mrežu;
u njenim se nitima, kad dugo miruje,
nastanjuju ribe. Obeznađeni ribari
proždiru mir svoj i nestrpljenje,
išaran šiprag i nabrekle gliste.

Pod vodom treperi splet
najtanjeg konca i vremena. Žmurim.
Stegnuto očno žutilo
prekriva krljušt;
jezero se iz magle svesti
u istinu pretvara. Lovim.

SRCE RIBARA

Unakrsnim letom natkriljuju nas ptice;
njihovi tragovi, prepuni iskustava bare
čekaju da sve se smiri, da voda okvasi hleb
i riba poslednji zalogaj proguta;
jer, lov izmislili su mudri a ne zaneseni,
i nije važna ta krepkost bdenija
u koje se naša zemnost pretače;
nije važno ni vreme što ga ribe
pod blistavu krljušt uvlače;
važno je srce ribara, želja
da se ulov, pre lova,
privoli na igru.

ŽIVOT KORNJAČE

Koji od načina života
izgužvana koža kornjače
najbolje može da raspozna?

Koje, od vremena otkinuto vreme,
njen oklop odnosi
u vlažno vrbovo granje?

Zašto baš ona
osuđena je na dugovečnost
boje potamnelog srebra, na
trajanje izatkano mislima onih
što znanje neznanja imaju
kad mnogoplodna procveta loza?
Živonosni joj put starosti
istinu vodi u suncem sprženoj travi.

Ko trku može, za tri stotine godina
sigurno da dobije? Koliko nepovredivosti
svakom od nas u podsunačju preostaje?

U svakom slučaju;
Ona živi. I dok se kreće
(ma kuda, ma kako i ma kad)
filozofija postoji.

PESAK

Istovarujemo vlažan, podivljali pesak.
Zapada nam u oči, u cipele, u
do kraja neizgovorene reči.
Sve je premeštanje zemlje,
izloženo geometrijskim redom;
gomila raste na suvom kamenjaru
poput lisja u pesmi, poput misli o slavi rimskog oružja
što je Ciceron izlaže u Senatu.
Teče pesak kroz naše prozaične dlanove,
kroz žuljeve iz kojih se davno ocedila voda.

Svakim pokretom bliži se kraj,
trenutak u kojem sve se sabira,
sve oduzima, sve dostiže
i ostaje ništa.

A pesak je ništa,
ništa što se usitnjava.

ŽAR

Mir je. Žar pada sve dublje,
leže na umiren pepeo, na mrakom napete
beonjače, na obale, u mislima
nikad do kraja sagrađenog pokojišta.

San je celina u koju se trajno
ugnezgilo vreme, pa zato, na kraju tek,
kad mudra ptica započne let,
bezloblje dođe, okasnela zrelost.
Vatra raznosi sve, i nestaje,
jer dim, u korenu svesti zastao,
ne liči na prošlost.

RASPETI GUBITNIK

Odeliće se noć i dan.
Bićeš gubitnik u pustom polju
bespravno lišenom zanemelih ptica.
Ostaje ti tek komad neba
na skvašenom rukavu
i tamno perje rasuto čistinom.

U napuštenom gnezdju trstenjaka
svetli a nevidni tragovi sna
čekaće da se probudiš; i ko zna
koliko lepih imena doneće ti glas,
koliko vida tvoje ugašene oči
moraće u jesen opet da unesu.

LOV

Moj sused se juče bez ulova
vratio iz lova. Neobrani kukuruzi,
ustumarani seljani po polju; zaprege,
odasvud glasovi, prašina za koracima;
nisam mogao da pucam, kaže,
grehovno zagledan u senku odbegle ptice.

I dok se on ranom jeseni pravda,
polako dobijam one druge oči:
celog života sam sam
sred polja gde ni travke nema,
gde nepropadljivo propadljivo gleda,
pa svako od mojih prijatelja
uvek dovoljno vremena ima
da nišani, da mušicu poravna.

GROBLJANSKI VETAR

Za Milana Kecmana

Pala je ta teška zavesa
A tvoji prsti svikli pisanju
I lovu na odbegle zveri
Nemaju kuda više da se denu.

Ptice sad ni od kog ne beže
a zečevi skakuću po strnjištu snova;
Majka ti govori: Sine,
Pogledaj kako tamo u dólu
Jauče vetar, seti se jutarnje magle,
Seti se pesnika koji je pevao za tebe.

Sada si dete i sasvim mlad;
Još uvek ne čuješ glasove i muziku sfera;
to što zauvek budan sanjaš samo je vetar,
svedok o svemu sa one strane neba
I senci dole koja piše pesme.

PRETICANJE

I SAMO DOK VETAR

I samo dok vetar oblake snega
razmešta večno po beskrajnom polju,
miris se voća taloži na tihe
glasove mrtvih panonskih gajdaša.

I samo dok vetar nepregledom vlada
i menja senke, brda i doline,
te blage terase što ih duša briše,
samo su privid, sećanje na kiše.

Sve je kao onda, pre prirodne greške,
i sve se zbiva u sukobu sila;
kako su lepe te bele praznine,
čiste od svega, čiste od blizine.

PROZORSKO OKNO

Tu zastaje vetar i svaka ljutost.
Na drugoj strani izvor je svetlosti,
borba za zaštitu sredine i mere,
raspodela dohotka, kamate i porezi,
razrezi i prilazi snu.

Vidim i radnike na pruži, prevrnut bicikl,
topolama iskomadan dim, travnjak,
nesazdale vrtove darodavca,
vidim debljinu stakla,
mesto gde svetlo obitava.

Još sam sa ove strane;
pišem:
Uslovno podeljen mir protivreči sebi.
Sakupljam odgovore na pitanja
koja će sutra prekriti zidove.
U okno ulaze lampe i senke zloumnih.

SREĆA

Srećovit je onaj što srećnu ruku ima
onaj što krčevinu savladanu nožem
u vrt hoće da pretoči. Svak ćuti sad
dok svod zlatna postaje kiša,
dok zvezde drhte od sutrašnjeg vetra.

Iz neprospavane noći isijava smeh,
beži niz polje, iz mraka u mrak.
zemlji ostavlja pesak, drvetu mir.
Širimo ruke, dovikujemo se dok
pakosne nakaze nam igraju po duši.

Srećan je i onaj ko makar
smrtonosno telo ima.

MREŽA JUTRA

Zurim u dim nad dolinom, u ostatke
očadalog voza. Bolničari izručuju đubre
u vlažne, prljavštinom oblepljene kante.
Ne žure. Čekaju da se i ovaj dan okonča,
da s olakšanjem napipaju izlaz iz
gomile polomljenih kostiju i gipsa.

Svakom kažu: u većini slučajeva ima nade;
vi, sigurno spadate tu; kost voli da sraste,
treba joj dati priliku, bilo kakvu.

Iz hodnika dopire: klap-klap,
dosadna muzika 1978, pobuna u Bejrutu,
antagonizam supersila: povreda ljudskih prava -
kontrola snošaja.

Lekari za vreme jutarnjeg kolegijuma,
pre početka običnih poslova,
obnavljaju znanja: čitaju poslednje izdanje
Hirurgije u sto lekcija.

Operaciona sala u čijim uglovima
strpljivi pauci love muve uvek je spremna.
Ima nade. Još i sada. Ima, ima, a lepo piše:

I.O.M.CON.SIMP
CAES.L.SEPT.SEVER
PERPA.V.G.
M.RETRP.IER.I.ODBCQ

M.AVGCBHON.FEM.PETR.
RVSTICIFILISVIQUE
C.VALERIEAEXLIBR.X.ET
SSC.N. / RE.I.P.D.D.

NASLUĆUJE SE GAVRANOV LET

Nad poljem noć je i vetrovi tek
razgone goste sa čijeg perja
otiče vreme. Gledamo se,
s kraja na kraj beskraja,
brojimo svoje izgubljene sne, čekamo
da glad se oljušti, da priroda nežna
zanoi pod krilima kosa.

Tamna se hrid o ravan polja razbija
i pesnici, daleko od sveta, šapuću
sumnjive svoje laži - potajne istine
o jedinom dosad neshvaćenom polju.

VEČE U KIKINDI

Za Gyoergya Nemetha

Vraćam se mojim lepim knjigama,
njihovim dugo slućenim, dugo sleganim rečima
iz kojih, još uvek, provejava duh
uhvaćen u zamku šumskog proplanka.
Iza sveg toliko toga još stoji,
toliko tamom zastrtih likova,
toliko misli, toliko onog što nismo,
što nikad nećemo biti.

A onda: mnoštvo glasova. Svi govore.
Svak različno, svako drugačije - a isto:
sve je jedno.

Osnova nas (i naše duše) voli da se skriva,
da prkosi žudnji našoj za blizinom.

A reka, u koju se makar jednom uđe,
nekud, ipak vodi.

Nad grad pada več. Ulice kišne. Jesen.

Šta se to krije iza tajnovitih reči

on, hen, alethes, agathon

- ono što mislim ja, ono što kazuje pisac,
možda nešto treće?

Šta je to ljubav, šta je to borba,

šta je to rad, šta smrt?

Igraju li te reči svoju pravu igru

ili se mi, nesvesni svega, igramo sami sebe?

Govorim o ja, govorim o mi, i knjige isto mi dovikuju.

Niko sad više nikog ne čuje. Ima li reči?
Možda one su osnova svega,
osnova onog što meni mene dokazuje?
Toliko stvari treba da se razjasni,
a koliko tek toga mora da se dogodi?

KRALJEVA PRICA

Već gavran uzleće sa ugarnice
i pogledom zatvara krug iz kojeg se znanje
smešano s pepelom uvek iznova rađa;
zemlja privlači i uvek pobeđuje,
(čak i kad nema razloga za to).
Zamka se zlogukoj nikad slučajno
ne postavljena u doba mitarenja.

Pčelinji let boje izgubljenog zlata
znak je onih što hoće da otpišu
sve prošlo a samo delom izgubljeno.
Zato, mudra je to ptica
što donosi prsten i spušta ga na vreme.
Mudra je i vlast.

1973 - 1983.

O PRIRODI VEČERNJE IZMAGLICE

Duh naherenog a toplog dimnjaka, nadneo se nad krov, nad polurašivenu šindru, nad vetrom proređenu odbranu od kiše.

Suton je, pa ni ptice više ne šaraju nebo olepljeno krupnim komadima magle.

Čega još ima sa one strane vida, sa one strane naših istrošenih očiju, u blagoj omorini sna? Tek šapat, poneki zvuk dolutao sa drumu, saglasan s kloparanjem u dalj zatutnjalih kola. Mirišu još neocvale voćke: dovoljno je grane da vidiš, pa sve vidiš.

A šta je pravo viđenje? Ima li ono osnov pa raste iz njega kao paprat, kao vres na zapuštenom pepelištu? Ima li ono kraj i uvir pre svega, pa tu se negde pritajeno gnezdi? Ili se, možda, to viđenje nevidljivo zemniku i svakome strano, navešćuje sa prvim kapljicama kiše?

Koje to nebo, pre letnje oluje, ne zna za prazninu, za prodor svetla oslikan prašinom, za vreme u kojem mrak se izmeša sa danom, pa ptice, vrh Alma Mons utonule u sebe i svoju tišinu, do sletišta ne mogu da dopru? Koliko je potrebno dana da glasovi ljudi utihnu,

da zvezde se umire u sjaju, da reči odeždu izgube,
da postanu ništa i dim?

VIZIJA MOSTA

Možeš pobeći iz sveta,
biti sa one strane čistoga govora,
razbijen vremenom, preobražen
u trenutak, u čas kad tvoja ruka
prati obline naslućenog sna.

Možeš se svetog sijanja sećati dok
jesen pada na grad i vlažna glina
puca pre nadošlog mraza.

Rađa se u tvom vidu linija svetla -
plavičast trag što u beskraj vodi;
magla i odsjaj pokoje lampe
talože se na crnost očišćenja,
zalaze u stenopisne zapise, u posrebreno staklo,
u nadolazeće prilaznike.

Možeš gledati kako se ruši poslednji most:
njegovo telo ruka je gnevnog obnovitelja
nadmirena nad mir.

TRAG

Trepere olistale krošnje i u njima noć.
Gnezda ptica, dograđena za novo leto,
primirila se u rašljama zemlje i neba.
Do svesti dopire režanje pasa, vika čobana
i škripa seoskih kola. I kada sudnji dan
svetlosni pomen tihošću takne, kad noć početak
još ne začne a već je ima, dah se vremena tad
iz svoga bića u naše misli premešta.

U uvek jednakom sada, u usmirenju što sebe iscrpljuje
a ništa tvarno van tela ne prepoznaje,
postoji podobna namera, čas kad spomen i zasijavanje,
vreme i ne-vreme, prošlo i buduće - isto označuju.
U čistom prisustvu zbrano je sve i svaki hod
tu se okončava. Iz trajanja pretočena u trajanje,
iz osvita u osvit, svaka je stvar očima milost.

Jednobitni krovovi svečani su, čudni, tajnoviti.
Polusvetlost plegla na njih umnožava sve
što kao temelj zakona pokazati se može.
Dela, čak i ona blagočasna, sadrže nedovoljnost,
sigurnost nesigurnu, pravost i obmanu;
a baš na njima počiva trajna prozirnost tla
iz kojeg zlehudi svet predmeta izranja;
koju je zemlju moguće, sada, pre sloma, zaposesti?
Dan se ustavio, ptice i dalje lete; tama se pribira,
svest se nesvesno menja, reči utihnjuju pod drvećem
Viminacijuma.

OBIČNA ZEMLJA

U bezobličnosti svojoj sadrži sve i jeste sve.
Dok mašine je krune i čini se da moguće je
da se iz jednog vida u drugi bez ostatka
sve stvarno prevede, ona se iz tame svoje opire
spremna da obmane, da bude nešto drugo i drugačije;
omamljuje prisustvom a odsustvom se dokazuje,
pa i onda, kad je natkrije voda. Miruje
sitnjenjem osnažena dok sprema se da
prevlada granice u nekom drugom obliku.

Stalnim gomilanjem uvek je jednaka
i, kao početku, sve stvari duguju joj
poreklo i moć, ime i trajanje; dok opada lišće,
dok ptice sve hladnije paraju vazduh,
ona se primiruje, nedokazano dokazuje,
stvara, pa briše tragove, odlučuje i sažima
a da se to i ne zna, jer se ne smanjuje
dok opeke klize niz beskrajnu traku.

MOGUĆNOST ILOVAČE

Može sve, u svakom času, da postane;
nikad se ne zna koliko je tamnovala
u mraku naslućene osnove. Za svoju nepravičnost
platiće kaznu; a dotle, boraviće u
raznim stvarima, a jednom kad se razneži,
i u našim očnim dupljama.

Može sve i zato je ništa. Upija vodu,
diše, bori se s kristalima soli, sa
zaturenim oblicima dana; oslobođena
svake namere nadvladava ciljeve ravnice.
Iz njene utrobe poniknuće prostor
u kojem senke najduže borave. Mi smo, zasad,
sa one druge strane.

FAZAN U POLJU

Za mog druga Milana Kecmana

Tišina i ravnica. Prostor ničega i neba.
Nadolazeće leto i mirisi precvalih datula;
Sve nam je dato: prostorni sistem,
Vreme i začkoljice Njutna.
Putujem za Vršac kroz poznata polja
A put posve je drugi i jendeci drugi;
I svetlost druga je, kao ona na pruzi
od Nakova, kojom bezbrižno šetaju fazani;
Vozači strpljivo čekaju da im ptice oslobode put;
vedar je dan a svi su duboko na oprezu, jer,
nikad se ne zna: ko je ko u pustome polju.

Moj drug Milan Kecman, javiše mi sinoć,
otišao je u večiti lov, kažu: već od ranog jutra
ptice nebesne lovi na drugom svetu;
Kažu da čuo je kako tamo lovine dovoljno ima
Jedino brine se gde naći dovoljno džebane;
A meni davno je rekao: ako smrt tamo život je ovde,
On može mnoge duše na zemlju da vrati,
Jer, dobar je lovac,
a i moj ga svetac Vasilije hvali...

Bude li predobar, pa svima, uspesima
I poklikom lovačkim: *tako treba*, na nebu dosadi,
doći će i on ovde, kad-tad, sa nekim jatom prelepih
fazana.

Jedino ne znam:

hoće li ga neko od drugara njegovih,
ime da im ne spomenem, a političara bivših,
prepoznati?

GOVOR GLINE

I kad je niko ne čuje,
nepodsticana, šapuće zemlja
dok plovke lete nad gradom
stresajući sa krila nadolazeću zimu.
Narasta otpor nedovršenih stvari,
njihova rešenost da premda nedomišljene već
gotove budu. Koliko prolaznosti
sadrže kipovi čija nutrina
u prostor van sebe prelazi?
Pokreti, ipak, sadrže sve.

Iz nas zemno se u zemlju prenosi.
Postoji red po kojem zamah ruke
u drugi odlazi svet. Nema glasova,
ni sećanja, ni davno pogašenih zvezda;
nijedna ptica, nijedno drvo, ni pas
sebe u sebi ne razaznaje.
Samo oblik, dodir i glina
nezbiljno nad izvorom lebde -
neshvatljivo: na vetrometini.

Bolest naseljava stvari,
istiskuje lažno zagrobljen prostor
prepun kipova čija snaga
nalik je vrbovom pruću. Ko može sebe
na kapiji grada odmah da prepozna?
Sve važno ostaje skriveno, daleko od vida,
od ove mračne, turobne mezijske jeseni
koja nam kosti smešane sa zemljom

polako, a tako sigurno, rashlađuje.

U oblik stegnuto vreme,
u vreme uzglobljen lik,
ili: drugačije a isto -
biće nam spomenik.

ULICA

U svakom času oba nas njena kraja
dodiruju. Na naše oči talože se lica
što nikad sa nama neće noć zanočiti.
Govor o ljubavi poput lišća popločava pločnik
i prozori nehajno razbacanih kuća
duboko se u nama nastanjuju. Pod njom
još uvek damara zemlja; njena blagost
isceljuje stopala, osvešćuje nas,
zavatlava u beskraj, u budućnost.

Svakog dana tu se ponešto svetkuje;
sa vinom izlivaju se i reči, pa pesnici
uvek imaju posla; imenovanjem svetog,
onog što jeste, što oduvek mora da bude,
ona se duhovno u sebi potvrđuje.
Dok s kraja na kraj hodimo, imamo posla
samo sa svojim telom. Slučajni namernik
jednako opaža nas i senku smrti u mraku.

VEČERNJI RAZGOVOR

Dok ptice na nebu saborište tvore
krovovi čekaju da se raspne noć.
Travnjaci umiruju svoj zeleni rast
dok tama treptavi plašt nadnosi
nad grad, nad ocrnele dimnjake
u čijoj nutrini počinje mrak (onaj pravi)
u vreme da se pretvara.

Oslušujemo zrikavce i lavež pasa
što lepo ograđene kuće čuvaju.
Neko ima, a neko nema (sluha, ili sveg
što je samerljivo sa snom, sa onim
što na početku svakom beše dohvatljivo).
Sabiramo sebe i druge u večernjoj tišini.
Obostran gubitak vodi nas u ćutnju,
u ono bolje od ovdašnjeg.
Već sutra nestaće i nedobijeno,
nestaće i tračak nade da rad je radi rada,
da se u njemu život iskupljuje.

Jednaki smo, a nemamo isto.

PRIRODA ZEMLJE

Traje van trajanja, kopni, a uvek ista ostaje. Mirno dočekuje noć i zato dan delić joj vremena tek od beskrajna otkine. Njena je snaga u moći nemanja, u ostajanju na promrzlim dlanovima; u svakom grumenu ona suštastvo svoje i prirodu kostiju krije. U tvorenju sna pojavi se, potraje, pa vrati u sebe.

Ista je uvek, za sebe, za svakoga. Baš zato niko je ne vidi, niko ne pominje, a ona živi i svaki razlog množinom dokazuje. Iz nutrine tame izvlači prst po prst - svakog dana - i tako oduvek. Sutra je pravi zadatak očekuje: moraće o sebi na groblju da progovori.

OSNOVA NASLEĐA

Ulična svetla zabodena u tamu
ustavila se na rubu polja, na rubu razuma,
na kraju nedokrčena puta.
U ustreptalu, sutonom narušenu omorinu
nastanila se neraščlanjiva noć.

Bez početka, bez slućenja kraja
oglasila se dobroćudna svetlost
ponikla iz treseta i plesni,
iz uzvika sa dna reke,
iz još neoglodane lobanje.
Može se kraljevstvo prodati za ragu
i može se dami dozvoliti da vrisne
na pragu uma; može se smrt oca
sagledati s početka i sa kraja,
no krik naslednika nadživeće kiša.
Pomor ljudi, kraj svakog i sebe,
ko da sabere, ko da osmisli?

Svako trajanje slepljeno za ravnicu,
za prašinom osveštan put
ostavljeno je, na kraju tople večeri,
onima što ne znaju za odmazdu,
što sebe mere čekanjem, a život kostima.

SVEDOČENJA O NAMERI ŠUME

U modroj osnovi dana ogleda se šuma
u čijem zelenilu gnezde se ptice -
gospodari mraka i pučine.

Još samo katarke, svojim vrhovima
potvrđuju daljinu, dokazuju teorije;
po uvidu u poledinu trajanja, gube se
lelujne i krstatste; sve biva nesigurno,
sigurno u neizvesnosti, i obrnuto:
neizvesno u problematičnoj sigurnosti.

Šuma se ne da zaboraviti, a more tek se nazire.

Kad odnos sila se izmeni
oni dosad drugi biće dvostruko praviji
a oni prvi, sasvim na dnu,
boriće se za svoje dokaze.

Jedino ptice leteće dalje,
jer ništa se i nije dogodilo.

PESMA ZA MOGA BRATA
O ŠOLJI IZ KOJE PIJE KAFU

Velika šolja je to
sa nedosežnim dnom iz koje
svakog dana piješ kafu
dok te neko gleda sa one strane.
Iz zaslađene tame
iščekuješ da se otvori budući put
za koji niko ne zna.

Ime je samo reč u čijem zvuku
ječi izgubljeno vreme;
knjige koje donosi poštar
nepročitane sele se iz ruke u ruku
i slažu kraj vrata.
Ostaće ti između dve želje,
između dva buđenja.

Konačno, prazna šolja
govori samoj sebi:
sve što se pomisli
mora negde i da se dogodi.

(1975)

VIZIJA ČUVARA PUTA

Otvorio sam oči: budan te gledam;
očekuje se da iza kraja
ima još nečeg, da iza onog što se čini
da poslednje je, može se još nešto dosegnuti.
Slutiš da ova porazna noć mnogo zamki
sadrži u sebi; u huci prolaznih stvari
tvoje se zamisli jednače sa tamom.

Doći će i naredna noć: bićemo sami
na gluvom raskršću čiji nas krici
dotiču poput koraka Konstantinovih legija.
Pada mrak. Jesen naleže na nas,
na naše izmoždene prste kojima
bismo hteli da sravnimo svaki račun
sa sobom, sa svetom, sa trajanjem.

UVID O BESKRAJU

Ova noć odužuje se i prelazi
u nešto nepoznato, u jedva shvatljivo vreme
sviklo čekanju, treperenju
što zamah noći pretače u svetlost,
u blagu paučinu prepunu mraka i svitaca.
Tužno je reći, ali, dok tako spavaš
i sanjaš nikad pročitane knjige, reći
što nikad neće dospeti do tebe,
odlaziš već u nekom pravcu gde tajnost
iskorak iz sebe priprema.

I nikad nisi sam. Svuda te prati šapat,
pogled srodnika i stvari, pogled na čijem dnu
tvoja se ćutnja preobraća u smeh
u vid nad nepoznatim, nad tišinom.

KUSKOVO

Za Tamaru

Kažu da samo za jednu noć nastalo je jezero
pred dvorcem grofa Šeremetjeva; isto tako, kažu,
on tu je samo dočekivao sebi drage i birane goste
uz svetlost dve baklje i hiljadu sedam sveća;
miljenik istine on beše i svih koji držali su reč.

Mora da neka velika moć beše u tome
da svetlost dana prenese se u noć
i da, nakon svega, ta ista noć potraje dovoljno dugo,
a niko od zvanica u Holandskom paviljonu
ne oseti hladnu koštanu ruku Pitera Brojgela mlađeg
na svome desnom ramenu.

Da, beše u tome dovoljno vremena da novi vitez sa
Malte
pokaže svima: sve, čega se on takne,
postaje svetlost, slika krune na ozarenom nebu,
a da on sam i sam je svetlost, odsjaj neugasle zvezde
što guta je vreme ali ne i slava cara careva
na površi jezera prepunom divljih patki.

Samo, jedno malo dete, doraslo sebi, ali ne i vremenu,
umelo je da kaže kako, lepo je biti i car i gospodar,
vlasnik ovog i snovidnik onoga sveta,
a sama sreća, koju svako sanja, u posve je malom:
u delima dobrim koje pravda vreme
i pruženoj ruci s najlepše terase.

PRETICANJE NA PANČEVAČKOM PUTU

Da li ti se kad dogodilo:

Daješ levi migavac,
pogledaš nazad (nema nikog),
prelaziš na levu stranu,
dodaješ gas;

pretičeš traktor s dve prikolice;

u trenutku kad si na pola puta,
belog psa dotrčalog s desne strane
levi točak prednje prikolice
počinje da melje;
kroz, do tog trenutka svetlo krzno
počinju da ispadaju kosti;
krv pada na vetrobransko staklo;

u bočnom ogledalu
ređaju se slike žena koje si raznevinio.

(1975)

POLJE BESKRAJA

RAZOTKRIVANJE SMRTI

Dok stvari nestaju, dok rastaču se
i prelaze u prazninu, zagledani smo u sebe.
Dok biljke i sva živa bića klize ka kraju,
dok vetar vrtloži jesenje lišće, dok
krovovi sa strepnjom iščekuju kiše -
zagledani smo u sebe. Mesto razlike
ono je čega nema; od dva trajanja
samo je jedno izvesno. Spušta se noć.

Glasovi, iskobeljali iz pomrčine,
talože pesak na naše poslednje namere;
tek onda kad krug se zatvori
svako ostaje sam, razmišlja o tom
kako više ne može da jede, da spava,
kako ne može i sve drugo.
Ponavlja se početak, ali sad
nikoga nema da se smeška nad životom.

Sve naznačeno proživljeno je i već zaboravljeno;
u tragove koje izravna voda taloži se pesak
i kud god pogled dopire prostire se ništa.

STUBOVI

U magli su vrhovi stubova
i niko ne zna šta stoji nad njima.
Plodove zrele varvari već beru
na obližnjoj njivi; završen život
tako, samom uzima se sebi.

Ono što srce beskonačnom vodi
i što se širi pod naletom vetra
to mi smo sami dašak kad se rodi,
a duha nema bez pristanka našeg
i žudnje nema, nema opiranja.

Stali smo začas, zatvorili oči
neko nas pita: vidimo li išta
tamo gde pogled dodiruje ništa
gledamo dole i duša zadrhti -
to crkvu je uma potopila voda.

OČI ZEMLJE

Sve važno u travi se događa:
mreškanje vetra, oglasje cvrčka,
rađanje senke, il rasap vedrine.
I ovog časa, tamo, više desno,
u budućem strnjištu, namernik leži;
daleko od vlasti, daleko od vode.

Zeleno more u osnovi slike
sabira vreme u godinu prostu.
Crvi polako ispražnjuju tamu
i oči sveca čuvaju za kraj:
da se oslade, da se sagledaju.

Da, lepo je pesnik rekao:
nema mesta koje te ne vidi;
jer, nema ni puta da se u sebe pobegne;
zato se luta. A zvezde navode,
samo, ne primoravaju.

SAT

Uželiš se kucanja sata,
bilo čega što bi moglo da ovu
remeti tišinu.

Želiš da oštrim nožem
nedeljivo deliš, da
sebe i sve pobeđe Tračana
prepusti prošlosti i rđi,
majstorima čije voliš ruke.

Niko te u tebi ne prepoznaje;
vreme ovo i vreme ono
taloži se u jednom jedinom sada;
sam si sa one strane sveta;
zašto je, pitaš se,
svemu potrebno sve,
zašto je ničem
toliko dragoceno ništa.

U KUPATILU

Probuden si pogledom onog što
u snu te dotakao. Ulaziš u kupatilo
brijaš se, hoćeš da odagnaš san;
osećaš da neko te i dalje posmatra.
Površ ogledala udvaja ti oči
i nisi ni trenutka sam. Gledaš se
i tvoje ti vidi više no sebe.

Sagledanjem gledanje gledaš
i teško sebe možeš da pojasniš;
zašto, kad u kupatiju pred sobom stojiš,
još dvojica tu se pojave.

MASKE

Ni traga više toj predstavi
u spisima, u sećanjem razređenom vazduhu,
u povorci izgubljenoj u nepovrat;
ostala je samo pozornica, smeh,
nekoliko drvenih stepenika i malo pliša,
tek sutonom dotaknuta jesen,
smrt što nas sa one strane izaziva;

a samo pre neki čas ovde su gledaoci
očima jeli preobražaj pokojnika
i misli oslađivali pravednom kaznom;

sad nikog nema i maske same
igraju na vetru, same, u tišini;
čekaju dan u kom će svet
ponovo da se rodi.

U BIBLIOTECI

Danas su u prodavnicama nenasnosne gužve,
svi kupuju atomske kišobrane
i uzalud nadležni govore: biće lepo vreme,
imaćete po jedno sunce u svakoj ulici.
Ovaj svet više nikom ne veruje;
koje je to vreme došlo?

Niko ne čita pesme, ni Marksove knjige.
Umetnost postaje život. Ostvaruje se
vekovni san i nema srećnijih od nas:
upravo mi imamo celinu znanja,
iz budućnosti baš nama se smeje
veliko ništa.

Sedim u biblioteci i gledam te debele knjige -
nadam se, sve će izgoreti;
sve ovo nikom još jednom ne treba.

NARA¹

Za Eduarda Mihajloviča Korotkova

Ovde je stalo vreme: mešaju se
Glasovi mrtvih, sećanje i istorija;
Pod vodom spava poslednja odbrana sveta:
Knjigovesci i zidari, učenici koji večno snatre,
Zanatlije i pastiri, kavgadžije i čuvari vatre.
Sveti ratnici to su, sa one strane vremena,
Sa one strane oblaka, nade i tišine.

Spavaju.

Čekaju da ih dobošar, onaj iz slavne pesme,
probudi i kaže: došlo je vreme. Treba da se ide.

Na Berlin!

¹ Rečica u blizini Moskve na kojoj su zaustavljene nemačke nacističke trupe 1941. godine.

BEZUMLJE TAŠTINE

Prodavci na trgu nude uspomene,
zapečaćen život u limenim konzervama,
san posut bosiljkom, tamjanom i smrcu,
vreme, sa oba kraja omeđeno;
smeša glasova, žagor prolaznika,
ukrštanje pogleda na novcu, na rukama
sa kojih kaplje krv. Zelene ulice
dolaze odasvud i sad je jesen.

Zatvaraju se kapije grada;
zamka je pripremljena: pozorište
otvara novu sezonu na vetrometini.
Svakom se čini da ono najvažnije
može da sačuva; malo ko shvata:
pojedinačno se mora prineti na žrtvu.

Kako su lepi ti zakoni promene!

CRKVA NA BISTRICI

Ponekad, a da ih niko ne vidi,
Dođu odnekud zidari, oni pravi,
I dodaju red ili dva cigala,
Pobelelih od šalitre i sećanja;
Nečujno, a da se i ne primeti.
I crkva raste, vanvremena, u vremenu.
Kao drvo. U vrtu. Bez baštovana.

Kažu: ni pop se mnogo ne trudi;
Zauzet parastosima, saranama i sarmama
Retko i kraj crkve prođe;
Jedva da je i pogleda;
Zna da sve je u božijim rukama –
Gradnja i razgradnja,
Rađanje i smrt.

To malo maltera, što osipa se već,
S najvišeg nedovršenog stuba,
Vraća vreme u temelje gradnje.
Pop tu ne može ništa.
Priloga nikad dovoljno,
A bog je strpljiv, milosrdan.

NA MOSTU

Sada te od očiju bivših prijatelja
samo još dobre misli čuvaju;
ono što imaš tvoj je vlastiti bog.
Na mostu koji su drugi gradili,
a sklonom padu, daleko od odmorišta,
svaki ti korak onaj što iz jame gleda
tačno odmerava. Čovek u čoveku si
volja bezvoljnog

što demonsko je sapleo u sebi pa sanja
da vreme neku drugu osnovu ima;
ali, postoji i neki drugi pokret,
toliko hladan, da sudbina je
uteha.

TELESNI VRT

To vatra peva na rukama,
otvara sećanje uspavana trava
što korenjem uporno svrdla u ništa;
to iskorak je, reč, praznina
što kristal vraća u plavet,
prozračen skelet u kom se
bolest rasejava.

Govorim o vidu, o slici duha,
o mudrosti, strahu raspadanja;
bilje što se umnožava
oset je s one strane sveta;
telo je tek mesto,
vrt što se u sebi sažima,
tajna čiji se izvor i utok
nikad ne izmire.

IGRA U NOĆI

Bela je ovo noć u kojoj se
velika glad navešćuje; nad poljima
sivi oblaci ptica tragaju za snom;
mnogo se želja nataložilo
na dno oslepela vida a premalo je mogućeg
ostalo u žetvi čije dvosmislene namere roje se
u znaku istine.

Igramo na pustom raskršću
i mrtva publika smeje se, ushićena
rađanjem nepokornog gneva; igramo u snu
čiji se kraj odužuje poput duga
pa proždire nerođeni porod.
Igramo u noći čija praznina se
iz časa u čas
ostvaruje.

BELA PROSTIRKA

Tvoje je pravo da odeš u ništa,
u prazninu čije zube sanjaš;
tvoje je pravo da odrediš reku,
najvišu kulu, trenutak bola i
samo malo lekovite smrti;

u šumi, pod zamrzlim snegom
možeš da spavaš; na kraju grada
mrtav među psima možeš da sanjaš;
tvoje je pravu u tome što biraš;

uho su zvuci prestali da doje,
slike su davno izgubile boje,
a oblici nežni dodir okoline;
sada je vreme da siđe se s bine;
zatvori oči!

ZVONA

U poslednje vreme najređe se oglasi istina;
ona je u prvom porazu tek, vidnija za sve,
posebno onom što varvarske duše
ko biće svoje najjasnije sanja;
ko pamti zvon poseduje vreme
u čijem sada beskonačno traje;
a svet je tajna, zvonik za nebesa
priča što svakog smrću dopunjava.

Istina raste kao senka ptice
čija se krila pepeljasto siva,
nadnela nad sudbu kojoj kopni moć.
Zvona ne ćute dok života ima
i želje neke da smire se zvezde
a put što vodi u poslednju tminu
crta je tanka ponad naših glava.

POLJE BESKRAJA

Na ovom mestu cvetaju opasne trave
i njihov miris oploděn glasom
donosi sigurnu smrt. Obilaze ga
i ptice, i anđeli i sva mudra bića;
desi se da navrati poneki smrtnik
i traži neko manje oskudnije vreme.
Bilje tad zamiriše, vetar uskomeša zvezde
i njegova pred noge mu padne.
Gleda u sudbinu što ni iz čeg buja;
ona počinje da ga grli, da se pretvara u krv.
Zadivljen zauvek neostvarenom prošlošću,
sanja svoje rascvale misli;
svetla je tačka u polju beskrajja.

TOMOGRAFIJA SNA

TOMOGRAFIJA SNA

Opažaš stvari oko sebe
i nervne završetke čuvaš -
za budućnost;
vodu što pada ti na prste
zahvataš telom.
Misliš misao i
svet razgrađen sumnjom
u sebi sagrađuješ.
Boraviš u večnom središtu,
u okružju senki i njihovih stvari
što splet im određuje matematika.

Ti zvuci, sa one strane sna,
imaju tebe i budućnost, nesigurnu;
u mnoštvu preseka
zver se umnožena razlaže.
Kidamo vreme i mir se
rukama osmehuje; prelazak
iz jedne u drugu ravan opstanka
potvrda samo je kobi,
izvikanog saglasja.

Kako smo naivni!

FRAGMENT O IGRI

Zaboravljena je svaka misao o izmirenju;
oni što očekuju da vetar nad vodom
promeni senku istine, izgubiće opkladu;
ovde nije važan ni ulog ni dobitak,
već igra, i zato, neka se nameštene karte
još jednom preseku;

u granicama onog što jeste, a i onog
što bi trebalo da bude, neka se kaže:
dve strane u dva dana imaju reč!
Jedine igračke jesu sećanje, istina i miris maka
a pobedna karta je ona što donosi smrt.

SATZ VOM GRUND

Putuješ neopterećen sećanjem
i misliš da sve se buduće samo od sebe otvara,
da sva vrata na istu stranu gledaju
da svi se glasovi i sva muzika
u novi bezdan pretaču.

Zaboravljaš da tvoje reči
zapretane u knjige,
u već poluraspadnute novine
ili izgovarane nehajno u šetnji vrtom
pokatkad, ipak, nanese vetar
i tamo gde se ozbiljno o novini govori.

Zaboravljaš da sve sagrađeno
na ovaj ili onaj način ostaje prisutno
upravo tamo gde bi trebalo da se zatekne ništa;
jer, ponornica i kad promeni tok,
zadržava sebe,
i voda niti se smanjuje niti povećava
van zakona koji o tome istinu govore;

možda odviše zaboravljaš,
za vreme koje dolazi,
i možda ti put i nije tako bezazlen
pa hteo bi, izgleda, na drugu stranu;
svakako, zapamti:
danas već i cena menja svoju cenu.

SIBIU NOĆU

Lui Mircea Tomuș

Koračam kroz tišinu i mrak
tog grada što ima budne oči i moć
da svoju prošlost pretvori u vreme.
Ma odakle pošao, znam, stići ću
do meni uvek dragog mosta gde
svaka laž upitana za sebe postaje istina.
Zastajem, gledam na levu, pa na desnu stranu;
obe su iste i shvatam: postoji jedna jedina
- druga je lik njen obrnut u sebi.

Potom prolazim kroz kulu što kazaljka
kazuje obrnute sate, i već sam kod kuće,
negde na Dunavu. Čudno je to
kako se daleko može oputovati
a biti tako blizu svog nemira
i svoje pokorne senke,
zamorene od lutanja
u krug.

POSLE TOLIKO GODINA UČENJA

Posle toliko godina učenja
setih se misli sv. Avgustina:
In interiori hominem habitat veritas.
Možda sam ranije bio i nepažljiv,
te ovo nisam do kraja razumeo;
konačno, šta bi to zapravo bio *kraj*?
možda se, misleći samo o kružnosti kruga
koji je toliko slavio veliki Đoto,
dospeva do svoga temelja, do prirode
i njenih prvih namera.

Ostaje mi da verujem
kako sve tragove u mojoj bašti
i ova jesen polako briše, pa kada
kažem i neku rogobatnu reč
o nečem tamo na nebu, ili u sebi,
ona više nije ni sen čoveka ni istina,
već nešto bliže a običnije.
I da li se tu u mogućem a nedovršenom
nalazi moja prava namera? Jer
jednom sam hteo da belu boju pretvorim
u vreme; drugi put,
slikao samo jesen na površi vode,
onda, zvuke lepio na zamračena okna,
Javorove ptice kaćio o vetar...
u svakom slučaju bilo je to tužno a evidentno:
nedostajala je i strogost i metoda.

Vraćao sam se na početak
zurio u kaos, u noć, u neistinu;
tražio uzrok neuspeha
(kojeg, u suštini, i nije bilo),
zaboravljao pritom već pređeni put,
zaboravljao da tajna je u polaženju
više no u nalaženju,
jer tamo niko me nije čekao
(istina, sad, tamo niko nikog ne čeka)
konačno, možda ništa nisam ni hteo,
sem, da sačuvam delić sećanja o vremenu
što se ne može zaboraviti (ni povratiti),
konačno, u svemu tome postoji jedna reč,
možda pra-reč, nešto što spava u telu jezika
(a ko zna sad više šta je to jezik);
nešto je tu, usnulo, a svi šapuću
(da zver se strašna ne probudi):
ne spavaj,
svaki tren sna izgubljen je,
za ono što želiš da ostane;
to što i sad vidiš tamo, pod Velebitom,
ledeći sred poklanog sveta
ništa drugo je
do ruka nežna na ramenu smrti.

SEĆANJE NA ZAVIČAJ

Sakupljam svoje mrtve
po tamnom prostoru sećanja;
moj brat Teodor uvek mi isto šapuće:
pogledaj kako jesen nečujno prolazi;
vreme je, treba ići daleko u zavičaj,
negde u Argolidu, tamo gde zna se ko je ko.

Zla naša kob vezuje likove za imena a
namere za dela. U samoći
protkanoj mnoštvom nekrologa
izvikujemo i sopstveno ime
ne bi li saglasnost bila potpuna,
ne bi li istost u jednosti
bilo ono odista poslednje.
Oni što znaju, rasuti su poljem
i krv i vino otekli su
u fenolne vode; u belom naletu,
nekakvog bljeska, oluje,
zbrisano je i poslednje ime
i sve drugo što moglo je biti
prirodno poslednje.

A hteli smo da ničeg za nama ne ostane
sem hladnih opisa vremena
kad živeli smo prepuni strepnje i straha
da gore od goreg nam ne bude.

(1978)

POSLEDNJA ODLUKA
(Pohvala Marselu Dišanu)

Tvoj smeh je sad u carstvu duhova;
kako se brzo menja vlast,
a kako tek predstava smrti
dok ti se čula (nenadno nestala)
vraćaju.

Tvoje telo sad živi je sanduk
a duša poputbina na dnu materije;
živiš na raniji način a znaš da nije to ono
što čekao si da se dogodi;
senka si nad Kanalom Grande
u kome kupaju se prebogata madam Gugenhajm
i Maks Ernst, dobri znalac (šta Ti o tome misliš, sad,
tako mrtav, zanemeeo, potpisujući češljeve
tek prošle kroz kosu razbludnih oštrokondži?).

Večernji lahor, središte nejedinstva,
slobodna ptica na prste ti sleće;
kako si razbarušeno neraspoložen, Gospode,
rekao bi svako ko ne zna samo jedno: tvoj duh
nije ta potpisana lopata već misao i magija
što sele se dok ukidaš ih u poslednjoj odluci.

DVOSLUTNA SEN

Koga još glasine mogu da zaplaše
kako se zemlja otvorena raduje
svakom ko šakom vodu zahvati
prepunu sna, politike i teških metala?
Vreme je kad i nebo prepuno ptica
treba pretvoriti u prostor vremena
a vreme u prostor unet u čekanje.
Ko zna i sme da zna šta se u tmuni
istinski događa? Kad neko bori se
za nikad dobijeno može da sudi;
kad neko sanja i sebe dosanja,
može da sudi; kad neko već sudi,
treba da presudi.

I gde je istina?

RASTEG LJIVOST SNA

Ispružiš levu ruku - potom desnu;
gledaš ih, daleko od sebe, od dodira
od hladnog mraka, od praznine;
hteo bi da vikneš, da ponor te čuje –
a padaš u ništa!

Nije to tek tako:

svetlina kasnoga leta
namreškava sparušenu travu. Ti misliš:
to je sve tamo gde sreću se oblaci i mirisi
što klasični ih filolozi grickaju ko smeće!
Slavoljubivo bilje iz slatine se
u predvorje oranica seli!
Iz krilatog sveta dolazi prudnik ubojica
kukuruznu gozbu odmerava a ne vidi
da trpeza se godinama zagađuje.

Stojiš uspravan, obezglavljen,
jednako udaljen od neba i zemlje,
od obe svoje šake, i svakog hteo bi da pitaš:

Može li neko da obmane ptice?

BOJE VREMENA

Vetar će doneti kišu i sve
što zahteva mir kad se kosi trava;
neka u tvojim dlanovima ekseri svete smrti
drukčije vreme razbude: Velaskez,
kad oženio se ćerkom Pačeka
znao je da istina više je no
istina eksera. A ipak:
inkvizicija je inkvizicija.

Sunčoš se i pljusak ustavljaš, sad,
leti, i smeju nam se raspolučeni hiperborejci
željni sna i maslina na prilazu Mikenj.
Kradljivci traže da neko istupi
na Agori (a bude mlađi) i preživi poruge
samozvanih, doživotnih starešina.
Svetlost se u kosti uvlači,
u mir osnažen krikom kumrija,
u sparušene kosti što mačka ih
svakoga jutra, na prag donosi.
Sam si u polju
i duše nemaš, ni duha,
veliki *Duše!*

GLASOVI IZ POLJA

Bela te sreća na grobljištu srela;
poslušaj samo kako raste trava,
dok je Pesnik beskonačno sanja
i čeka da vetar senke porazbija;
konačno sve se i u polju smiri.
Ne veruj nikad prodavcima soli,
onim sa juga gde se more mresti,
i gde tuje rastu ispod svake seni
ispod svakog kama gde povratka nema.

Doba je već i pristiže raž
kad stabljike mame najoštriji srp;
lepo je umreti brzo, u sreći
dok mesec tminom ovladava;
lepo je zrnevlje popiti tamo
gde mudrost u žito izrasta;
konačno, lepo je i vino proliti
tamo gde duh ne osvane.
Jer, ti, vidiš ruku nadnetu nad nebo;
a to je, nekome, ipak,
nekakav znak.

OTVARANJE SNA

Čovek se pretvara u šešir, šešir u ideju
(reče to negde razbarušeni Karlo dok Heleni
na stepeništu (pomalo ovalnom)
jezikom kritičke kritike
ogovara uske *havana* cigare);
granica jezika granica je sveta
gde pesnik bi duše predaka da gleda.

Ne osvrće se niko za pticama
Koje i sad sračunato lete;
neke bolje proračune traže
za sve ono čemu nema mere.

I može zemlja dugo da se buni
može i svetlost da zbije u sebi,
da dan pre dana s kostima proguta;
može i nešto drugo da se desi:
svetlost da tamu iznenada svlada
a šešir sebe pretvori u polje.

KOŠULJA NA DVA ŠTAPA (II)

Koga se sad strašila plaše?
kome se zemlja osmehuje, kome se,
ta polja, nenastanjena pticama,
poglegla u našu ozračenu sadašnjost,
odazvati mogu?

Čak i taj zalahoren plašt
mobil Kalderonov sred pustare
zamro je. U pore se uvlače prašina i mrak.

Ko zna šta se u tmuni događa
kad vetar namreška
našu prevrnutu kožu sred bilja,
onog čemernog, u koje uporno nas vode
oni što prodaju zemlju.

Kome je još do istine? Kome do
neozleđene prirode, do blede jeseni,
i njenih čistih plodova? Oni što hoće i mogu,
učiniće! Neće se znati šta odista bilo je,
šta je od prvog dana preostalo.

POHVALA MAKSU BILU

Umiruje nas svest o razlici,
misao da smo unapred umrli
na kraju beskrajne trake božije
koja laž je što Maks Bil je oblikuje
kad spaja znanje i materiju.

U svakoj srazmeri jedno je
i samo ono postoji u sebi i
van njega - ničega nema.
Stub smo išaran na vetru,
veza zemlje i neba, nit sećanja
što se u tajni broja rasploduje.

U svakoj ulici postoji tačka i
u njoj teme trougla koji se
odapet u ništa zavatlava;
ako se sve mora u red pretvoriti,
u svet unapred određenih boja,
onda sa slika mora u život da se beži
i shvati *i* vreme *i* postmoderna.

TRIJUMF GLODARA

Ako tačno je da zračenje pogoduje pacovima
da im poboljšava škrgut i
repove dvostruko izdužuje,
posle svake, svestranije analize,
jasno je svima ko su prosvetitelji
što hoće da nas prosvetle.

Ako je moguće da se stvori atomska klima
da kiša bude zračnija i teža,
čista, bez pamćenja, svuda jednaka,
možda i ima smisla
da se sveopštom smrću ukine smrt.

Ljubav ka prirodi nije stvar prirode;
ali, i tada, sasvim sigurno:
nad praznim poljem lebdeće ledena svetlost
i beskraj poješće gladna neman u kojoj su
i naše kosti, i snovi, i reči: prazne opomene
za borce poslednje, najsvetlije pobede.

ANDRE BRETON NE STANUJE OVDE

Celodnevna vriska obesne dece u dvorištu,
Tabananje deteta na spratu više, očeve pijane psovke,
Treskanje žene o radijator u dva časa noću,
Testerisanje metalnih ploča po ceo dan,
Istresanje tepiha na tek raširen veš,
Bušenje betonskih zidova i trovanje farbom,
Horsko arlaukanje s detetom, lavež pasa,
Orgije neostvarenih doktora, žal za bosnom,
Neživljene, nepismene alave domačice
Koje život vide u ucenjivanju uspešnim porođajem,
Višesatno traženje četvrtog takta na harmonici,
Izgažen travnjak i zapišan zid, autoalarmi...

A onda, jasno je odakle dolazi
Nesanica, glavobolja, gastritis, ileus...
Hteo, ne hteo, moraš se setiti saveta Bretona:
Izađi sa puškom na ulicu i pucaj. Nasumice.

TELESNI VRT (II)

To vatra peva u vrtovima
otvara sećanje uspavana trava
što korenjem uporno prosvrdlava ništa;
to iskorak je, reč, praznina
što kristal vraća u plavet,
to skelet stvari je sad
plavet po kojoj se
bolest rasejava.

Govorim o vidu, o slici duha,
o mudrosti, strahu od raspadanja;
zvekće osnova dvogubog vida
i sve što pravo je, mora da se bori.

To biljka je što se umnožava,
oset sa one strane hodnika;
telo je samo mesto,
vrt što sve u sebi sažima
tajna u kojoj se izvor i utok
nikad ne izmire.

JESEN NA PROZORU

Uvek je sada. Samo ono što nagriza
našu utrobu, ono što se useljava
u naše snove, u odocnele korake
u sećanje, u reči razbacane po strnjištu
treperi u sitnim komadima stakla
što spaja ih neki crni čovek.

Početak i moć tog prvog pokretača
iscrpli su svaki smisao postanja.
Sprema se osveta. Pada noć,
težaju prsti; sami smo, izdani.

Iza zastora neko je, i govori.
Lisje žuti. Vetra nema.
Jesen se smeje na prozoru.

(1981-1988; 1994; 1997)

KOLOMENSKOE

Za Tamaru Aleksandrovnu

Bilo je to neko lepo, blaženo vreme za sve, kad mislio sam
Kako susret sa tišinom ima u sebi dovoljno muzike od onoga
sveta:

Tek ovde, u Kolomenskom, shvatio sam da sve je mirsko
drugačije,

Da sve je okrenuto suprotno od sebe, da sve je - na iznanku.
Dok dodirujem koru stoletnih hrastova čija letnost odavno je
Od one strane vremena prostrerila istoriju, shvatam da sâm sam
Sa sobom, sa pticama, sa pčelama, sa odnekud doletelim pticama,
Zapahnut mirisom jabuka i zvucima potoka oteklog negde u niz,
U vreme izbledelo na mestu višem od mesta, na mestu gde mesto
Zbirajući u sebe vreme careva i pesme guslara samo je vreme
Nespregnuto sa snovima, sa tajnama, neiznedrenim mislima,
Sa oblacima nad rekam Moskvom i njenim pritokama, sa svim
što važno jeste i beznačajno, jer reka je to što vijuga i zna kuda
ide;

Svi dobro znamo i nenaučeno: jedno je tok misli, tok vode po
prirodi stvari, sa one strane svake odluke i svake nepomućene
opsene;

sasvim je drugo: odbrana grada i braće, od onog, što mora da se
brani.

KADA BIH BIO PESNIK

Kada bih bio pesnik
I kad svi bi znali za mene
Sa zebnjom čekajući tu prejaku reč -
Mogao bih svašta da vam kažem;
Pred mojim pesmama ljudi bi ćutali,
Kritičari pisali učene traktate
Tražeći povode i najmanjoj sumnji,
Jer ja, bio bih pesnik, a pesniku moguće je sve.

Kada bih bio istinski pesnik
Mogao bih da kažem u lice
Svakome sve:
Bobu bob, popu pop, vlasti vlast.

Kada bih bio makar dobar pesnik
Moja bi reč čula se daleko,
Bio bih slavan, možda utamničen.
Svejedno – bio bih pesnik.

PIKASO

Isprativši, poslednje več, prijatelje i rođake
Pablito se povukao u atelje
i premda beše već kasno, duboka, gluva noć
nije mu smetala u želji da slika
a slikao je, slikao, želeći da
s nozdrvama prepunim mirisa boje i terpentina
pređe u sutra, u 8. april
(i odista, umro je u 3 časa ujutro).

U poslednjem satu smejaio se do suza
svestan obmane koju je stvorio u svetu vrednosti;
smejaio se ceni koju su postigle
njegove brljarije *Las Meninas*
(znao je on dobro da Velaskezu nije ni do kolena
i da je samo šarlatan dolutao iz sedlarskog esnafa).
Ali, znao je više od svega da ne sme zadremati,
da san je najveći neprijatelj u času kad treba,
konačno, da sretne Engra i El Greka;
stezao je kičicu, drhtao, strepeo i nadao se
(ljudski je sve to kad crna dolazi gošća) i
znao je, il mu je sama svetlost šapnula:
smrt samo tog dana u godini, 8. aprila,
na Huserlov i moj rođendan,
vodi pravo u večnost (one koje voli).

HELDERLIN

Za Ante Pažanina

Jedne večeri kad je zašao već
u dubok mrak očekujući nadolazak
odbeglih bogova, Helderlin je
svirao na klavsenu bez žica.

Zatekli su ga u nekoj čudnoj tišini,
ne mnogo realnoj, ali ni toliko svetoj
da se u njoj smisao ne bi razumeo.
U odsustvu zvuka čula se muzika
koju je sledio samo pesnikov sluh. I svi
koji su ranije njegove himne slušali
znali su da delfske masline ni tada
nisu prestale da rastu.

Glas iz beztemeljnog ponora
pratio je ruke mu spuštene na dirke
boje slonovače, boje kule u koju se uselio
pre puta u beskrajnu svetlost.

Muzika sfera sabrana u tačku
počinjala bi spiralno da se razvija
i on bi glasove slušao, kao reči,
zbirao ih u stihove
koje nikad neće da zapiše. Vreme
savremenika i ono drugo
ne beše pristiglo u dolinu reke Ister.

Živeći jedino poeziju zauvek ostaje u sebi,
svira o vezi neba i zemlje,
o obroncima zaraslim u vinovu lozu,
o svetoj bolesti što ga na krilima od pene
nosi u Grčku.

(1988)

MOCART 1791.

Zamisli te proslave, pomene, godišnjice...
Svake ti godine dolaze na grob,
pevaju, sviraju, galame, kukumavče, dok deca im
gaze travu i cveće po susednim grobovima.

Nije to lako, jer vreme tu nuje ništa
pa čini se da stalno su tu,
da stalno neko sebi nešto dokazuje,
kako i on, eto, ume da sastavi sonatu,
ili neku formu koja lako se i zaboravi
tamo gde samo tišina vladari.

Umoran sam, bolestan od te loše muzike, od glasova
onih što zaborav ih i pre groba prekriva;
umoran sam od te svetine
što sebe na tuđem delu dokazuje.
Koliko lošeg sveta! Koliko "talenata" bez sluha!
A svi sve znaju! Bože, koliko muzičara bez pameti!
Bože, ako Te odista ima, i muziku moju vidiš kao sebe,
daruj mi nepoznat grob i mir do kraja sveta!

PESNIK U PROVINCIJI

Ovidije se, kažu, prisilno skrasio negde na Pontu;
Pisao je duge epistule, pio vino i jeo masline,
Tugovao je, šaputalo se, za Rimom i Rimljankama,
Daleko više za spletkama kao načinom življenja;
Verovao je da svi ga čekaju da se vrati
Da nezamenljiv je i najbolji među jednakima.

Navodno, živeo je u provinciji;
Znao je da su tu reč izmislili zavidljivci u Rimu,
Svi oni koji će već sutra imati manje sreće no on
Dok sebi režu sklerotične vene; nikoga nije žalio,
Orezujući crvene ruže u podarenom mu vrtu;
Tu daleko od svih bio je siguran:
U predvečerje osluškivao je travu kako raste,
Čitao slobodni let ptica nad Pontom;
Ostalo mu je dovoljno vremena da razmišlja o
dostojanstvu,
O onima koji su gradili Imperiju neznajući
Da jednog dana izgubiće svetlost
I zlato na statui Marka Aurelija.
U Rimu je ostalo još uvek dovoljno pesnika
Da ponekim dobrim stihom dodvore se Imperatoru;
Bejahu dobro plaćeni, sigurni u sebe –
Mišljahu da čovek u provinciji, ili duhovnom egzilu,
ne može biti pesnik.

A sve je podložno promeni;
To su samo metamorfoze, rekao bi Ovidije.

MALE SONATNE FORME

TEZE O MARKSU

Uvod

U njegovim knjigama nalazim način
na koji treba da čitam, da biram prijatelje,
da prevladavam lukavstva klasnih neprijatelja.
Saznajem da sve što činim ne zavisi od mene,
da plutamo od rođenja određenom rekom,
da mi je već određena i kupovna moć i
kvadratura grobljanske parcele.

On nikad nije rizikovao.
Zaklonjen iza guste, strpljivo negovane brade
i sada se, davno mrtav, samozadovoljno
osmehuje.
Zabeležena su sva uputstva
koja je za života diktirao bogatom drugaru
Engelsu (trećem članu artiljerijske posade).

I svaki put sve se, od prvih pisama do
poslednjih beležaka, proučava; no ključ,
ključ za tumačenje tumačenja nedostaje.
Profesori prave karijere, studenti diplome,
radnici revolucije, politikanti računice.

Vreme odmiče, a on je i dalje tu.
Njegove knjige govore u sadašnjem vremenu.

1.

Tri mališana van pešačkog prelaza
gaze betonsku zmiju (jedan od njih ima
crveni džemper, drugi crvene čarape,
treći zažaren pogled);
prkose oni četvorotaktnoj nemani,
prkose u preraspodelu nacionalnog dohotka
udubljenom vozaču.

Kome pripadaju ta crvena deca,
sve što će kroz 4/7 sec. da se dogodi?

Londonska biblioteka, novac, čaj u 5,
bolesna Đeni, susret s devojkom na stepeništu,
neophodni su deo velike trotomne knjige
o određenoj neodređenosti, o neodređenoj određenosti.

Čiji to sad dužnici kucaju na bolnička vrata
19. stoleća čija nauka zrno je soli
u već preslanoj supi jedne neslane
konstrukcije a priori?

2.

Na sto su izručene činjenice, osmišljeni rezultati
potrage za dovoljnim razlogom, beleške o povraćanju
zabludelih u oblast epistemološkog reza,
zasečeni problemi sa dna hipotalamusa.

Izučavam zaboravljeni jezik Marksovih knjiga,

prevladavanje suprotnosti, odsjaj Vitlejemske zvezde
nad Trijerom. Ali kako, kad, gde, koga
ubediti u nužnost
kad mnoštvo kupuje zavese, tamani
kalorične obroke, kafu, TV-tumačenja,
koga u zapitnost gurnuti, kad
svi se drže.

Čitaonice su prepune knjiga - katalogi netaknuti.
Nenaličan mir. Znam da mnoštvo nije dokaz,
no, da li je On u 17-oj godini, zvaljen u naslonjači,
a zagledan u iščekavajuću Porta Nigru,
baš ovo želeo?

3.

Rekli su: pođi u akciju slobodnog uma,
Marks je uz tebe! Ti trčiš,
neobjašnjivo pojašnjavaš i gledaš biljku
što izrasta na tlu jezika.

Ne pridaješ važnost činjenici da
nesaglasnost pogleda nesaglasnost je duha,
da račun pogrešan s pogrešnim ljudima praviš;

radiš ono što drugi mudro ne rade,
i vraća ti se ono što njih ne pogađa;
nađeš se nigde, niko ti ništa ne kaže,
(Karlo je mrtav) svi ćute, smeškaju se, posebno oni
zaštićeni od susreta s negativnom stranom stvari.

SOBA KARLA MARKSA

Karl Marks znao je godišnja doba, znao je
(još tačnije) koliko dan ima sati i
koliko se knjiga za godinu dana može pročitati,
znao je i ono drugo što znao je da niko ne zna,
ali i, da isto to u rukama drugih može
neznanje o znanju neznanja da bude.

Kucali su na njegova vrata.
Lupa se odbijala od rezbarenog drveta, pogađala
nedorasle kupce i nedograđene barikade.
Preuranjeno vreme svetilo se
nerođenoj deci. Tast je, tvrdi se,
prosvetiteljski upustio sve.

Nijedan Grk ne može se dva puta roditi.
Ni 1789, ni bilo koja druga godina
ne može se ponoviti. Na sto se
ne baca dva puta ista karta.

San Učitelja se o nedovoljno sračunate moći razbija i
danas,
ali svetlost sveće, premda je ugašena,
i dalje praznu sobu osvetljava.

SUDBINA RUKOPISA

Početak septembra 1857. Marks piše da je konkretno sjedinjenje mnogih određenja, jedinstvo mnogostrukog. Piše da novac jednostavnija je kategorija...
A, u besparici je.

Radi danonoćno, odlučan da osnove potopa izradi pre samog potopa. Želi da razjasni ono što jeste, a već više nije, da svemu pronađe razlog postojanja.

Zna da će onima, posle, sve biti jasno, da u prošlost neće zavirivati, da njegov neće istraživati put. Doduše, njegovo ime biće važno, biće korisne te debele knjige nekom što voli lakat leve ruke na kapitalu da drži dok desnom radi.

Počinja jesen, spis raste iz dana u dan, reči se množe, jedne iz drugih izrastaju. Naviru objašnjenja iz sata u sat. Sve postaje jasnije, dok čeka da prijatelj mu Engels pošalje novac. Za poštarinu.

PRIRODA IDEOLOGIJE

Na jednoj od fotografija sačuvao se zamišljeni lik Karla Marksa. Njegova kritika lažne svesti ostala je u knjigama da svedoči o vremenu koje je moglo, možda, i ono što se nije moglo.

Taj nesnom izmučeni lik gleda u prazninu (ili puninu), u razdoblja (još uvek) obrnuta naglavačke, u prvi dan istorije jednako dalek i od njega i od nas.

Želeo je da ta dagerotipija bude odbrana suštastva njegovog - a sad, ona ga optužuje; jer, i sama, iskrivljena je slika, pogrešni pogled vremena u sebe.

MARKS 1871-e

Marks ne sklapa oči jer budan sanja
džinovsku metlu dignutu nad
leglo truleži i pokvarenost,
nad društvo što postoji, a nije više.

On sanja samoupravu proizvođača,
jevtinu vladu i demokratske ustanove,
odgovornost i smenjivost, inicijativu
u rukama radnika zalepljenim za nebo.

A onda, probuđen, gleda svinje
i najgoru pašcad starog sveta, gleda
spuštenu ruku najmljene soldateske
dok crvena zastava ruši se sa Gradske većnice.

VEZA REČI

Još uvek postoje mala i velika neznanja
zapretana u memli bibliotečkih podruma,
u statističkim izveštajima, u zazavesnim igrama,
u debatama o slobodi štampe, o pravu na drva.

Revolucija nije samo u trčanju i pevanju
pod lipama, niti u gramofonskom navođenju
lepog i buntovnog Karla Hajnriha iz 1845.
(I njegovi pravi protivnici behu marksisti).

Baš zato treba učiti, uspostavljati veze
među rečima (uporno otklanjati sumnje) i
zatezati konopce. Neprestano proveravati
izdržljivost poslednjeg teorijskog mosta.
Ništa ne ostavljati slučaju. Svakog nagnati
da dosledno misli.

Smisla još nema ni u poeziji,
zar će ga prvo na nekom drugom mestu biti?

U BIBLIOTECI

Večiti izgnanik, žrtva svoje i istorijske istine,
odricatelj ugodnog života i realne politike,
Karl Marks konačno, a možda prekasno shvata:
ono što nije nikada neće biti.

Londonska biblioteka pretvara se u grobnicu
nedorečene misli o igrajućem karakteru proizvodnje;
u njenim bezputnim sobama ostaju
nedovršene kritike, nesporazumi i neštampani
odgovori,
san o besmrtnoj smrti.

Bez iluzije da svet se može pre rušenja obnoviti
sabijanjem znanja u trotomnu, teško čitljivo knjigu
prvi-i-poslednji Marksista svu istinu optužuje
(dok poslednji put umače pero u mastilo
i gleda decu radnika kako prave velikog brkatog
sneška).

MARKS U LONDONU

Tog jutra došao je u *King William Street 31, London Bridge*. Samouvereno spustio je šešir na stolicu, obema rukama dotakao naslon, svestan da deo zavese ostaće u vidu onima što dolaze.

Iza tek izrasle brade, zagledao se u dageroskop, u oči snimatelja, u budućnost, toliko siromašnu i tužnu, toliko nelagodnu;
nije bilo nikog da mu kaže:
sve napisane knjige ostaće
spomenik vremena kada su pekari
ruke zabadali u testo i čekali
da otpor sredine šake zaustavi.

A ko bi i rekao
da život, i delo rođeno u njemu,
može toliko na pokrete tvoraca hlebova da liči
tog jutra, kraj zavese *Beard*-fotografa.

POSETA MARKSOVOJ KUĆI

Trier, Karl Marx-Haus.

Ulaznica: 50 pf.

Govore mi: Idite samo levo.

Krštenice, papiri oca, fotografije,
fotokopije - onestvarene slike.

Sve je na dasci odevenoj u laneno platno.

Zastakljenost.

Pod u svakoj tački jednako stanjen.

Pore natopljene bezbojnim lakom.

Prišavši stolu, čujem šum iza sebe;
okrećem se, nema nikog.

Prolazim pored likova prijatelja i
tumača;

ima i ljudi sa Balkana,

Naš Svetozar, stešnjen,

u hodniku je.

Tražim Lazu Nančića.

(Njegovo pismo, neotvoreno,

i danas u redakciji lista *Arbeiter-Wochen-Chronik*
leži).

Lik mu ostao na Vršačkom groblju.

Uramljenici sred Marksove kuće

gledaju iznad moje glave;

imaju li dovoljno snage

da započetih dela kraj

vide?

Kućom gospodari tišina
nenalična Marksovim knjigama
(govorim sebi: to je oneslučajeni slučaj).

Stepenište se pod koracima povija.
U trenutku ispravljanja daska zaškripi;
između dva dodira ćuti.

Posmatram sliku kupljenu ovde.
Na stolici čiji je naslon ostao
nedefinisan van ruba slike,
sedi veliki Karlo
s velikim satnim lancem
i satom oko vrata.

Vidi se, dugo je tražio način,
dodirujući polurašiveno dugme na kaputu,
kako da desnu ruku osloni na sto.

On je o svemu
dobro porazmislio.

Stojim nasred poslednje sobe.
Između zidova vlada mir;
mir je i u vitrini, među knjigama.
Grane drveta u dvorištu
(skoro zasađenog)
ne pomeraju se.
Najednom, zaškripao je u uglu pod;
Učitelj bi se, mislim, tome obradovao.
Trijer, januara 1975.

NA RIMSKOM TRGU

Dok svira gleda u koracima izlizan pločnik,
u ravnodušjem prekrivena lica;
godine se slažu poput breskvi na trgu.
Postoji li rat u kojem ga nije bilo?

Oči mu utkane u vlažnu, lepljivu ilovaču,
u utrobe popločane pušcanim zrnima.
U oksidisane kutiju uličnog muzikanta
pada žut, kupovanjem usitnjen novac;
ništa se dvaput ne događa,
samo ratovi, oni nas oduvek pohode
(uvek u novom prazničnom odelu)
i talože na dna dobro iskopanih grobova.

Građani Bona, plaćajte,
on je izgubio sve vaše ratove,
prokockao sve vaše neostvarene snove;
ali, možda je jedan od prurušenih generala,
možda će sutra u nove ratove da vas vodi,
može on, možda, i nešto drugo da radi...
Sad samo svira, i svira, i svira...

Bonn, 29. jul 1975.

RIMSKI MOST U TRIJERU

Norbert Hinske, gewidmet

Sa sedam prstiju zabodenih u vodu
čuva sećanje na korake Konstantinovih legija
u mahovinom obraslom kamenu.

Rubovi mosta mirišu na ruke graditelja,
na znoj nogu izašlih u ovinograđenu, zatalasalu
ravnicu,
na smernost zidara pod čijim rukama niče Dom,
na carske, rad smrti neostvarene naume.

U mrak maltera talože se glasovi,
vreme ratova i vreme ljubavnika,
vreme preplodnih žena
i vreme filozofskih spekulacija,
vreme prostitutki i vreme buntovnih studenata.

Ako sva znanja titraj su voštanog stuba,
nije li govor kamena - govor prodavaca s trga,
nije li zato onaj pravi, najdonji deo mosta
zauvek nevidljiv?

Trijer, jula 1975.

NEBO NAD BUKUREŠTOM

1. Izgubljeni ključ

U svakom kroku sadržan je i polazak
i povratak u mesto dvojakog govora.
Dok mrak je u vrtovima i dok se
zeleni šiprag komeša u blizini,
glasovi pobjeda i glasovi poraza
dvostruko se nad zardalu bravu nadnose.

Sva znanja prikupljena u žurbi
na prstima su, još prvog dana,
u vreme berbi poslednjih jabuka,
izneta na nestajuću trpezu;
Tako je počeo put nizbrdo niz brdo;
reči su van svoga značenja kuljale,
senke se komešale oko jedine vatre
čija je zenica bila neispisana knjiga,
još nenaslućena postojana svetlost.

Stanje vremena ostalo je isto,
i sad se samo glasnici zla menjaju
da misli nikad ne opuste,
da nikad se reči ne ustave na pola puta,
u nigdini. Osećaš: grana se o granu tare
i film se usporen, završava.

Reke će kad-tad postati izvorno čiste
i naši glasovi smešani sa vodom

biće delić prošlosti što se zaboravlja,
što briše tragove prolaznih nasilja
nad prirodom.

2. Na razmeđi

Lui Petre Stoica

Zaboravljeno je vreme u kojem se
započinju stihovi, u kojem se i smrt
i rođenje na jednak način začinju.
Ostajemo na obali sa čijeg nas kamenjara
gledaju usplahireni smrtnici
i čekaju da im se želje ostvare,
da im se misli zategnu u srcu,
u mračnoj podlozi sna.

Sanjam: ptice kljucaju kosti boraca,
urlaju njihove od smrti zaboravljene žene,
unesrećene majke napeve začinju.
Koje je vreme - neko me pita. Pogledaj:
ptice nam grizu utrobu,
adio sfinte obiecte domestice.

3. Izgubljeni oblik pesme

Lui Petre Duțu

Neko i sad kuca na vrata govora
traži da se lekcija pojasni
da putnici iz daleka
sećanja zanove. U doba nesigurno
jedino pesnici imaju pravo.

U ispražnjenim odajama šumi voda
- teče iz nestvarnih slavina sna.
Osnova stvari, voli da se skriva
i kad preslišavamo se
o dockan nađenom stavu razloga
koji, bez prva tri, nije od neke koristi.

Van svega što nas prožima
tražimo izgubljenju obalu
- pesmu što je reči u stvari preodela.
Vrata se i sama otvaraju,
ulaze znani i neznani

u i dalje strašno praznu sobu,
a neko sve to posmatra, smeši se,
ćuti i posmatra.

4. O poreklu stiha

Lui Ion Mircea

Ova je pesma i pre nas postojala.
Od zaboravljenog do ovog večitog sad
mreža je tankih, neshvaćenih reči,
nedokučenih zamisli čija osnova
natkriljuje okatu sibirsku noć
što tek nagoveštava da doba je
jabuka petrovača i divljih višnji.

Neuhvatljiva reč što nas stihovima
i poledinom stvari postupno zarobljava
i ovog je časa važnija od sveg
što naši pesnički prsti dodiruju.
A koliko različitih dodira ima,
koliko ćutanja različito odčutanih?
Šapat napušta vrtove EGINE i VAVILONA,
otiče u jedno jedino vreme jezika
na čijem dnu mreste se znakovi opstanka,
a sunce što se iz sebe porađa
svedoči o spasu, o osudi poslednjoj.

5. Pisma za šest očiju

Lui Ion Alexandru

Knjiga se može čitati i umom i vatrom;
ostaće jednako nemoćna pred onim
ko otvorena vrata otvara. Sklopljivost i
praskava pohotnost pesničkog govora
trepte na baršunastoj osnovi trajanja.
I samo sad moguće je zaustaviti reč,
prepoznati je u njenoj neodredljivoj mirnoći,
u neskrivenosti jezika što jedino pripada sebi,
što tek ponekad usvoji nekog od smrtnika
- ako ga zavoli.

Mnogoobličnost logosa izmiče i
kad se šestoro otvori očiju zaredom
na svih sedam ulaza u Tebu
i kad se pređeno i moguće uzme u obzir
pa zbiru još toliko pridoda; jer

nema većeg apsurda u pesmi od neapsurda,
jer, nema pesme bez još ponečeg.

6. Pravo pitanje

Lui Marin Sorescu

Sada se može govoriti o Šekspiru,
o pravednom Jovu, ili Aristotelu
koji je stigao o svemu dobro da porazmisli;
moglo bi se šta o Hegelu reći
kojem kolera izprazni i utrobu i razum
u času kad sve mu postade jasno,
jer tada je već znao (kasno) da:
građansko društvo, po prirodi stvari,
mora biti prevladano.

Tek poneko pitanje koje još nema odgovora
a ne može se nikako izbeći, bilo bi:
da li je Šekspir hteo tek malo da umre,
ili je to samo šala sa vremenom,
sa neizvesnom podlogom trajanja;
odnosno:
da li Jovu poslednje pitanje egzistencije
beše svrbljiva greška, ili gospod bog, što
s njim se malčice našalio;
konačno:
da li je mudrac iz Stagire
svoje učenike na pravi put uputio
ili ih u pećini učitelja svoga ostavio
pa mi njom, i sada, tamo-amo tumaramo?

7. Čas sazrevanja plodova

Ostvaruje se započeto i sluti
nedosegnuto u čijoj osnovi stoletni pauci
umrežuju vreme. Zeleno lišće
na bezobličnoj podlozi dana
razvlašćuje nadolazeće godišnje doba.
sad je čas sazrevanja plodova
poniklih u brizi, u hladnoj tamnini
svevladajuće ekonomije.

Nema gradskog govora i nema bogova.
Samo razmena stvari i razmena ljudi
utvrđuje moguću razmenu reči
ugneždenu negde u budućnost,
u titravu ostakljenost jezera u
čijoj vodi tvori se osnova sveta,
nova politika.

(Bukurešt,
leta 1984. godine)

PETA SONATA

Ivanu Kovaču

Kada sa one strane čistoga zvuka ostaneš sam
jesen je, uvek jesen, a senke tamo
gde više nećeš da se vratiš.
Sam si i nema više one lude želje
za muzikom čistih brojeva:
vasceli svet držiš na dlanu i misliš da san je
ta zauvek nesklopljena sonata
u kojoj muzika, nenadno, poslednju noć je zanoćila.
Sa one strane svetlosti
imaš potpuni mir i dovoljno vremena
za pravi zvuk; sreo si svoje pretke i
u vreme bezvremeno, postaješ sopstveno ja.
Svu zlobu zlobivog sveta
sudba do kraja pravilno razdeli.
Ti znaš: celina deli se na dva
devet na deset (il tako nešto);
sve drugo ostaje nebesna tajna.
Kad muzika sfera u svemu se dokuči,
teško je samom u svetu stvari opstati:
svako se tu plaši sopstvene ništine.
Ne treba mnogo pa da se shvati:
krhki smo u času kad zvuci nedovršene muzike
vode u očaj, u prostor što
potomstvu navešćuje samo blagi strah.
Toliko sami smo, u zvuku, i u jeziku.
Sada si, konačno, tu. Sa starim Grcima.
Pitagora, što ni zrno boba
u ruku da uzme ne sme, u novoj školi šapuće:

muzika oduvek je tu,
samo, ruka beše ti dosad za pedalj kraća;
muzika, to si zapravo ti,
samo, tek ovde kad dospješ,
sve se na sopstvenu dovede meru.
Zar odista misliš, da nečeg, još,
sa druge strane vremena ima?

DOBRO ZAPOČETA, A NEDOVRŠENA PESMA

Seni Marina Soreskua

Često i ne znamo da vreme
nečujno prolazi kroz nas; mislimo
da sve se stvari i naše reči
smeštaju u večnost poput knjiga
na polici sna.
Tek poneko otkrije, nenadno,
dvostruku igru trajanja: sve broji se
od kraja ka početku. I, treba znati,
gde zlatna je sredina, gde podne života.

Nevidna svakom dolazi tišina
i naše misli zatvaraju nebo;
oni što žele da ih pamte drugi
puni su briga koje guta moć.
Jer, neko sasvim treći, po celom svetu,
spomenik sebi
do u beskraj zida.

I sada

PRIRODA SVETLOSTI

1. Odgovor fontane

U fontanu baca se novčić srazmeran želji;
jednom će sve da se ostvari i prošlost, opet,
postaće budućnost; niko ne želi
da zlo ga svako iznova pohodi
u času dok svetlost istinsku dobija.

Možda zato na dnu fontane
toliko malih je moneta; ko bi se usudio
da mnogo poželi, pa to se i dogodi,
ne može da zna da sile se tame ili one druge
oduvek igraju sa njim.

A sve je igra; ponajpre reči
nadnete nad jesen srednjega veka,
nad vreme kad slikari behu sedlari
pesnici žongleri a dobro se znalo
koliko može dugo šareno mače
okačeno o rep veselo da gori.

Zašto da nam se želje ostvare?

2. Oprisutnjenje jutarnjeg sna

Za Tamaru

Poželiš da imaš pesmu na dlanu,
da reči Ti, poput vode, oblivaju prste,
da sanjaš sve one nikad dosanjane snove,

da nisi sama ni u praskozorje ni u predvečerje,
da sve što slutiš vetar Ti donese i spusti
u granje bele breze.

Poželiš, i odmah shvatiš: sve je već tu,
u igri senki nadvitih nad vreme, nad jesen
prepunu plodova koje sanjaš; sve je već tu,
u lahornom spletu glasova izašlih na seoski put;
želiš da miris jabuka iz vrta preplavi svet,
da tužne reči usahnu ko poslednji sneg;
jer, vreme vremena dovoljno ima, i znaš:
ono što suncu priđe zemlja ne dohvata.
I tu je sve: oseka mora, miris čempresa, vetar,
jabuke u cvetu, belina kamena, vijugav put, noć,
pevanje kosa i smeh, sirene na kraju dana,
brodovi, glasovi kolportera,
tuga što se rasplinjava, karst i večiti mir...
i sve to imaš, znaš, na dlanu (...).

3. *Os rationis*

Sve može biti osnov da nastane pesma;
trougao izvor je svesti; vetar u krošnjama
još neolistalog hrasta, jesen na strnjištu;
sve može postati reč i reč telo
u senci sofizma; to razlog je što
esentia i *existentia* jedine se u
Jednom. A ono nije (šapuće vlast).

Drugi pak kažu: osnove nema,
i taj *ratio* toliko citiran, prizivan

od svih što nisu imali sreće
da budu pekari, prodavci dobre kafe ili,
istoričari čiji glas niko ne čuje,
taj *ratio* jeste nekakvo tlo,
no, ima li ičeg dostojnog
da njime bude nošeno?

Ili isto, a drugačije:
gde nastane pesma, osnove nema.

4. Priroda svetlosti

Za B. Paroškog

Dedal izgubi Ikara a ovaj sve nas
nerodene u svetlosti; šta je odista ono
što rastvara se u vatri i postaje zlato
ako ne: duša kamena u zidu vremena.
Tek onaj ko dugo putuje shvatiće:
na Istoku nema istoka; tamo je samo vetar
što sneg raznosi opustelim poljem
i tama u kojoj se razlike i oblici brišu.
Severni prozor, slep za one što vide,
simbol je smernosti onih što veruju.
A nema para dovoljno da raskrstimo se,
da platimo sve što traže nam
(placeve, stolice, tuđe diplome)
u vreme siromašno.
Onaj ko je zidao, umeće da zida;
onaj ko je pevao
umeće i danas istinu da peva -
svojom glavom.

ANIMAL PLANET

Gusenica pojede list,
Mravi pojedu gusenicu;
Ptice dolete i tamane mrave:
Jedan kljuc – jedan mrav.

Onda dođu lavovi
I oni nešto pojedu,
Za njima hijene i sitni skotovi,
Svi se prelepo najedu.

Nastupi noć,
Sve se umiri - živo i polumrtvo –
Živi se jedino *sada*
Niko iz prošlog ne vidi buduće.

Svet realne politike.

MALE SONATNE FORME

Svako bi pomislio: vreme je.
Štapovi se zanose na blagom vetru,
Svako bi pomislio: proleće je,
Lipe Univerziteta,
Pravo je vreme.
Glasovi žedaju u pustinji,
Sred pogrešnih skala i tonaliteta,
Sred sitnih kleveta
Pakosnih prodavaca magle.

Čiste muzičke forme,
Ispražnjene u časovima dokolice,
Apstrakcije s predumišljajem,
smežurane u rano popodne,
Na časovima kontrapunkta,
Blage opomene muzičke avangarde
Posustale u brojanju akorda tišine.

Ono najvažnije: skaredna pesma
Dolutala iz apsurdne tužbe,
Asocijacije vezane za palicu i
Mimikriju sitne bubašvabe,
Plastični tiganji u zakonskoj proceduri –
Odbijaju da svedoče o vremenu prošlom.

A vreme je.

NEDOVŘŠENE PESME

IZVOD IZ PRAVILA

U pravilima, propisanim u slavu
Zaboravljenih pesnika, piše: Kad stignu,
Neka se odmore.

Potom, neka se uvere u naše gostoprimstvo.
Pokažite im biblioteke, skriptarnice,
Palatu Velikog cenzora, stratište i
Druga mesta inspiracije.
Neka potom spavaju.

(Pomozite im da se ne probude)

DOK MESEC ZALAZI NAD VRŠCEM

Ako si slikar, kao što to je Javor Rašajski
Ne možeš nikad ostati sam u pro hladnoj noći;
Dovoljno je da samo pogledaš kroz prozor,
Da uzmeš olovku i sa nekoliko poteza
Dozoveš ptice iz poslednjeg dosanjanog sna.

U prstima leže ti zaključani
Svi oblici što ih na javi, ili zatvorivši oči
U prvoj svetlosti možeš da prepoznaš.
Pogledaj njega, pogledaj kako slika!

Prvi je, a možda i poslednji, ko novo
Na novi način vidi, dok mesec zalazi nad Vrščem,
Dok slika san prepun ćutljivih sova, dok zna
Da srešćemo se kad nadžive sve prepreke adske
Njegova slika i ova moja nesmerena pesma.

ZELENE JABUKE

Svakodnevno sa drveta pred mojom kućom
Opadaju zelene jabuke. Novine donose vesti
Da uzroke treba tražiti u kiselim kišama,
U navali štetočina koje ove godine nagrízaju
Sve pore našeg društvenog života,
Pa, ni jabuke nisu izuzetak.

Nijedna od njih, pavši na zemlju, dalje ne truli;
Čak se i ne smežura. Biće da uzrok je u drvetu,
Ili u vezi grane i ploda, ili u nekim drugim vezama
Dok pale jabuke, danima u travi čekaju,
Da im nedozrele drugarice siđu s visina
I u buntu se, nedefinisanom, ujedine.

ODBRANA PESNIŠTVA

Koračaš ulicom i niko te ne primećuje
Zamišljenog, u budućnost zagledanog,
Napregnutog da u davnom već zapisanom stihu
Izmeniš poslednju rogobatnu reč.
Svi ćute. Rade, jedu, spavaju.
Samo ti, dok gledaš mačku na oluku
Postaješ srećniji našavši vez između
Reči *oluk* i *odluka*.

Ne zavisiš od mišljenja prolaznika, od pločnika
Iz kojeg se ponegde pomalja trava,
Tek da te podseti gde ti je mesto;
Ne zavisiš od ishoda neuspelih poduhvata;
Počeci stihova i dalje kriju se
U slepoj vezi tek nauzgled nevezanih stvari,
U svesti da sve napisano vremenom bleđi,
Da samo ostaju neizdirencirane reči
Jer, nije ti dato da budeš i pesnik.

PRED KONSTANTINOVOM BAZILIKOM U TRIERU

Na ulazu u Konstantinovu baziliku
Cestim prisustvom boga paralisana starica
Prodaje raznobojne amajlije i slike svetaca
Iz predikonoboračkog doba. Staklenim pogledom
Iz neodređenog vremena klizi po posetiocima
I mrmlja o prednostima dijalektike.

Ako je i tačno da tuda prolazio je mladi Marks
Svakoga sutra pogleda uprtog u Porta Nigru,
Opsednut nerešivošću problema o zagubljenim
merilima Grka,
Teško da mogao je, makar na čas, da ugleda staricu,
Da vidi je u njenoj prvoj mladosti, iza Amfiteatra,
Da isključi nužnost božije milosti, i shvati
Da logika može biti i saveznik,
No samo onima koji su i srcem protiv nje.

PODNE U ŠUŠARI

Od rođenja meštani ne prestaju da osluškiju vetar,
Da poruke iz udaljenih sela čitaju u treptaju lišća;
Vijagav put, što formu daju mu dine, vodi u selo
Do bunara u kojem voda duboko damara.

Sa one strane svesti, sa one strane utihle vetrometine
Što lama božure i peskom ih zasipa, glasovi trepere,
Kidaju listove obmivene peskom i sećanjem
Na mrtve ratnike o kojima Sterija pisao je u
Davorju.

U srcu Peščare, iz beskraje nevolje i suše,
Raste nad naprslim kostima iznemoglih kosova
Gazi Mestan, mesto bez mesta nad mestima smrti;
I traje noć, izokrenuta koža ugasle svetlosti,
Tu, gde nikog nema da istinu o žrtvi potvrdi.

MLADOST LAZE NANČIĆA

Dani mladosti socijaliste vršačkog Laze Nančića
Mogli bi se lako raztajanstvovati.

Trebalo bi samo pročitati sve njegove pesme
Živeti u Vršcu između Mesića i Glavnog sokaka,
A u vinogradima, na Širokom Bilu, provoditi vreme
Dok mesec ne zađe za plastove pokošene deteline.

Čitao je Marksa, Černiševskog i Svetozara,
Prevodio sa ruskog na nemački Pisareva,
Učio škole u Tamišgradu, Veni i Gracu.
Ono što ne bi našao u knjigama, ili u pogledima
prolaznika
Slutio je prolazeći bezičegnom Radakovom malom.

Na margini *Kapitala* ispisivao je
Proteste protiv nazadnjaka i protuva svake vrste,
Protiv preživelih, iznemoglih pokolenja.

Jedini problem njegove nemirne mladosti
Bio je u sledećem: ako je koren umetnosti
U starom, izandalom društvu, a ljudi mere se
Količinom nagrabljenog novca, zašto u Vršcu
I dalje uporno pišu se pesničke knjige.

NOVINE

U Oesterreichische Nationalbibliothek

Živim sa svetom pet puta starijim od sebe;
Čitam o ratovima, o sudskim procesima,
Uspesima austrijske socijaldemokratije,
Pratim promene na svim berzama Jevrope;
Reklamne slike ulivaju nadu za poboljšanje
Života. Imena fabrikanaata i njihovih proizvoda
Liče mi na pokidane stihove jedne jedine pesme
što mesecima već ne mogu da privedem je kraju.
Jer, posle više od sto godina, novine su
umetnička dela, naivna zabluda o večnosti
Utkanoj u miris memljivog papira.

Pravu korist imahu su samo berzanski profiteri
Vrhunski znalci visoke štampe, majstori reči
Što znali su da napišu vesti kakve narod voli.
A njemu onda, kao i danas, ne treba govoriti previše,
Da ne prekupi, da ne izgubi nametnutu mu meru.

Zakasneli čitaoci (kojima pripadam i ja)
Ne mogu ništa da izmene; mogu tek
Nepažnjom samo, da zacepaju poneki list
Sklon raspadu sistema i vremena.

PRED BEČKOM OPEROM

Rekla mi je majka da dok u Beču budem
Izdvojim jedno veče i odem u operu, da
Slušam *Voceka*, ili *Priču o vojniku*, u istoj onoj Sali u
kojoj sedeo je davno i moj deda, da o tome joj pričam
Kad vratim se u Vršac iz negdašnje carstvujušče Vene.

Sad stojim kraj glavnog ulaza, biće da sam poranio,
Posmatram ufrakovane likove, nakindureni polu svet,
Blazirana lica s mirisom jevtine patetike,
Sve ono što mora da video je tog dana i deda,
Nakon čega, pričaju, otišao je u Cirihi, u praskozorje
prvog Velikog rata,
Da traži nekog s kim bi da diže revoluciju i menja
Taj truli izandali svet.

Na jednom kraju ulice, Tristan Cara
bio mu je retrogradno nerazumljiv, na drugom advokat
Uljanov, previše zanet apstrakcijama iz *Velike logike*;
Za revoluciju još nije vreme, gundao je deda,
A posle, kao i uvek, biće prekasno, i vrag biće im kriv
Za sve neuspehe i podmukli sifilis.
I šta mu je drugo preostalo? Preko dekadentnog Beča
Vratio se u Vršac i nastavio da komšijama krpi cipele
Do kraja života.

(13. februar 1977)

U KUĆI LAZE NANČIĆA

Satima tražim kuću
U kojoj stanovaše u Beču socijalista vršaćki
I medicinar Laza Nančić. Konačno, zastajem u
Hoefergasse br. 5. Od 9 do 17 h
Tu ordinira dr Knetsch.

Dugo se premišljam, onda ulazim.
Zvonim tri puta: kratko, pa dvaput brzo.
Pita me: *Kako ste?* Kažem, *dobro*.
On me začuđeno pogleda.
Setih se, odmah, da Laza Nančić
Nije živio u dobrom vremenu.
Ispravljam se: *Bečka klima mi ne odgovara*.
Nikom ne odgovara kapitalizam, reče on i pogleda
Sestru koja samoinicijativno ispisuje recept.

Posmatram ga, s brkovima, bez kravate.
Otkud znate da sam socijalista, pita.
Ja ćutim, uzimam recept i odlazim.

U Beču,
17. februara 1977.

DVA SLIKARA

Javoru Rašajskom

Posmatram širom joj otvorene oči
Na Vermerovoj slici. Leđa Majstora za pola metra
Ušla su u sobu ne bi li dala prostora joj
Da predahne. Ona ćuti, ukočeno, kao i prvi put
Kad stupila je u atelje najvećeg slikara.

U drugoj sobi, Igraju deca stotine igara
I ne vide slikara rastršene kose.
Mecena mu stoji iza leđa i zlatnike važe.
Brojgel se osvrće, osluškuje škripu štafelaja
I zveket novca u susednom veku.
Na kvrgavo, nahereno drvo pod prozorom
Nastanjuju se zamišljene ptice, a lovci se vraćaju u
selo.

(Kunsthistorischesmuseum,
Beč, 20. februar 1977)

POSLEDNJA NOĆ U 1976. GODINI

Pred Novu godinu obezglavljeni ljudi
Hrle u prodavnice da kupe hleb
I nekoliko flaša vršačkog burgundca;
Dok stoje u redu, sa zebnjom pogledaju na sat.

Potom biciklom, ne smanjujući brzinu,
Jure da prepuste se mirisu
Sveća, kolača i sveže posečene borovine.

U poslednjem danu 1976. godine
Primiruju se buntovnici i konformisti,
Neostvareni pesnici i baštovani,
Zamišljeni teolozi i kafanske noćobdije.

Svi ove noći očekuju da se dogodi nešto,
A noć je noć, ko svaka druga.

KAKVE ČOKOLADE JEDETE?

Od jutros prodavnice su prepune *Nestle* čokolade.
Setih se da 1974. Aljende moljaše tu firmu
Da svakom detetu u Čileu obezbedi makar litar mleka
dnevno.

Ona je, na nagovor zlobnih amera, uporno plaćala
Štrajkače-kamiondžije u sitnim dolarima smrti.

To isto mleko, dok ne stigne ono u prahu, ozračeno,
Prodavaće se po Srbiji ko šarena laža.
Skupljaće novac, dolar po dolar, za konačni obračun:
Pesnika čileanskog potom će ubiti
I svu slobodu sabiti na najveći stadion.
Zadataka biće još mnogo za vlasnike banaka
I fabriku čokolade u neutralnoj Švici.

LEPA SMRT

Te večeri Laza poslednji Vezenković
Setio se Nančića, poslednjih reči njegovih
Kazanih kroz kašalj. Setio se i onog jutra kada su
S karbonarom Kostom Lerom krenuli da bespošuju.

U isto vreme, vremešni vrščani sedeli su na klupama
Pred kućama, strpljivo čekali da vladika otpoje svoje i
Pošalje nekog u mir Grobljanskim sokakom.

Jedini hobi bivšeg publiciste, zamorenog prelomima
Posustalog srpstva beše školska đimnastika.
Koristio je svaku priliku, kao i te večeri,
Milujućí butinu plavooke Gurdving, da priča
O davnom tucindanskom slučaju, o načinu
S koliko je pažnje najbolji nož odabrao Jaša.

Ona se osmehivala, a on je klizio gore dole,
Napred, nazad, napred nazad, napred...
I beše mu beskrajno lepo do kraja života.

ŽIVOTNI PUT JAŠE TOMIĆA

Jaša-mladić hteo je da preobnovi društvo;
Putovao u Ercegovinu preko Bele Crkve;
Jednom uspeo, drugi put popio batine;
Još premlad verovaše u pravedni rat;
trčeći bosanskim gudurama shvatio je sve.

Jaša-starac borio se za izmene u okviru mogućeg.
Urednik *Zastave* i tucindanski junak
U zatvoru pisao je estetiku na tri maternja jezika;
Postajaše sve gadljiviji na reči *tendencija* i *promena*
Njegova muza prestade davno da bavi se politikom -
Životariše život građanke poznog kapitalizma.

STERIJIN AFORIZAM

Na margini nedočitane knjige
Sterija je u Vršcu, a pred smrt,
Drhturavom zapisao rukom:
Zašto devojke sveca ne vole?

Danima čitam njegovu *Retoriku*
Ne bi li pesnika bolje razuneo;
Dani prolaze a smisla je sve manje.

Budan ga sanjam gde šeta se
Gospodskim sokakom, u disputu
S vladikom vršačkim Stefanom,
o devici i svecu.

ZATIŠJE PO POBEDI JANKA HALABURE

Pogubivši na megdanu agu od Vršačke kule
Janko je s glavom turčina na sablji
Ušao u tek osvojen grad.

Tuđini rekoše da važnijih bojeva ima,
Da lepših se utvrda od ove sećaju,
Da nije im žao što idu s vetrometnog Brega;
Nek mu je časna pobeda i hvala na milosti
Da napuste Banat.

Zadobivši Kulu odakle pogled dopire daleko
Spremao se Janko da mirnu provede noć;
Ne beše poučen logici totalnog rata,
Bez vesti da osmanlije, povrativši Bečkerek,
U oblaku osvetno se vraćaju u zoru
Pred nebranjen Vršac.

HAN DVA PIŠTOLJA

I danas kraj hana *Dva pištolja*
Podvijenih repova prolaze psi.
Vide li nekog, počinju da reže.
Oni su lavež sa Vršačkog brega.

A veliki Vožd srpski,
O čemu je on razmišljao na odlasku,
Dok konačenje plaćao je sa dva poslednja pištolja?
Da li je mislio na pse, koje će morati da pobije
Ako neće da ga u naumu preteknu?

U STERIJINOJ KUĆI

Penjem se zavojitim stepeništem
Sterijine kuće. Tuda je veliki pesnik svakog dana
Vodio komšinice u Gostinjsku sobu;
Nije im čitao tek započete tragedije,
Niti je maštao da upamćen bude ko znalac
Latinskog jezika. Želeo je samo njihovo prisustvo
da sluša im kikut dok pije se bermet iz vladičinog
podruma.

Dušu je potom lakše smirivao uz škripu pera
Na požutelom papiru; vreme je nesigurni svedok,
kome za verovati nije dok daske rasušenog poda
spremaju se da korak prevedu u ništa.

I samo dok vetar pijačne glasove razvejava,
Dok vreme vreme misli i reči saglašava,
Sterija tu negde je, pritajen, posmatra
Neke nove goste i smeh im razbarušen
Upisuje u Kalendar za prestupnu godinu.

ĆUTANJE VRŠAČKOG GROBLJA

Cvrkucu za kamen vremenom vezane ptice;
Kljuju ukristaljene mušice;
Urezuju ime u spomenik,
U belinu nastalu u nevreme;
Gnezda nemaju, ležaj im vazduh,
Miris jorgovana i pavetine nad
Zaćutalim grobljem;

Kad ćuti groblje, ćuti i Vršac.

VRŠAC JE TAKAV GRAD

Sedam ovremenjenih tornjeva
Vrhovima zamočenim u zlato
Podupiru nebo jednako za sve.
Kad se zvezde pretope u svetlost
Sove se razbuđene mrakom
Otiskuju niz Breg, nad vršačke kuće.
U šest krugova nadgledaju grad
U sedmom se gube pod nebeskim svodom.

JAVOROVE PTICE

1.

Sa jedne od Javorovih slika
posmatra me oživela sova.
U prvom sumraku dobija vid
I postaje sigurna u sebe.
Čeka da vetar zaljulja grane
I senke oblik izgube u noći.
Kad oseti da se tama pribira
Leti do najbližeg izvora da
s tri tamna kruga obuhvati vodu.

2.

Razmišlja o ćutljivim sovama.
Želi da svakoj produži život
I svoje im misli uslika u oči.
One ga gledaju, smišljaju način
Kako da povrate vreme i mladost
Sto dade im Korvinova ptica.
Ne shvataju: sve prošlo i ono još buduće
Tek ponekad doluta do nas.

3.

Svojom od nesna izmorenom rukom
Javor Rašajski zatvara svetlost
U mirnoću zamišljenih sova.
Na njegovim crtežima tuš se prebrzo suši
I vidan je samo deo postojanja.
Ljudi dolaze, zure u tamne crteže
I misle da jasnost tu je, na domaku ruke.
Njihova vezanost za male stvari
Ne dopušta prodor u dubinu slike.

(1975-1977)

AMERIKA, AMERIKA...

AMERIKA, AMERIKA...

Prijatelj mi reče, gladan putovanja:
Želim da Vidim Ameriku, da vidim
Konje kako jezde, Holivud i Zvezde,
Da na kocki trošim novac negde u Vegasu,
I da sliku neku kupim, makar lažnu,
Pripisanu tom Matisu, ako ne Degasu;
Želim da vidim i bratiće Crnje,
Čika Tomu i kolibu memljivu i vlažnu,
Te cigare što lepojke pale,
Prezidente što ne znaju šale,
Reaktore lepe dok atome tuku,
Avione stelte, što ne prave buku...

Gledam ga u oči, željne razdaljine,
Demokratskog sveta i Kipa Slobode;
A ovde sve to overeno ima:
Na Dunava dnu, kod Mosta Slobode.

U Novom Sadu,
Pokraj razorenog Mosta Slobode,
24. mart 2003.

JUTARNJI DORUČAK KOD MILOSRDNOG ANĐELA

Kad uhvate nekog kako pljačka zlato,
Muzeje i crkve, invalide stare i benzinske pumpe
Svi se odmah slože a bez da se glože:
biće nam on dobar za pilota-nato,
ubijanje gde se može i komande jako strože;
nauče ga smesta da razmišlja hladno
i precizno gađa bez zlobe i jeda,
(jer jedno su pare a drugo je beda)
i ne smeta nikom što celog je veka
podgrevaao vatru sred gril-restoranta
kraj srušenog mosta generala Granta.

Takav se eto, desio i nama:
Tražili ga nismo a dobismo jada -
Prvom je raketom fantomdžija jarni
razorio most stari, metalni,
bridge, kako kažu;
generalštab ceo vrisnuo je smesta:
demokratski sine, tom raketom drugom,
odmereno tačno, ko u školi rata,
raznesi vagone, putnike u njima,
ovenčaj ih smrću i oblakom dima,
neka stoka znade da je sreća zima.

Znao je on dobro šta zapravo čini,
I u slavu koga a za novce čije;
Tad moljahu mnogi, daleko od kuće,
da reka se svaka oslobodi mosta

da svetina ne bi njima išla prosta.

Sve dobro je pilot obavio vrsni.
Već sutra je gazda hvalio ga dugo
(da je bio žensko tapšo bi ga svuda
bez oseta bluda i titraja huda).
Ponosan on beše na glavare svoje.
Rekli su mu smesta: ti heroj si pravi!
Nema te u Hagu ni na vojnom sudu,
Ni tamo gde zločin kažnjava se manji.

Dobio je odmah po medalju zlatnu za raketu svaku,
I čin oficirski, dva stepena viši;
Neko odmah reče: sve se dobro plaća,
I dolara šaku po zgoreloj glavi platiše mu odmah
(a za dete svako plaćeno je duplo –
na predlog lobiste-senatiste).

Protiče i vreme, ko reka bez mosta;
Veteran je ratni; na slobodi osta
ovenčan ordenjem za sve što se rokne;
a slava ga prati gde korakom krokne;
Amerika plješće kad se glasom javi;
O herojstvu takvom pišaće se knjige
A i kongres jedan priprema se stručni
Da sejanje smrti nije život mučni.

Ratnik sve to prima kao izraz pažnje,
Susedima priča da ne beše lako
Leteti nad nebom Svete gore Fruške.
Moralo se i to da bi na vlast došle

Poštene i časne slugeranje naše.
A vikenda svakog, negde u Ohaju,
Drugarima željnim i priče i pića,
Narkotika lakih i jevtinog žića,
Sa ponosom priča o "odbrani sveta"
I dok žar se žari, dok se vatra pali,
Za neviđen piknik za osoba trista,
On s osmehom svima milosrdno šapče:
To srpski je roštilj Čarobnjaka Oza,
Rešetka je žarna kao skelet voza!

Na vest o nato-bestijalnosti nad nedužnim ljudima,
na mostu u Grdeličkoj klisuri, što vraćahu se s posla vozom,
12. aprila 1999. godine.

DŽO, I TO JE AMERIKA

Imperatori su, uz podršku Senata,
Kaznene ekspedicije slale u razne krajeve
Van granica Carstva; vraćahu se vojskovođe
Ovenčane slavom i s bogatim plenom:
Bilo je tu svega: zlata, hrane, lepih robinja i
Robova za poslove u polju; lepo je bilo biti
Trijumfator.

Proticahu godine, decenije, vekovi;
Pohodi su smenjivali jedan drugi,
Rim je slavio, uživao, a žeđ za krvlju,
Osionih, slave i novca gladnih legionara,
Nije se mogla utomiti.
Ubijanje inoplemenika, pljačka i požari –
postahu jedini smisao svetske Imperije.

Patriciji u Rimu priređivahu lukulovske gozbe
(internet tada još nije postojao),
a običan svet, zaobilazeći Forum u širokom krugu,
sumnjičavo vrteo je glavom;
znao je da kad-tad doći će Vandali, Goti, Huni...
(istina, ne i kojim redom).

Danas, čista energija,
dete mnoštva atomskih fisija i fuzija,
Igra se škole istorije kanjonom Kolorada;
Uči da isto je bivanje i ništa.

IZMEĐU TIBRA I TIGRA

Simbol Rima beše statua Imperatora-filozofa
Marka Aurelija na konju; postavljena na Kampidoljiju
Usred Rima, prekrivena debelim slojem zlata,
Dugo je bila opomena *urbi et orbi*;
jer, proroci, zagledani u budućnost, rekoše:
Kad ugasne sjaj na njoj - nestaće i Imperija.
Proroštvo, više logično no tajnovito,
jednog se dana i obistinilo:
Osvajači su temeljno sastrugali zlato
I u Tibar bacili zgrčenu figuru varvarina
(prvobitno smeštenu pod desno prednje kopito).

Ono što osta potom, za opomenu, čuvahu svi:
skulptura na istom je mestu, na istome trgu;
Istorija je puna pouka za sve one
Što hoće da uče.

U Novom Jorku, dok su još čitali knjige,
Bez predumišljaja a znajući sebe,
Statuu slobode sagrađiše od čistog betona,
A "varvare", diljem zemnog šara, bacahu u reke:
u Mekong i Dunav, Eufkrat i Tigar.
Samo su jedno pogrešili: račun na kraju mora da se
plati,
A zlato je zlato i ne može se sakriti.

STVARANJE ISTORIJE

Pravi se pohod dugo, u potaji sprema:
svetlo se oružje tovari na brod a sa njim
hrana i voda, alkohol i kola i poneka drolja;
Svega da ima, ništa da ne mali.
Uz to i oprost na nivou višem
zatraži se papski, ili neke druge potkupljene crkve;
Narodu se kaže: sve je radi njega,
njegove slobode (i prodaje droge,
tiho još se dodaje, jer takva je moda).

Onda se krene za najboljim vetrom
A na onu stranu gde izlaze zvezde,
u zemlje daleke, gde još dosta toga
za pljačkanje ima a dobra je klima.
Savetnici uvek, sa oprezom kažu:
Slediti treba istoriju svetsku -
Lukul u pohod vodio je Antioha Askalona,
mali Francuz onog Šampinjona;
Hitler, poštujući veličinu plena,
Svu Nemačku na Rusiju posla.

Tako se eto desilo i sad:
na dati znak jurnuše horde Ali-Babe na Bagdad,
Zadatak jedan imali su samo:
Opljačkati Muzej, sve što je u njemu.
*Narod to učini gladan demokratije i slobode,
Nektara i ambrozije (hamburgera, coca-cole) -*
Reče bez da trene arambaša crnja.

Tako se i gradi novi svetski red;
Kroz godina dvesta kada svih nas nesta
Ućiće se nova istorija sveta:
O klinastom pismu iz kanjona Rio Kolorado,
O Semiramidinim vrtovima na jezeru Mičigen,
O Cisko Kidu, sinu Asurbanipala
Što pokori indiose plačne iz Ohaja.

O USUDU UMETNIČKOG DELA

Kada se nešto stvori, kaže se:
To je za večnost;
Niko ne misli na trošnost materijala,
Niti o tome kako će neki drugi u vreme buduće,
imati svoje a ne naše brige;
Pregršti stihova, slike i skulpture,
Grafike raznih epoha, bakrorezi,
Partiture složenih sonatnih formi –
Sve to taloži se na dlanu vremena
I svi misle: to je za večnost;

Ne znaju da svakom delu, pre nastanka,
Bog je dodelio:
Zemlju, vatru, ili mesto u Bagdadskom muzeju.

RATNI DEFICIT, NAPALM I HEVIMETAL

Kažu da Muzej zeta Muhamedovog Alije
Mnogo zlata i mnogo svetinja ima;
A rat koji dugo traje neko mora i da plati.
Vekovima nepljačkani grob svakoga mami,
Bio on Šliman il drogiran roker.
Novci, novci, gde su naši novci...

Istorija se nikad ne ponavlja, ona je jedna,
Mada već ostarela no, nespasena od silovanja;
Jer, ako je muzej svetinja, nije i zlato u njemu -
Reče mudri snajperista-hevimetalista.

Negde kod Apijana pročitao sam
Kako Decima Bruta ne spase
Ni galsko odelo ni galski jezik,
Ni Kamil kome je mnogo dobra učinio;
Jer, sila je sila, i promena sudbine
Jednaka je u Raveni, Akvileji ili negde u Bagdadu.

Mnogo mora da se plati, za sve da se plati,
A kad se kasni uvek je nedovoljno;
Zar bi Cezar pošao na Galiju
Da nije imao dug od sto miliona sestercija?
Zar bi se toliko pljačkale provincije
Da je u Rimu bilo dovoljno zlata?
Ali para nikad dovoljno; pa danas kao i uvek:
Svi putevi vode na Istok
Dok sanja se stari san da se pljačka Vatikan.

ČUO SAM DA NEĆETE NIŠTA DA UČITE
(po B. Brehtu)

Čuo sam da nećete ništa da učite,
A vreme se promenilo; imanje je prodato
Dolazi novi gazda, mora da znate engleski
Moraćete dobro da pucate i ubijate
Ako mislite da vas on plati i pošalje
Da nekog il nešto odradite.

Vreme se promenilo; od vas se mnogo očekuje:
Zavođenje pravde i reda, slobode i demokratije;
Budućnost vam je obezbeđena; pred vama je
U punom sjaju; vaša se vlast
Postarala da vam se noge
Ne spotaknu o vreli avganski kamen. Ako učite
Letećete visoko i gađati daleko.
Ali, mora da znate taj engleski,
Jedini jezik rata i komande. Morate biti kao svi.

Vreme se promenilo; od malena uče vas
Kako se seju napalmni cvetovi slobode;
Video igre, istina medija, konačno, i taj engleski –
Sve to uslov je za ulazak u bolji, demokratski svet;
Roditelji i vlast sve su učinili, ali i vi,
Moraćete da učite.

Čuo sam, i to me istinski brine:
Nećete da učite, nećete u bolje sutra,
U svet prepun najlepše droge, nasilja i silovanja;
Ali vi i dalje imate svoje dobre vođe:

Oni su uvek tu da vam tačno kažu
Šta treba da radite da vam bude dobro,
Jer, vremena su još uvek nesigurna,
Još uvek sumnjivci podrivaju napore celog sveta,
Globalizam je u opasnosti, a i istine za sva vremena
Samo još vi možete spasti na čisto engleskom jeziku.

Ipak, moraćete da učite;
Posle prve doze sve ide lakše; opustite se;
Vreme je od sad na vašoj strani; gde su toliki za vas
Ne mora ni prstom da se mrdne –
Obarač je vezan direktno za mozak.
Trebalo samo poslušati unutrašnji glas
Iz dvadeset i petog kadra.

PUT U EVROPU

PLOVIDBA

Pre početka plovidbe mora nam biti jasan
I cilj i razlog i konačna dobit; samo onaj zalutali
U odaje svojih neispavanih sećanja spreman je da
Jurne u nepoznato, u nadneto nad njega ništa.

Pa ipak pravi junaci su oni što brodove spremaju,
Oni što ih tek upravo sagrađene opremaju svim
Što duga plovidba zahteva; jer put je to
Između Scile i Haribde, put prepun sirena
Što brodarka mame da stane i tako odustane.

Oni što znaju sve što ih čeka, nabave voska,
Onog žutog, pčelinjeg i njime prepune džepove;
Jer utovarivači, kao i svi utovarivači - dobri su,
Ali ne i spremni za sva lukavstva mora.
A more zove, ne samo one željne avanture,
Već i one druge – spremne da idu
Tamo gde nebo u osvit dodiruje more.

PUT U EVROPU

Jednoga dana Zevs, pretvoren u orla
(istina ne dvoglavog) silovao je
pod zimzelenim platanom na Kritu
unuku svog brata Posejdona -
prelepu Feničanku Evropu,
kći Agenora, sina Libije.

Bog mora sve to mirno je gledao,
Ne podigavši do neba talase
Ne iskalivši božanski bes
(kao u slučaju Hipolita)
a Evropa, ipak, beše mu unuka, zar ne?

Zevs ipak je Zevs, mrmljao je Posejdon,
Izgubljen u lavirintima teleologije;
Gromovnik sigurno zna šta mora da se radi
U hladu petokrakog lisja.

Samo je jedan put u Evropu.

EVROPA IPOLITA TENA

Gde ima ljudi, ima i umetnosti – napisao je
Ipolit Ten u studiji o holandskom slikarstvu;
Na to ga je verovatno nagnao podatak
O monstruoznom vojvodi od Albe,
O progonima i klanjima inovernih,
O praznim ulicama u Gentu i Brižu,
O konjima što opustelim ulicama
Pasu lepu, sočnu, zelenkastu travu –
Bez sumnja, čudna to umetnost beše:
Slika i duša Evrope u jednom,
Između dva reza.

ORDENJE, ORDENJE...

Ordenje nekad davahu za hrabrost,
Za odbranu zemlje, za herojska dela,
Za podvige silne i smelost u ratu;
Istina, davahu se novci a i dobra plata:
Za Isusa šaka sjajnih srebrnjaka,
za Julija Gaja da stigne do kraja
a od ruke Bruta, provincijsku vlast;
za izdaju svaku adekvatnu slast...

Tako se eto dešava i sada:
Pociganiš Srbe – eto Zlatne Palme;
Ismevanje vlasti – Legija je časti;
A kad sečeš glavu, ili prst po prst –
Sleđuje ti lepi a od gvožđa krst.

Biće da cene sad su mnogo niže,
Jer sve je zemlji postalo još bliže;
Za karikature, vrsne kalambure,
Ordenje se deli kao zlatna kiša;
Više niko ne zna da zlato što pada
Od boga je Zevsa sperma Eldorada
A Danaje naše željne slave, para
Podmeću se svuda, bez mere i dara.

SEOBE

Prva seoba: 1389.

I boj se završi;
i bi noć, i bi dan
i noć duga;
i krv humus upi
za buduće božure.

Ono što od junaka osta,
trećega dana
ode na zapad,
za tragom pčelinjeg meda,
u Medak.
Zid da bude.

Druga seoba: 1690.

Oni što vredeše a imahu obraz
tog dana, s Arsenijem, odoše na sever;
poneše knjige, sećanje i jezik
znajući da ostavšima to neće zatrebati.
Osta tek poneka ulizica,
sitan lopov, lažljivci i vlasnice sifilisa,
jer, ko bi drugi smeo da dočeka Turke.

Sad kažu:
neko morao je ipak da ostane,
da iznedri ćopavi jezik
za budući Parlament.

Treća seoba: 1999.

Naša je Zemlja odavno prodana;
Prodana je za šaku srebrnjaka, ali prodana –
Vreme je da se selimo;
Sa sobom treba poneti sve što je za poneti:
Cipele za dug put, odeću za sva
Četiri godišnja doba, sećanje
Na sve što nas je snašlo i snalaziće
sa obe strane Dunava.

Vreme je da se selimo
U prazninu i ništa, u prostor
Gde niko nikog ne sačekuje,
U zemlju zanavek našu.

Vreme je da se selimo.

Nebeski narod

Tog sparnog, poslednjeg slobodnog leta
dolazili su u koloni bez oba kraja
gladni i bos, poniženi a nedoklani,
ubijani duž puta, nejač bez odbrane.

Niko ne reče istorijsko *ne*.

Svakim korakom dalje od doma
a bliže nebesima.

Niko ne izađe na ulicu da viče,
pišti u pištaljke, šerpeta, kukumavči.

Bože,
osmehni se,
dolaze Srbi!

Post scriptum:
Jugoslavija, zemlja koje nema

Vesela bratija sinoć je javila:
Od danas, nema više Jugoslavije.
Noćas padao je sneg
I sve joj tragove zameo.

Ali, doći će jednom i
Oktobar u proleće.
Sneg će se otopiti.

Biće mnogo blata.

10. 02. 2002.

MEMENTO

1. Pesak Somalije

Generalu R. Mladiću

Samo u tome ima konačne pravde,
sasvim posebne, kosmičke, astralne,
u času dok telo vojnika Amerike
glanca neravne drumove
Somalije.

Pijani sidadžija i ne oseća
kako mu lepo silazi meso
s natrulih kostiju;
takva je sva politika Imperije.

A samo je mrtav amer dobar amer,
na vrelom pesku Somalije,
zaključuje mudri Aidid
zasukavši levi rukav.

2. Jasenovac

Do zadnjeg daha čekahu Srbi
da se dogodi čudo, da bude
bezbolno, s mirisom mira
i malo lepljivog sna.

Ne gubeći veru gubili su oči
i suvih usana grizli poslednji dah;

tek kosti njihove sad znaju:
čuda nema. Postoji samo smrt.

3. Tjenanmen

Zaravnivši pobunjen trg
tenkovi spasli su Kinu
od nuđene "demokratije".
Potom je noć trajala dugo,
dvostruko duže no obično;
nebo je bilo vedro
i jedna zvezda, daleka
čak golim okom vidljiva
zasijala se srećna u daljini;
nije se zvala ni *Tito*,
ni *Bosna*, već samo:
Tjenanmen.

4. Port-o-prens

Na silu velikih samo mali
drznu se da kažu *ne*.
Tako i tu - 7. 8. 1994. -
dobrovoljci uče da
umiranjem brane domovinu.
Ne žele da im vojska iskeženih džezera
dovede ludaka na vlast.
Takvih već je dovoljno, svuda;
u zdajnoj Evropi

podvučenoj žutim,
u Senatu,
gornjim, donjim i podzemnim
domovima.

5. Poslednja vest iz Medačkog džepa

Imao sam kuću, voćnjak,
parče neba i prohladna jutro;
do juče imao sam
i bunar i mačku i psa i
tri gladne kokoške; i komšije.

Sad, kuće nema, voćnjak posečen,
mačka, pas i sve kokoške
na dnu bunara zimuju;
i komšije poklane;
samo jutro i dalje je hladno,
a neba nema.

(avgust, 1994)

RAĐANJE DEMOKRATIJE

RUČAK KOD LUKULA

Nakon nevoljno priređenog mu trijumfa
Po povratku iz Azije, Lukul se povukao
Iz političkog života Rima. Vreme je provodio
Gosteći retke prijatelje, filozofe namernike,
A najčešće samoga sebe i tad bi rekao:
Danas Lukul ugošćuje Lukula.

Plutarh piše da jednom imao je u gostima
Na ručku Pompeja i Cicerona; oba u poodmakloj dobi,
Sa slavom za sobom. Sva trojica imahu mnogo da kažu
Jedan drugom o tome šta je vreme i kako ga provoditi.

Lukulu zameriše da blago oteto od varvara
(mada oružjem, na pošten način),
Bezmerno troši na gozbe i skupljanje knjiga;
On Ciceronu reče: čuvaj se onih
Kojima si kad dobro na sudu učinio,
A Pompeju: ne veruj u sklopljen savez
Sa onima što vlast vole više od tebe.

Vreme je prolazilo, ručak je prelazio u večeru,
Kuvari su donosili posebno zgotovljene tetrebe,
Pompej se prisetio svoje nedavne bolesti,
I potajne želje da uzme svu vlast, a rimski Demosten
mnogih filipika napisanih u slavu slobode, a i one prve
izgovorene protiv Katiline.

Lukul je govorio da mudar je onaj što kao ostareli Sula
Pred kraj života neguje svoje vinograde, i čuva se

Svetine, alave novca žedne omladine, njihovih
Rodaka i potomaka; malo je onih poput Katona,
Reče on, a ni njemu dobro se ne piše.

Polako padao je mrak, kuvari behu već umorni,
Posluga se sve sporije kretala, no reči odasvud tekle su
Kao staro dobro očuvano vino; treba se povući na
vreme

I umreti kad telo to odluči a ne ruka bivšeg prijatelja,
Govorio je već pospanim glasom Lukul.

Njegovi sagovornici, zagledani u noć, u ozvezdano nebo
I svetlima obasjani vrt, gledahu sve više u dubinu sebe
I mišljahu, ma, Lukule, ...

VARVARI

Narod je znao da vlast počiva na sili,
A država prava na pljački varvara;
Odista, otkud tim varvarima toliko zlata,
Toliko žita, ovaca i predivnih stvari, pitali su,
Posle svake pobede svojih tribuna i kunzula,
Zbunjeni građani.

Svi voleli su igre i hleb kojim se kupuje vlast;
Pljeskali su trijumfatorima, kamenovali
Porazene i robove dovedene iz daleka,
Iz Galije, Panonije, Eritreje, sa obala Eufrata;
Vlast Rima prostirala se na tri strane sveta
I sve tuđe beše im blisko; imperatori gomilahu
Blago, dosta su doduše i sami trošili,
No nisu znali da doći će jednom Justinijan
I sve će varvarima da vrati, što reče pakosno,
U potaji, Prokopije iz Kesareje.

Ma, ko su ti varvari, odakle im moć
I pismenost starija Enejinog grada?
Veliki Cezar sve činio je da zatru se Etrurci i Briti,
Gali i nebrojna plemena zemljodelaca i stočara,
Jedino te zveri Angle i Sase prituljene po đubrištima
video nije.

On je imao slavu pobednika i svoje ratove,
A oni sad na krvi i zlu stvorenu istoriju.

PRIRODA VLASTI

Kažu da Sula protivnike nije štedeo;
Imao je uvek dovoljno vernih mu ljudi
Da svaki pogrom uspešno izvede; krvi
Po svedočenju mnogih često do kolena bi,
I najviše zato otvarane su kapije grada
Da bi iz njega što brže otekla.

Pa ipak, bio je red; znao je on narod,
I narod znao je njega; svaka se vlast
Gradi na krvi i ideji; a krvi izobilno beše
Kao i svesti da sve se čini za dobro Rima.

Ko neće da rat vodi, moraće da robuje
Gorima od sebe, bili to Persi ili Goti –
Mrmljaše u sebi razbesneli Sula, to veče
Kad izdajnike sekli su na parče.

POUKA KATONA

Većina voli da kaže: treba se skloniti,
Ta će čaša mimoći nas; i odista,
Mnogo je primera da zlo izbeći se može,
Pognute glave do visine trave;
No ima i onih koji dalje vide,
I bore se, bore, do samoga kraja,
Ko pravedni Katon.

A šta je život, ako te ko kralja
Do stratišta u trijumfu vode?
Memento mori, ne govore tebi,
Jer ti si mrtav na kraju sokaka;
Zato i čini to što čini Katon
Uoči pobjede koju slavi Cezar:
Pročitaj još jednom dokaze Fedona
Sa rukom na maču.

Smrt nikad ne dolazi sama,
Već kad čovek odluči da neće da živi.

SMRT KATONA

Vičan besedama i ratovanju,
No ne porazima, obmanama i izdaji,
Katon je sam sebi rasporio stomak
Pokidao sebi creva i veze sa životom
Da ne bi Cezaru dozvolio da pomiluje ga,
Da Rimu pokaže svoju demokratsku milost;
Najveći Rimljanin nedovršene račune ostavio je
svom zetu, plemenitom Brutu.

DE CICERO

Ciceronu svi su posavetovali posle pobede nad
Katilinom:

Vreme je da odeš iz Rima; slavan si i tvoja reč pobedna
je

I istinita u današnji dan; idi u provinciju, u Rimini,
Ili na Siciliju, možda u Atinu ili Aleksandriju,
Na kraju krajeva tamo ima još dovoljno knjiga,
Koje nisi pročitao jer Filon iz Askalona nije ih doneo,
Cezar još uvek nije zapalio Aleksandriju, a Oktavijan
Još nema moć da te pošalje u Tomi... Vremena se
menjaju,

Menjaju se i običaji; ti vičan si filozofiji, vičan besedi,
I ratovanju, no sve to nedovoljno je, kad tri se udruže
Gladnika vlasti; jedan od njih imaće kratak život,
Možda i drugi, ali njih je tri, veliki je to broj, mnogo
veliki

Ako misliš da neko oprostiće ti sve dobitne besede,
Glavu na ramenima ostaviti a desnu ruku ne odseći.

POMPEJ

Pokorivši tri strane sveta, nakon tri trijumfa,
Svima se činilo da javio se drugi Aleksandar.
Ali, istorija nikad se ne ponavlja i nepobedivost
Nije uvek na strani pobednika; uprkos tome,
Istorija zna za hrabre i odlučne, srčane poput Cezara
I hrabre poput Lepida. Neodlučne, i one što ratovati
I hoće i neće, ili samo neće – preziru i bogovi i puk.

Država što neće ratovati za sebe a hoće za druge,
Nije država već prodana zemlja; to znao je Pompej,
držeci daleko od Rima varvare, sa one strane limesa;
Znao je to, nakratko i Antonije, no najviše Cezar
Na povratku iz Galije.

Neodlučnost plaća se najviše. Sve treba
Obaviti u pravi čas, ni pre ni kasnije;
inače, sudbina je izvesna - kod Farsala.

MITRIDAT

Protiv njega rat vodio je Lukul a slavu zadobio Pompej;
Kažu da bio je varvarin, a dvadeset i dva jezika govorio
je,

Ako verujemo Plutarhu, bio je obrazovan, grčkog i
persijskog

Porekla (a bio je varvarin), poštovalac literature i
znalac arhitekture,

Prijatelj Tigrana i mnogih istočnih careva, čovek od
reči,

Koliko je to na Istoku moguće, svakako više no u Rimu,
(no, bio je varvarin); sav svet trebalo je pokoriti, na
način Iskandera,

Usput, sve opljačkati, ne može Rim samo od slave
živeti;

Prvi trijumf Lukula i treći Pompeja slika su moći
Mitridata,

Njemu potčinjenih careva i beskrajnih predela gde
ginuli su Rimljani.

Pobednici pišu istoriju; Plutarh je i veću pažnju
posvetio manje važnima,

No ne i protivnicima ideje demokratije i velike
Imperije; za varvare

Određen je samo zaborav, jedno veliko Ništa koje guta
more

Zajedno s brodovima i mornarima, daleko pre no što se
uliju u njega

Eufrat i Tigar.

Mitridat beše poražen, no dovoljno veliki da ne bude
plen trijumfatora;
Njegova smrt i smrt svih njemu rodnih i dragih
Nedvosmisleno potvrđuju da nije bio varvarin.

OTPACI DEMOKRATIJE

U Rimu, dok mali Cezar nije postao veliki i odneo
pobedu,
Demokratske institucije imale su cenu i nju su
Bez roptanja platili Ciceron i Katon, Kasije i Brut;
Još uvek živelo je sećanje na vreme Perikla i
Vreme Demostena; postojala je reč a ne njena slika -
Surogat vlasti satkan od licemerja sitnih lopova i
probisveta.

Sa jačanjem Imperije, narod je postajao sve
nepotrebniji
I carevi u sebi gledali su vlast a u vlasti sebe;
Tek poneko Od njih, ogrezao u stoičku filozofiju,
Stvari video je drugačije
I nalazio da jedino može obratiti se samome sebi;
Hrišćani i varvari svojim poslednjim mislima
Behu na drugoj strani zamirućeg vremena
I nije trebalo mnogo pa da narodna vlast
zauvek umine.

Posle dva milenijuma ostali su otpaci bez morala
Koji ne idu u crkvu, Ali hoće u aleju velikana;
Njihov smrad garant je napretka demokratije
Na deponijama budućnosti. Njihova bezmerna izdaja
Garant je zaborava. Oni su polomljena tablica
Kuju je Katon rukama dece svoje bacio pod noge
Pompeja.

TAJNA ISTORIJA

Kažu da Prokopije iz Cezareje došao je kasno,
Da zavesa već uveliko beše spuštena u teatru;
Razišli su se mračnim ulicama Konstantinopolja
i glumci i gledaoci; nastupilo je novo vreme, a
predstave *Smrt demokratije* i *Licemerje imperije*
nikoga nisu plenile u predvečerje Imperije,
Čak ni onih nekoliko filozofa što iz progonstva
Vratiše se iz Damaska u duhom opustelu Atinu.

Odista, posle tolikih terevenki, nasilja i ratova
Kome još beše stalo do intriga o jednom
Priglapom caru i amoralnoj nimfomanki,
Pa bila ona čak i carica carstva na zalasku.

Justinijan potrošio je sve; sve nasleđeno,
Sve opljačkano, sve oteto prijateljima - podelio je
Varvarima ili uložio u gradnju pristaništa.
Neki kažu da verovao je, da doći će brodovi
I doneti iz dalekih krajeva oprost greha
I delić nade u zagrobni život.

Čistilište tada još nije postojalo; veze pakla i raja
Bile su direktne i nije se moglo biti ni tu ni tamo;
A teorija Agustinova o ishodu života, beše gubitna
Nimalo utešna. U nekad velikom carstvu
Teodora beše jedini dobitnik.

(leto, 2011)

NASLEÐE

SMRT NEKAD I SAD

Smrt oduvek beše velika tajna,
Svakom nova, vremenski nenadna, neponovljiva
Poput dela velikih flamanskih majstora.
I zato, svako je vreme imalo «sopstvenu» formulu
smrti:

Smrt udarom kamena, nožem ili kopljem,
Smrt od otrova, od gladi ili hladnoće;
Potom dođoše gilotine i gasne komore.
Sa vremenom, smrt se razvijala
Kao i svaka, napredna industrija –
Od pojedinačnog težila je opštem.
Imala je svoju dijalektiku.

I svi su znali: smrt nikad ne dođe bez opravdanja:
Svako je morao, lično, u znoju lica svoga,
Da zasluži je, da opravda rad i suda i dželata;
I samo zaslužni građani, ponosni pojedinci,
Poput Sokrata, Bruna, ili Sen Žista
Imahu čast da s njima se surovo postupi
Kad stanu pred one što daruju kazne.

Danas, kao i uvek, smrt dolazi svakom,
Bez najave, bez razloga i objašnjenja:
Dolazi sa tv emisijama i vanvremenim izborima,
S reklamama zdrave hrane i bednim penzijama;
Danas, smrt kezi se na naslovnim stranama,
Na bilbordima, na talasima «popularne» muzike,
Milujući žive već po mrtvoj, ispražnjenoj glavi

U koju ne mogu više stati ni brojevi ni reči;
A to je ono što se oduvek htelo: da vlast bude naša,
Kao i pare.

KONZUL

Za vreme svog drugog konzulstva,
Poštujući demokratske oblike vlasti,
Kornelije Sula je u operaciji „Milosrdni Gladius“
pogubio 90 senatora, 15 konzula i 2600 legionara.
Sve ostale što mišljahu da su nešto
Ili je prognao, ili ostavio bez imetka,
Ili bez troška za sahranu.

Nije se libio da gradovima oduzme bedeme,
Novac i slobodu. Bio je obavešten.
Nije se ni bojao da u jednom času,
Zaprepašćenim i na smrt preplašenim Rimljanima,
Ostavi svu vlast i ode na selo
Prepuštajući se strastima lova i ribolova.

U tome je nekakva dijalektika vlasti:
Ne plašeci se osvete, živeo je
Bez straha, bez straže i bez čuvara.
Samim sobom čuvao je samoga sebe.
Sve njegovo bilo je u njemu. I znao je:
Njegova najveća zaštita ne behu
Ni oružje, ni bedemi, ni bogovi,
već on sam: njegovo delo i njegova reč.

Krao nije. Čega da se plaši?

(2003)

MONOLOG IMPERATORA

Posle toliko vremena poželeh da vidim
Beskrajnu smotru legija, svog druga Kvinta Katula;
Kog sreća prati stiže tamo gde hoće,
Govorahu mi u snu razna priviđenja,
Na kraju i onaj mladić-rugalica
što ne hte da shvati da neku drugu smrt
Katulu predskazuje.

I, šta je zapravo vlast? To malo posejanog straha,
Otetih novac i imanje, nekakva grčka *ousia*,
Pozlaćen odar sa znamenjima vlasti, trubači,
Senke podrugljivih neprijatelja,
Svođenje moći na njenu besmisleni formu?

Toliko smrtnika spremno je
Da svakog časa jurne u ništa,
Toliko nebesnika čeka da im se lepim poigra glavama,
Kao nekad pod zidinama Troje;

Ne treba činiti previše ni premalo.
I jedno i drugo manje je od ništa,
Svetlost zatvorena u sebe,
U večnost nadnetu daleko nad Panonijom.

HORROR VACUI

Sa svakim danom bogu je sve teže:
Navikao je da stvara, da neprestano gradi
I sve više plaše ga zaborav i samoća,
Nezainteresovanost pesnika, deputata i alkoholičara,
Skitnica, bogalja i ostalih probisveta
(poslovni svet odavno ima preča posla);
plaši ga beskrajnost prostora u kome ljudi
neće da ga slave. Posesivan je, grub, pomalo detinjast:
voli žrtve, pesme i pohvale. Hoće da je potreban,
hoće da stalno neko ga spomene, jer,
dobro on zna koliko je zla prosuo u svet
a sve rad spasa od moguće dosade.

Doduše, ponekad, u časovima dokolice,
i sam nagrađuje: nekom podari gips za nogu,
drugom trapavog hirurga, trećem invalidska kolica,
četvrtom bezbolnu bolest.

Sve to, radi sebe, razume se, bog poklanja.
Želi da svi misle na njega i njegova dela;
Retki su oni koje on zaboravi
Ti žive neprimetno; istinski su srećni.

KRUNA SA ZVONČIĆIMA

Još je teže biti kralj bez naroda,
Sâm sa dvorskim ludama, pijanim političarima,
Pesnicima-hvalospevcima, vremešnim droljama,
s arhipastirom bez lica i jatom pobijenih ptica;
Teško je biti bez naroda,
Bez istinskih znalaca, bez dobronamernika,
bez dobrih ministara, sred osrednjih atentatora;
Teško je biti živ, a nikakav,
Biti kralj bez velikog K,
Bez kamena u kruni a s kamenom u bubregu
I mnoštvom malih zvončića, visoko,
Nad glavom.

ISPOVEST LUDE

Najteže je: biti dvorska luda;
Gledati istinske lude, protuve i šarlatane
Na mestu ministara i ambasadora,
Bankara i servilnih činovnika;
Gledati uspaljene novinarke,
Potplaćene stranačke prvake,
Bivše bundžije a sadašnje supozitorije,
Poslanike bez imalo šarma;
Najteže je i, odista poslednje:
Biti luda među gorima od sebe,
Biti pesnik i zabava kralju
Koji muca i u dugu grca.

MIRAZ

Od Filipa IV Španskog na Ostrvu fazana
Francuska dobi mladu Mariju Terezu
i miraz od 500 000 zlatnika žutih;
ridali su i Kralj i Kraljica, sva Španija
- i narod grcao je dugo, zbog tih pola miliona;
ali obraz je obraz i šta se tu može –
reče Kralju umirući Velaskez.
Zbog smrti slikara Kralj još više neutešan beše
jer samo privid slave na slikama mu osta.

Sa mladom, kažu, i miraz ide
obično tolko, koliko vredi;
jedna je mera za španskog Kralja
druga za one koji to nisu.

A jednoga dana, kad *nas* ujedinio je kralj,
on shodno nivou svome i predaka svojih
pronađe sebi i ženu ravnu;
u miraz dobi - prelepih dama vagon
(za vozom smesta izvadiše prugu) -
a Tastu dade pola Banata;
ne Oplenac, ni srpske vinograde,
ne Kosovo, ni namastire,
ne rudnike, ni koncesije
(njegovo ništa još ne beše).

Njegovo doći će posle, u Marseju.

Palinodija

(peva se i danas u Srpskoj Vojvodini)

*Iako kasno – sada je jasno:
Kad golja hoće néko da bude
on mora sebi mladu da kupi
spreman da dade pola Banata
sa belog ata.*

*Da Filip beše Mudronja Vlaška
za mladu bi pola dobio sveta,
Njegova sad bi bila i Raška
Nepal i Lima idućeg leta.*

SEĆANJE NA KRALJA

Ako ne spavaš, ne spavaj!
Ako spavaš, niko Te neće probuditi!
Čak, ni glasine što šire ih
raznorazne psine.
Pogledaj, svo vreme to što došlo je,
ni nalik nije onom iz naših
odavno potrošenih snova.

Svi će sad da sete se tog
kako, kad bili su mali, videli su kralja,
neki, tek, njegovog sina,
malog, bledog i nikakvog.

Do sada to uspešno se krilo,
a sad, najednom, sećaju se svi i onog
čega nije ni u mašti bolesnika bilo.
I šta reći? Kralj jeste kralj.

Ali, ako je odista kralj,
mi i sad smo tu, jer, čast je i slava
ubiti kralja.
Znalo se to u Topčideru,
Znalo i 1903.
Zašto sad da se zaboravi?

I, zašto da se ta priča danas
na Vidovdan (a to svaki je dan,
uvek je za Srbe utorak)
ne ponovi?

Dobro je; neka; došao je kralj;
Ako ne, dovoljna je i njegova senka.

Nešto od svega tog,
ipak,
moramo ubiti.

NASLEDE

Ne treba nikad ubiti mrava,
Puža, il neku usamljenu pticu;
Ne zna se šta oni behu
U nekom od ranijih života.

Možda im duše i dalje čuvaju
Sećanje na velike pohode i ratove,
Na vreme ispunjeno metežima,
Surovim ratovima bezbrojnih legija
S nepokornim Galima i Skitima.

Rim je istina dovoljno daleko,
Koliko Atina i Jerusalim, koliko
Večita razlika međ njima;
Kod nas je vreme malo usporeno

Svi preci vladara doskora još behu
Glodari, hijene i grabljive zveri;
I nije čudo da omama još traje,
pa mešaju se usklici i voda,
teror i sloboda.

A Bog, što sve to gleda, čuti i
Polako, retardiran, shvata:
Oni su delo iz sedmoga dana.

Uostalom,
Nakon tolikoga posla šta bi mu,
da se pre kraja, nepažljiv, odmara?

POSLE NAS

U vremenu budućem potomci ove bube
što lenjo gamiže po podu, biće jedini gospodari sveta;
Njihovo biće sve: reke i jezera, planine i mora;
Uzeće sve jer sve će im biti poklonjeno.
Jedina živa bića nakon kataklizme,
Ti zglavkari (možda i poneki pacov),
Nakon mnogo eona, otvoriće škole,
Biblioteke, centre za istoriju ratova na Zemlji;
Ostatke mojih prijatelja, primer velike greške prirode,
izučavaće na retkim časovima arheologije,
fatalističke evolucije i arhajske antropologije -
Ni moje ime neće biti zaboravljeno:
Pominjaće se u raspravama o nastanku neba.

(1999; 2002)

HANIBAL “ANTE PORTAS”

KARTAGINA NEMA SREĆE

Nekada ostrašćeni Rimljani, danas Gali i Angli
Razaraju, ubijaju, siluju, pljačkaju narod severne
Afrike;

Nekada odnosili su žito i zlato, danas brend naftu
za koju cezari nisu znali. Svako voli da pljačka,
posebno kad za to neće biti kažnjen, već nagrađen
trijumfom, ili dobrim bankarskim saldom.

Opravdanje uvek se nađe: zaštita zemlje,
Zaštita demokratije, ili interesa engleske kraljice.
A uvek je isto, i samo zato, što od Katragine nije ostalo
ništa,
A od Galije i Anglije dovoljno za bestijalnu genetiku.
Gaj Julije kriv je za sve.

KVINT FABIJE U KARTAGINI

Oduvek željan zlata i igara, robova i prostitutki,
Rimski je senat u Kartaginu poslao Kvinta Fabija
Da pita šta hoće da uzmu iz njegovih ruku: mir ili rat;
Prethodno pomoliše se u svim hramovima
Da rat im bude uspešan i pobedan.

Kartaginjani, s verom u slavu predaka, rekoše:
Šta hoćeš, to nam i daj; presrećni Fabije,
Žedan ubijanja i klanja dece smesta odgovori:
Tada, evo vam rata!

Ponosnim senatorima ostalo je samo da odgovore:
Prihvatamo! Ratovaćemo s tom rešenošću
S kojom primismo i vaš dar!
Poslanstvo prepuno sreće odjuri u Rim,
Jer, Kartaginu trebalo je razoriti i dati joj demokratiju.

U PODNOŽJU ALPA

Hanibalova voska beše uplašena kad stigla je pod
Alpe:

A Hanibal, veran zakletvi datoj ocu, reče vojnicima:

Zar ćemo posle tolikog pređenog puta sad stajati
nemoćni,

Zar posle tolikih pobeda da nas zaustave ti Alpi?

I šta su Alpi? Visoka brda i ništa više.

Nema na zemlji planinskog vrha što dodiruje nebo

I ne može se savladati; savladali smo Gale i

Divlje zveri, ostali su nam Rimljani. Na Alpima

Žive isto ljudi. Tuda prošli su glasnici iz Rima

Da objave nam rat, tuda moramo proći i mi

Da na objavu im odgovorimo.

Oni bolesni su, ko i svi narodi do Angla na severu;

Izlečiti ih od njihove pohlepe možemo samo mi.

ALPI! ALPI!

USLOV ZA MIR I ČLANSTVO U IMPERIJI

Za R. M.

Senatori rimski, izglasavši rat Kartagini,
(jer dvadeset tri godine je prošlo i sve se potrošilo
Nagrabljeno u prvom ratu s potomcima slavних
Feničana),
Zatražiše, kao uslov mira, da Kartaginjani razore svoj
grad,
A drugi podignu sebi daleko od mora i svojih brodova,
da Rimljanima
Preda se svo zlato i Hanibal da oni mu pravedno na
Forumu sude.
U tom času Imperija imala je rimsko pravo i dobro
oružje,
uvežbanu vojsku i za dom spremne tribune i konzule,
sve prednosti da dobije se nepravedni rat.

Istina, bilo je tu i drugih uslova, o kojima u svojoj
istoriji
Ne piše Livije: da Rimu narod preda se u roblje
A najlepše žene poslate budu na trgove večnog im
grada;
Afrika mogla je biti samo Afrika, Libija – Libija,
A Egipat, Sirija i Persija biće šta treba da budu -
kad na njih dođe red.

Među senatorima u Kartagini bilo je i onih poput
Magona,

Onih u manjini, što nisu voleli mladog i ponosnog
Hanibala,
Ni oca mu Hamilkara, ni zeta mu Hasdrubala,
Ali nikog ne beše da svog časnog, ponosnog vojskovođu,
Zaštitnika naroda i grada pošalje gorima od sebe,
Da pijana rulja sudi mu, u rimskom tribunalu.

Mir uvek ima alternativu - pravedni rat.

COLONIA JULIA CARTAGO

Pričaju da Gaj Julije Cezar pred kraj života
(za koji nije znao), hteo je da obnovi Kartaginu,
Da vrati u nju makar granit i deo mermera iz
Kenterberija,
Denove i Pize, ako ne i sve što beše u trećem ratu
razgrađeno.
Nakon njegove smrti, Rimljani odlučiše da ispune mu
želju,
Da na istom mestu, na obali istog mora,
u njegovu slavu podignu veliki grad;

Prvo su proplanak Birsu zaravnili, da slučajno trag ne
ostane

Iz vremena prošlog, neki kamen ili nadgrobnni natpis
(svu literaturu uništili su vek ranije, pošteđevši samo
Jedan traktat o poljoprivredi – patriciji rimski time se
nisu bavili).

Cezar je mnogo znao i mnogo naučio puneći daržavnu
kasu

(i svoju); znao je da varvari nisu i varvari duhom,

Znao je da Aleksandar, Hanibal i onaj Mitridat,

(što govoraše dvadeset i sedam jezika i narečja),

Imali su više grčke krvi no on čiji su preci razorili

Etruriju,

uništili jezik i biblioteke prethodnika, kulturu kakvu
oni nisu imali;

Njegovi znali su samo jedno: da pljačkom i retorikom
grade Evropu

I zalivaju je inovernom krvi.

SMRT KONZULA TIBERIJA SEMPRONIJA GRAHA

Posle tri bezuspešno prinete žrtve vrači govorahu
Tiberiju Grah da čuva se tajnih savetnika i lažnih
predstava;
Tri puta izlazile su na žrtvenik dve zmije, pojele jetru
žrtvenu,
I tri puta se skrile. No sudba je sudba i nikud se ne
može.

Izdanom ostalo mu je samo da umre u borbi hrabro.
Hanibal je to
Umeo da ceni. Priredio je svečanu sahranu protivniku
(kakvu ovaj njemu ne bi učinio): kraj pripremljene
lomače,
U svečanom maršu, pod punim oružjem prošla je sva
Kartaginska vojska. Španski vojnici i sva plemena
Odali su poštu poginulom ratniku po svojim običajima.

No Hanibal bio je u tuđini i dobrom nije mogao da se
nada.
Rimljani su Rimljani.
Setimo se u tišini Katona.

GOZBA KOD VIBIJA VIRIJA

Osme godine rata s Hanibalom, kad ovaj beše
Na domak Rima dva su konzula nastavila
Opsadu Kapue rešeni da nikog ne poštede,
Da grad opljačkaju, sravne sa zemljom i
Izbrišu sećanje na njega.

Senator Vibije Virije reče svojim sugrađanima:
Zar vam i sad nije jasno koliko su Rimljani
Žedni naše krvi; no shvatite, da smo na njihovom
mestu
Mi bi činili to isto.

Skrivati se od smrti ja nemam nameru,
Takva je i volja bogova dosudivših pobedu neprijatelju,
A ne nama. Muke i poniženja koje spremaju nam
Rimljani, ja mogu izbeći.
Neću videti grad Apija Klaudija,
Ni nadmenog Kvinta Fulvija, okovan neću proći
U njihovom trijumfu ulicama Rima, da bi me potom
bacili u tamnicu, ili obezglavili liktorskom sekirom.
Neću videti ni kako gori moj grad, ni nevolju u kojoj
Će biti devojke, majke i mladići mog grada Kapue.

Sve one, koji isto ne žele to da vide, pozivam da
večeras
Dodju kod mene na gozbu, a potom, ispićemo čašu,
Iz koje otpiću prvi ja sam; ona će telo osloboditi nam
muka,
A dušu od poniženja zauvek nam zakrivajući i oči i uši.

To je jedini dostojan, jedini slobodan put u smrt.
Neprijatelji diviće se našem junaštvu, a Hanibal
Koji nam na pomoć nije došao, saznaće
Kakve je saveznike odbacio i izdao.

Livije piše da dvadesetsedam senatora došlo je na
gozbu;

Umrli su, neko pre, neko kasnije – do jutra svi.

Ostali, što čekali su Rimljane i njihovu milost

Umrli su tek narednog dana.

,

SMRT ARHIMEDA

Livije piše da su nakon osvajanja Sirakuze
Rimljani više iz nje odneli blaga i umetničkih dela,
No što ih je u tom času imala još uvek moćna
Kartagina.

Smrt Arhimeda beše tek kolateralna šteta obesnih
I alavih osvajača; odista, starac je ubijen nadnet
Nad crteže čiji smisao ni konzul Marcel ne bi razumeo;
Ko ga je u besu ubio, ostaće tajna i slika Rima,
Njegove politike i njegove zagledanosti u svoj stomak.

Na kraju krajeva, Arhimed bio je Grk, kao što rekoh,
starac,
Predstavnik kulture na zalasku, u gradu čiji slava i
sjaj
još uvek behu veći od svega čime bi mogao podičiti se
Rim;
pred Romulovim gradom beše još mnogo pohoda,
pokolja i pljački,
mnogo lažnih zakletvi i obmana suseda, mnogo
geometrije
ali one prizemne, političke, koju Grci behu već
zaboravili.

A Arhimed, ma on je bio samo običan Grk, starac na
kraju života,
No mudrac i graditelj, povučen u sebe, i lišen
razmišljanja o tome
Da li je Eneja krenuo na pogrešnu stranu.

OVIDIJE U TOMIMA

PROGONSTVO OVIDIJA

Bilo je dovoljno da Cezar ga pošalje na Pont,
Tamo gde graniče se kultura i tama, i svi da mu se
Najednom, izgube prijatelji, da spusti se
Beskrajna tišina, ledena ćutnja, da bude potpuno sam,
Nepotreban svima – i drugima i sebi.

Jedna jedina reč, imperatorska, šalje ga
u drugi, njemu nepoznat svet.
Osuđen je na plovidbu, dužu od Odisejeve,
I nesrećniju, jer njega ne čeka Itaka.

ODLAZAK U TOMI

Tog dana dok je napuštao Rim,
U nadi da možda, ipak, predomisliće se Cezar,
Pitao se čega to ima tamo na obalama Ponta
Zapljusnutim varvarima i moru.

Putuje na kraj sveta, sahranjen unapred,
U grob koji će mu iskopati Skiti; sa njim
Pokopaće sve njegove pesme (čak i one
Varvarskim jezikom napisane), svest o Imperiji,
Kao i nemušta tumačenja o prirodi poezije.

Bio je svestan da ide u nepoznat, njemu
Nenaklonjen grad, među inoplemenike,
U grad gde otrovni su i strele i voda;
Na putu, proći će pored grada u kojem oltar
Podignut je svim bogovima, ako ih ima;
Jer da jesu, makar bi ga jedan od njih
Zadržao tu, u Korintu.

PRED POLAZAK

Pred polazak spalio je nedovršene pesme,
Uveren da svaka od njih pritajenu sadrži pretnju,
Unapred skrivenu osudu, jer živi u vreme
Kada vladari, još uvek, čitaju pesničke knjige.

Zarekao se da više stih napisati neće, da
Svo znanje i svo umeće glačanja pravih reči
Prognaće daleko iz sebe, u nepoznato; samo onaj
Ko živi neprimetno, poput Epikura, može tihu
Da dočeka smrt; njegova slava, ko svaka slava
Nije od ovoga sveta; neko je dâ, drugi je uzme,
A njegovo ništa ne ostaje.

Samo vetar što kosti ledi u daljini stvaran je
I samo duh što krhko krije mu telo, njegov je,
U času dok prekasno se saglašava sa prirodom;
Sve pouke dolaze prekasno, ili se shvate
Kad vreme za njih više nije. Možda je neophodno
Otići daleko, iza kraja sveta i biti sam tamo
Gde Pont dodiruje nebo i rađa se prvi getski stih.

TRAJANJE

Daleko od Rima, u nepoznatom i divljem svetu,
Živi okružen Getima i Sarmatima, otrovnim
Zmijama i vodom što ne može se piti,
Sa tupom pisaljkom i malo pergamenta
Što brod ga poslednji u proleće doneo,
Jer brod samo u proleće dolazi, kad otople zemlja i
more
ali ne i srce Imperatora što potajno elegije čita
i vest čeka o smrti poslednjeg pesnika.

Onemoćao, no živ još uvek, tamo gde smrt
Danonoćno gostuje, boluje od zaborava jezika
I piše, željan da u sebi sačuva govor
Kojem su vlast i svaki rat menjali suštinu.

Zapisuje stihove daleke od izvora licemerne politike
Omedene limesom i oružjem obesnih varvara,
I tugu za Rimom smenjuje ledenim očajem
U kojem mire se Pont i nepoznato nebo.

VEĆE U TOMIMA

Bez jasnog razloga (error nekakav), dospeo je na kraj
sveta,

Iza kojeg su samo varvari, vetar i sneg;
Na ušću zaleđenog Istera nastavio je da piše
Pesme započete na brodu između vode i neba
U prostoru kojim gospodari vetar;

Pod strelama Skita i Geta mislio je na Rim
Koji se sporo, godinama, selio u njega,
A onda, u jednom zvezdanom času, shvatio je;
Rimljanin može se biti i van granica Rima,
Kao i pesnik, bez publike i čitalaca.

Dovoljno je, ne izdati sebe i prijatelje,
Slediti put Homera, Eshila i Vergilija,
Osluškiivati nepoznate korake u noći
Tamo gde nebo je novo, sasvim drugačije,
I pisati, pisati, makar to bilo i nevično na jeziku Geta.

OVIDIJE MEĐU SKITIMA

Sudba dosudila je Ovidiju Skitiju da upozna,
Da poslednje dane dočeka na izvoru vetra,
Da živi bez svega što moglo se uzeti, i shvati
Da blažen onaj je ko živi u skrivenosti, i
Sudbom mu date poštuje granice.

Jedni govore klima tad beše surovija,
Drugi, da zima samo metafora je njegove duše,
Da elegije pune su pesničke a ne ljudske istine, jer
Ako se vino od mraza ledilo, ko ušće Iстера,
a sneg čitave godine padao na neotopljeni led,
Otkud tamo vino, iz kojih vinograda...

Kažu, da tu Medeja pogubila je brata,
I da nešto otad ostade u vazduhu nad Pontom da lebdi,
Nešto, tipično grčko; birajući izgnaniku mesto
Možda je upravo to nekoć mali Cezar imao u vidu:
Na svakom mestu pepeo sa lišćem i amomom
Vreme će jednako dobro u urni da smeša.

PISMO SEMPRONIJA OVIDIJU NAZONU

Čuvaj se, da nada te ne obmane,
Da u redak sunčani dan ne poveruješ
U blagost naravi Sarmata i Geta
Što žive sa obe strane Iстера,
Jer varvari su varvari, to znaš,
Naučio si nešto već i Rimu...

Čuvaj se, bez nade živeti se može!
Dovoljna ti je vera u stihove koje pišeš,
U moć reči koje ne zaboravljaš
Okružen tuđim jezicima, jer iz tebe govore
Svi koje si do kraja života voleo.

Čuvaj se, da smrt ne pretvoriš u nadu,
Da poveruješ kako nekom , tamo u Rimu,
Stalo je do tebe i tvojih elegija; odavno
Svi tamo zaneti su drugim poslovima
U kojima nema mesta za sećanje na tebe

Čuvaj se, zime na Pontu!
Ona je redovna gošća u Tomima,
Kao otrovne strele varljivih suseda;
Jedino ona neće te nikad obmanuti,
Ona je uvek bela i smešana s kostima
Koje na mrazu od iskona prskaju.

PISMO SA PONTA FABIJU MAKSIMU

Na pragu četvrte sa severa nadolazeće zime,
Dok pojačavaju se susnežica i vetar,
A strele otrovne štrče iz krovova koliba,
Piše sa Ponta Tebi nezaboravljenom u mislima
Ovidije Nazon, bez krivice kriv,
bez razloga prognan, sa one strane sećanja.

I kao što jetra Titana nikad do kraja ne propadne
Već delić ostane iz koga za noć nova izrasta,
Tako i život moj traje a do kraja ne dolazi,
Jer vreme ovde je navek zastalo, sleđeno
U večernjoj izmaglici.

Često prizivam smrt, a kad mi dođe,
Molim je da prah mi sarmatskoj ne prepusti zemlji
I ona odlazi, neobavljena posla, čeka da nedaće mi
nastave se u nekom mirnijem i Suncu bližem mestu.
Za ovo poslednje Tebe Fabije molim, učini sve,
Izmoli kod Cezara da još jednom me progna
I sve se ovo završi.

SUĐENJE PESNIKU

Okružen hordama Geta i beskrajnom zimom
Zamrzli dok posmatra Nazon, do kojeg
Mesecima brod prispeti neće; moli se,
Da gnev božanstva omekša i pravda
Nadvisi sujetu i intrige velikog Grada,
Jer on je i petu zimu u Tomima za koje
Niko i ne zna gde su; velika je Imperija,
A on žrtva njenih dalekih granica.

Zašto se moliti bogu, ako od njega pomoći nema?
Zašto se nadati ako glasnici pismo doneti neće
Jer nema čovečnijeg od spasa čoveka i oslonac biti
Onom što na tuđu oslanja se pomoć moleći da
Sudija umeri se u gnevu za dobro pesnika dalekog.

Sad tamo gde više je reči no koraka ostalo,
Gde gluvu noć remete krici pesnika
Prognanih iz celog sveta, iz svih vremena
Da saberu se u jedan jedini dan i presude
Kome je izgnanstvo najduže dato.

EPILOG: GETI (I)

Teško je zamisliti začuđenost tih varvara
Dok su na svome jeziku slušali Ovidija, njegove stihove
Posvećenu Avgustu što ga je prognao u Tome.

A kad su potom, u domu pesnika videli i oltar
Posvećen Cezaru, njegovoj ženi i njegovoj deci,
Šta im je drugo preostalo no da ga oslobode poreza,
Da ukažu mu svako poštovanje koje je
njihova skromnost mogla da izrazi.

Posle šest godina u Tomima, izgnanik je mogao biti:
Ili poštovalac vlasti sabrane u najvišoj ideji,
Ili pesnik prognan na granicu carstva
Da primerom pokaže dokle carska domašuje moć.

U svakom slučaju, i jedno i drugo razumehu Geti.
Za razliku od Rimljana, oni su bili varvari.

(2011)

POHVALA STERILJI

O GRADNJI STIHOVA

Steriji (i sebi)

Poslednji si u ovom velikom gradu
dok stvaraš reči za ljubav jasnosti,
dok prste zabadaš u ozvezdano nebo,
u granjem izlizanu košavu.
Jedino zima ti se na dnu džepova belasa.

I sve je jedno - bila noć ili dan -
ostaješ dovoljno mudar da Ališ-Veriš
u velikom luku opervažiš; gledam te u sebi:
tražiš najlepšu reč: njen zvuk,
njen potmuli jek hoćeš da oslušneš.
Vazduh na klevetnike miriše. Pogledaj orah
u dnu neograđenog dvorišta: on vreme
prosvrdlava vretenastim korenom.

Teško je postići sredinu, a isto tako
teško je dospeti u središte kruga.
Pa ipak: broj knjiga za nama i
broj knjiga pred nama uvek je isti,
uvek jednako udaljen od mesta
gde naše se kosti jednače sa tlom.

Nedostaje svetla i nema senki od Vršca do Tordoša;
ulice bez kraja ograđuju kuće sa čijih prozora
meštani nas zlorado na put otpremaju;
plovidba ne može biti lepa ako pre kraja
sve svoje u more ne baciš. Menja se godišnje doba,
a ti si gospodar dok se od svačeg čuvaš

dok uporno, istrajno prebiraš po knjigama
i telo pesmama svojim dograđuješ.

Pokatkad loviš greške, još češće one tebe.
Ukoso voćnjak sadiš da sunce dvostruko ga pohodi.
Na kući menjaš krov, a onda i sve pod njim;
završavaš jedan posao i time druga dva začinješ:
prvi je bio pesma, drugi je pesma a treći
biće

prva rečenica s početka nekrologa
koja se uvek precrta, jer ono prvo
ostaje poslednje – mrtvome namenjeno.

POKUDA CRVU

Pišeš knjige, zamišljaš svet u kojem se
umetnost pretvorena u stvari sa sobom sjedinjuje;
izučavaš davno, ili tek juče, štampane knjige;
rešenja se nižu na izbledelom prozorskom ramu.
Blistaju paganske, a i one druge vatre.
Ulicom prolaze ljudi. Razgovaraju.

Ne primećuješ malog crva; on
pritajeno gricka sve tvoje ostvarene,
a i one, još neostvarene namere.
Njegovo alavo vrcanje, jedva primetno,
dok poslednju dovršavaš pesmu,
sluti na zaludan posao.

Ne treba pisati pohvalu crvu.
Neka ti knjige propadnu, a s njima i kosti
sabijene u sanduk prolaznosti.
Neka ti pepelom prekriju grob i nad glavom
najveću deponiju sagrađe.
Ne ponižavaj se pred crvom!

Plamen sveće, izvinut pa smiren,
siguran u svoju voštanu podlogu,
leluja nad tobom. Crv ne prilazi;
čeka da dno fitilja postane hladno,
da svetli se čuvar pretvori u tebe
i krene u ništa.

Male vijugave igre moguće su u mraku,

u smutnoj gluhoti noći. Beozoblična vrelina voska
meša se sa peskom i vodom,
doslikava mrlje na natrulom podu.

Prstenasti stvor doći će na kraju,
kad mastilo i hartija nadržastu duševnost
i pređu u tihost, zvezdanu prazninu.

Celulozne reči jedina su osnova sveta
i shvataš da zmija ne grize istinski rep,
već svoju sliku u tvojoj glavi.
Sunce i plamen voštanice, jednakog mirisa
i trajanja ulaze u nesročenu pesmu,
cere se poslednjem pozivu utrobe
u kojoj slamke dimljivu noć otapaju.

Prividno crnilo, s prepunim šakama tebe,
iskače na ugaženi sneg i plahu noć ispisuje
na stropu od sedefa i vinove loze.

Mirisom zemlje, koji prvo lekari osete,
ti oduvek mirišeš.

Gasi se sveća. Drugaćiji zadah je
nad osneženim krovovima. Tek ponegde još
dimnjak podražava život. Krupne reči
sležu se na srce; ostaješ prikovan za krevet
i dok se nogama po praznom prostoru bacakaš
jetra ti se, poput slave, uvećava.

Prazne, velikomudre rečenice plivaju u dimu
nasilno prekinutih, nikada dovršenih poslova
od kojih toliko si očekivao. Na vetru

jesenje ravnodnevice okuplja se vreme,
neoblikovana noć, prazna poslušnost
protivnika koje nećeš nadživeti.

Šćućuren na sporednom koloseku pogrešno
započetih moždanih aktivnosti
iščekuješ da neko otkrije tvoju neiskorišćenu
nepokornost; kasno je da
svu tu prazninu opredmetiš van sebe...

(Odlomak, 1979)

MAJSTORSKO PISMO

Steriji

Do danas nisam znao da
Sterija je na svom stolu imao to pero
toliko, do bola izoštreno, da pesnici posle njega
nisu mogli humorno od satire da razdvoje,
smeh od parodije, igru od igre slučaja,
masku od biti varoške istine
oličenu u peru boginje *Maat*, što uravnotežuje
sve nepravilnosti kretanjem zvezda i red
astralni uspostavlja, potom, lakoćom pera.

Tek jutros došao je Slikar od Vršca, prvi među
najboljima,
i rekao uz osmeh što samo vrščani razumeti tek mogu:
jedino Čarobnjaku, magu virtualnog sveta,
moguće je da je svaka realnost stvarna i nestvarna
bude.

Samo on odvojiti može boje od neba, senke od paprati,
samo on čini da ptice i tamo lete
gde sneg je i mrak, gde zloguke se mitare
i čekaju da im izraste perje, na usluzi da budu
Pesniku.

Jedino on može te tajne niti svetla i tame
tako da sveže da svetlost zauvek ostane u tami.
Jedino pod njegovom rukom tmina počinje da svetli,
danas postaje večito sada i ovde, večito jedno,
jednako svemu, sa ove i one strane vremena.

Sterija, sa perom u ruci, umro je ni prerano, ni
prekasno -
tačno na vreme da svu dijalektiku podlosti ljudske
razume;
sad spava i sanja sebe u mladosti, sa one strane
vremena i sitnih disipativnih moći; sanja i počinje da
piše:

*Kako je lepo biti ovde a ne tamo, ovde gde i zimi, u
bašti cvetaju muškatle,
a ne tamo, na poledini sna, gde i usred leta beli krinovi
strahuju od pakla...*

(jesen, 2005)

NA GRANICI PRAZNINE I NIŠTA

Sve više u posedu si tog velikog *ništa*,
Praznine što vremena i sva dela guta,
Tamo gde reč se rastače, gde pepeo
Biblioteke aleksandrijske i logika varvara
U spokoj neki hoće da nas vode,
U lažnu tišinu, a daleko od praznine svake;
To Tvoje *ništa*, Jovane Sterija Popoviću,
Prva je i najveća reč svake metafizike,
Početak stvaranja i tajna teologije.

Znanje o ništa, i svemu mu drugom,
Uvir je i izvor najsvetlije moći,
Oslonac još živim od onoga sveta,
Gde trči se trka na mestu bez mesta.

Jer ovde, isto je ko nekad:
Pobede se nižu, i po poraz neki,
Provodimo vreme varajući sebe,
A nikoga nema ko bi da nam kaže
Da on na kraju sve uzima svakom,
Sve ništi, sve baca u dubine sebe,
I pohlepno slaže van granica neba.

NADGROBIJE ZA JOVANA STERIJU POPOVIĆA

Spuštaš se u pamćenje
dok grumen po grumen ilovače
tvom, sada već hladnom, pogledu
zauvek oduzima svetlost.

Vreme te u svoju nutrinu propušta
i bivaš sve trajniji, a isto tako
i sve konačniji u presvetoj noći
čije zvezde naše su izmorene duše
a nebo ono što nam nedostaje.

EPILOG PESNIŠTVU

(Steriji i sebi)

Govorili su ti lepo: vreme je
da sve se misli saberu u tačku
iz čijeg duha provejava tama;
zaboravljaš da misli
nijedan pesnik sna
dokučiti ne sme;
to dve su različite ravni.

Govoriš o igri, o miru, o moći;
vlast slatka je
ako te njena dotakne ruka; ali
uvek si sam
dok neko drugi ima prepune džepove vremena
što si ga rođenjem izgubio.

Zar ne shvataš
kako smo naivni, kako pevaju i treći petli,
kako ribari hode po vodi, kako
oživljuju mrtvi; ne poričem a žalim,
ne sanjam a vidim:
grobari vršaćki nam lopatama mašu.

EPITAF

Steriji

Grob koji te čeka nema nikakvu stvarnost
i tvoje misli rasute po knjigama
imaće čudnovatu sudbinu: lutaće same
daleko od sveg pojedinačnog, lutaće
napuštenim ostrvima, ulicama
opustošenih gradova koje su zasuli
pesak i istorija.

Tvoje reči trajaće poput onih
što pamćenje pretaču u život; tvoje ime
svake će večeri napuštati groblje
i kad se upale lampe u predgrađima
gostovaće tamo gde stanuje glad, gde
zidovi mirišu na bud.

Za one koji se plaše bezimeno si ime,
za one druge oni sami; tvoja priroda
mesto je gde razum presreću
neumrla deca i sudbina.

SAVRŠENSTVO RAJA (PAKLA)

Steriji

Ustani, pogledaj taj beskrajno zavidni svet,
što ruga se svakom Tvom nenadnom uspehu
čak i tamo, u zemlji mrtvih pesnika.
Zar ne prepoznaješ te varoške glasove,
lažne proroke, nedodirljive političare,
nesvikle da račun ispostavljen plate;
zar ne čuješ žamor onih što prolaze
i noge onih što došli su već, da sve,
iz osnove promašeno, na đubrište nose?

Nastaje mir; vazdušast kristal vremena,
upija svaku i poslednju reč; lepa je i
ta zaglušna praznina kojom Tvoj hod
u rođenu tamu odlazi.
Opstanak samo je obmana,
pokušaj da se iz juče u sutra dospe -
i sve to što duša sanja a neće da vidi
nestvarna je slika razorenog sna.

SPISATELJE SRPSKE UBIJAJU, ZAR NE?

Ostarelom Steriji

Kad ne sviđiš se ljudima na vlasti,
A spisatelj si srpski, savest i svest si vremena
Okrenutog bez razloga protiv nas,
Oni ti obično predlože da promeniš klimu,
Otputuješ u rodni grad, daleko od bilo čega
I prestaneš da smetaš.

A kad ne sviđiš se ljudima od moći,
A ponavljam, savest i svest si vremena
U kom ne možeš da prepoznaš sebe,
Oni ti obično predlože položaj dobar, načalničku platu,
Ništa da ne radiš, samo da ne smetaš.

Ali, kad ne sviđiš se ljudima od novca,
Razume se, velikog, tek opranog novca,
Trgovinom solju, stokom, ratovanjem,
A spisatelj si, ponavljam, još jednom,
Sa mnogo savesti i svesti o vremenu
Koje iz temelja mora da se menja,
Oni ti predlože mnogo para, kao Spinozi,
Samo da ćutiš i maneš se knjiga i učenja,
Da neguješ čuvarkuće na prozoru i šetaš
Po susnežici od nesna iznemoglog psa
Što s vremenom sve više tebi je nalik,
(i priča je poznata, rekao bi Hegel).

Međutim, kad neminovno i to se desi,
Da ne sviđiš se svima, da im dozlogrdiš,

Pokvariš san, popodneveni odmor i varenje,
Jer, ponavljam, po poslednji put,
Voliš i štuješ ono što oni su davno maknuli u stranu,
a savest i svest govore da ne može se dalje,
Svi oni okupe se jedne prohladne večeri
i brzo o bitnoj stvari saglase:
Može se lepo i bez tebe dalje,
(bangavi Vuk srediće i to).
Imena nećeš imati. Bićeš obični fiškal,
gradski, svojima nepoznati...

(1979-2005)

Napomena

U ovoj knjizi, uz ranije već objavljene pesme, nalazi se 47 starih pesama (nastalih između 1976. i 1978. godine) i 30 novih, do sada neobjavljenih pesama.

Autor

BIBLIOGRAFIJA (PESME I PREVODI)

a. KNJIGE PESAMA

- Nad nebeskom kartom*, Nolit, Beograd 1972.
Kula nad Vršcem, Književna opština Vršac, Vršac 1975.
Preticanje na Pančevačkom putu, Matica srpska, Novi Sad 1980.
Teze o Marxu, Ulaznica, Zrenjanin 1983.
Kraj dana, Stav, Kikinda 1985.
Prag smrti, Ugao, Vršac 1990.
Polje beskraj, Vršačke vesti, Vršac 1997.
Sudbina Imperije, Vršačke vesti, Vršac 1998.
Sveci i svici, Vršačke vesti, Vršac 2004.
Trag u pesku, Vršačke vesti, Vršac 2006.
Pesme (1974-2009), Veris, Novi Sad 2009.

b. PRIREĐENE PESNIČKE KNJIGE

- Pesnička ulica '75*, (zbornik pesama, 1945-1975), Književna opština Vršac, Vršac 1975.
Strada poeticâ '75, Lumina 1975, supliment III, p. 554-591.
Đorđe Jovanović: *Snebapaurebra*, Nolit, Beograd 1979.

c. PREVEDENE PESNIČKE KNJIGE

- c. a. *knjige prevoda sa rumunskog jezika:*
Radu Flora: *Tišina svitanja* (prev. sa J. Balanom), Nolit, Beograd 1975.
Jednog dana u Mesiću, zbornik pesama vojvođanskih Rumuna, (prev. sa J. Balanom), Književna opština Vršac, Vršac 1976.
Joan Flora: *Fizički svet*, Književna opština Vršac, Vršac 1977.
Marin Soresku: *33 pesme*, Književna zajednica Novog Sada, Novi Sad 1993.

d. *Pesme u časopisima i dnevnim listovima*

- Pleme mojih otaca* (Apoteoza, Odlazak, Borba vremena, Trenutak, od sveta nedotaknut, Ikona /Blagovesti/, Raskorak), Književnost, Beograd 1970/11, s. 415-6.
- Vrednosti vremena* (Svet mrtvih, Napušteni govor, Vrednosti vremena, Putevi mrtvih, Na dnu reke, Na obali, Glasovi, More), Književnost, Beograd 1971/ 6, s. 529-531.
- Snovi, zveri i njihov smeh* (Igra druga, Ključ, Igra, Zveri i njihov smeh, Put), Književnost, Beograd 1972/2, s. 134-135.
- Dve pesme* (Na dnu reke, Vrednosti vremena), Bagdala, Kruševac 1972/ 3.
- Otkriće stvari* (Na granici zvuka, Trepet bezličnosti, Rasplitanje veza, Otkriće stvari, Zagonetnost, Saglasnost satova, U središti vode, Obmana mora), Književne novine, 1. mart 1972, s. 4.
- Dva ciklusa* (I: Presuda, Poslednja putovanja, Metamorfoza sna, Zaborav tišine, Igra (po sećanju), Masline; II: Sećanje na cvet, Viđenje cveta, Drugo viđenje cveta, Treće viđenje cveta, Zaboravljen cvet), Književnost, Beograd 1972/10, s. 357-360.
- Dvostruki smisao gradnje* (Dvostruki smisao gradnje /1-5/; Podudarnosti, Otkrića, Mudrosti, Opomene, Istine?), Književnost, Beograd 1973/6, s. 586-9.
- Mudrost goniča* (Žeđ, Put do tvoje senke, Pesak pre tvog lika, Smrt na ivici mora), Književne novine, 1. maj 1973/438.
- Kula nad Vršcem* (Kula, Turska glava, Majdan, Na dnu Đavolje jazbine, Mesički toranj, Orlovi nad Malim ritom, Crkva na Beljacu, Idoli sa Ata, Nove zemlje), Književnost, Beograd 1974/4, s. 364-5.
- Vršački predeli* (U Đavoljevoj jazbini, Toranj Mise, Događaj na Majdanu, Zidanje kapele Svetog Roka), Književne novine, 16. septembar 1974.
- Najsevernija njiva na Strmoglavici* (Najsevernija njiva na Strmoglavici, Selište, Pogled sa Novih zemalja), Delo, Beograd 1974/12, str. 1542-3).
- Poseta Marksovoj kući*, Književnost, Beograd 1975/6, s. 585-6.

- Dve pesme* (Pogled sa Urbana, Predeli zimi). Letopis Matice srpske, Novi Sad, 1975/5, str. 563.
- Kula nad Vršcem*. U zborniku: *Pesnička ulica '75*, Godišnjak Književne opštine Vršac, Vršac 1975, str. 69.
- Poseta Marksovoj kući, Poseta*. U zborniku: *Pesnička ulica '76*, Godišnjak Književne opštine Vršac, Vršac 1977, str. 95-99.
- Komandant odreda, Svest o pobedi, Vinogradarske tajne, Lepota letka*. U zborniku: *Crveno sazvežđe*, Književna opština Vršac, Vršac 1977, str. 62, 78, 80, 111.
- Mračni zeleni svodovi*. U zborniku: *Pohvala Jovanu Steriji Popoviću*, Književna opština Vršac, Vršac 1977, str. 100-01.
- Dokaz o vremenu, Komandant odreda*. U zborniku: *Zeleni pesak banatski*, Književna opština Vršac, Vršac 1979, str. 100-102.
- Prisećanja* (Na rimskom trgu, Rimski most u Trijeru, Mreža jutra), Polja, Novi Sad 1979/11, s. 26.
- Prozorsko okno*, Književne novine, Beograd 1979/595, str. 5.
- Peta rukovet, Razvitak, Zaječar*, 1979/6, s. 71.
- Soba Karla Marksa*, Dnevnik, Novi Sad 22. maj 1980, str. 7.
- Teze o Marxu*, Polja, 1980/252, str. 85.
- Sudbina rukopisa*, Politika, 30. april 1980.
- San poljoprivrede*, Dnevnik, 27. novembar 1980.
- Okrnjeni razgovor*, Književne novine, Beograd 1981, br. 628., str. 4.
- Pokuda crvu*, Polja, Novi Sad, 1981/6-7, str. 320.
- Teze o Marxu i druge pesme*, Ulaznica, 1982/85, str. 61-88.
- Dve pesme* (Priroda Rukopisa, Sudbina ideologije). Stav/Rukoveti/Ulaznica/Dometi, 1983/8, str. 86.
- Bogovi u Trijerskom muzeju*, Polja, 1983/290, str. 176.
- Tri pesme* (Trijumf glodara, U biblioteci, Oči zemlje), Književne novine, Beograd 1988/761 (1. 10), str. 6.
- Astralne pesme* (1. Pesak Somalije, 2. Jasenovac, 3. Tjenanmen, 4. Porto-Prens, 5. Poslednja vest iz Medačkog džepa), Vršačke vesti, Vršac 1999/251, str. 13.
- Vandali u Hipou*, Vršačke vesti, Vršac 1999/253, str. 15.
- Vandali u Hipou*, Dnevnik, Novi Sad, 30. jun 1999, str. 13.
- Priroda svetlosti* (Odgovor fontane, Hegel II, Priroda svetlosti), Dnevnik, br. 1052, Novi Sad 20. decembar 2000, str. 13.

- Nedaće egzistencije* (1. Horror vacui, 2. Kruna sa zvončićima, 3. Ispovest lude), Sunčanik, br. 4-5, april 2003, str. 1.
- Amerika, Amerika...; Nara*, Sunčanik, br. 4-5, april 2003, str. 59.
- Treća seoba*: 1999, Sunčanik, br. 6-7, oktobar 2003, str. 55.
- Nebeski narod; Džo, i to je Amerika*, Sunčanik, br. 6-7, oktobar 2003, str. 66.
- Novi svetski red*, Sunčanik, br. 6-7, oktobar 2003, str. 71.
- Između Tibra i Tigra*, Sunčanik, br. 6-7, oktobar 2003, str. 92.
- Put u Evropu*, Sunčanik, br. 10, jesen 2004, str. 46.
- Priroda svetlosti* (Os rationis, Meditatione de interiori (Descartes), Hegel (II), O istini), u: *Sveti Duvav*, 9-10, Novi Sad 2006, str. 22.
- Priroda svetlosti* (Razlika u stilu življenja, Vandali u Hipou, Toledo, Protivsmislenost saznanja), u: *Sveti Duvav*, 9-10, Novi Sad 2006, str. 54.
- Priroda svetlosti* (Iskustvo demokratije, Dijalektika neznanja, Legenda o krugovima, Iskoristi priliku, Tok svesti (u duhu Heraklita), u: *Sveti Duvav*, 9-10, Novi Sad 2006, str. 182.
- Spisateljje srpske ubijaju, zar ne?* Vršačke vesti, Vršac 7. januar 2007.

d. b. prevodi na rumunski jezik:

- Versuri* (Cula, Turnul Mesician, Idolii pe cai) /tr. S. Petrovici/, Libertatea, 12. oktobar 1974.
- Podul roman din Trier* (Podul roman din Trier, Moartea lui moş Mile, Depăşind pe drumul Panciovei), /tr. I. Flora/, Libertatea, 1977/2, s. 8.
- La bunica la țara* (La bunica la țara, Vizitînd casa lui Marx), /tr. I. Flora/, Lumina, 1977/8-9, s. 50-51.
- Poezii la Coştei*, / tr. I. Balan/, Libartatea, 4. jun 1977.
- Tezele despre Marx*, /tr. I. Marcoviceanu/, Transilvania, Sibiu, 1979/10, pg. 37.
- Constelația frîntă* /tr. S. Popa/, Lumina 1980/10, p. 619.
- Poem sibian* (1 (prezentarea), 2 (lectura), 3 (Rotunjirea ideii), Cirta (sau ora de istorie), 5 Oltul (sau imaginea curgerii), 6. Ochii oraşului (imagine poetica), 7 Scoreu (viața berzelor la ora de istorie), 8. Paradox despre actor, 9 Privesc stele (poeme

rotunjite), și Comentariu la "Poem sibian", /tr. I. Flora/,
Transilvania, Sibiu, 1980/4, pg. 21-4.

Poem sibian (1 (prezentarea), 2 (lectura), 3 (Rotunjirea ideii), Cirta (sau ora de istorie), 5 Oltul (sau imaginea curgerii), 6. Ochii orașului (imagine poetică), 7 Scoreu (viața berzelor la ora de istorie), 8. Paradox despre actor, 9 Privesc stele (poeme rotunjite), și Comentariu la "Poem sibian", /tr. I. Flora/, Lumina, 1980/4, s, 257-264.

Doua poeme despre Marx (1. Marx la Kreuznach, în anul 1843; 2. Marx în 1871), / tr. R.F./ Lumina, 1981/7-8, s. 625.

Blamarea viermelui, Lumina, 1981/10-11, s. 743-4

Misiunea artei poetice, /tr. S. Popa/, Convorbirii Literare, 1981/11, s. 16.

Cula (Cula, Turnul Mizei, Viitatorul pe vârful lui Giac, Atul, Idolii de pe At) tr. Al. Pascu, Ramuri, Nr. 9, Craiova, sept. 1984.

Strada (Strada, Descoperirea mortii, Ce sa mai vorbim), Lumina, Pančevo 1984/2, p. 55-7.

Apus de luna la Virset (Apus de luna la Vîrșeț, O noua pînza, Visul agriculturii, Miros de ars, În ajunul ploii) Lumina, Pančevo 1984/9, p. 55-7.

Erinnerungen, Luceafarul, tr. D.M. Ion, Luceafarul, 2. martie 1985, p. 8.

Sibiul, noaptea (Sibiul, noaptea, La hotar, Pierduta formă a poeziei, Despre originea poeziei, Poezie pentru șase ochi, O întrebare dreaptă), tr. I. Mircea, Transilvania, Sibiu 1986/10, p. 41-2

d.c. prevodi na slovački jezik:

Tezy o Marxovi (Tezy o Marxovi, Izba Karla Marxa, Osud Rukopisu, Pohvala ideologie, Marx roku 1871, Sùvuslosti slov, V Knižnici, Marx v Londÿne, /tr. M. Demak), Novÿ život, Novi Sad 1983/3-4, s. 120-124.

d.d. prevodi na rusinski jezik:

Писні (Идоли зоз Ату, Горегздом), Руске слово, 1979, 2. XI, бок. 44.
Тези о Марксови (*Тези о Марксови, /Увод, 1-3/, Судьба рукопису, У библиотеки, Нацива Марксовому дому*) /прекл. Дю. Пангаргаї/ Шветлосц, Нови Сад, 1983/2, бок 129-133.

e. prevodi pesama sa rumunskog jezika objavljeni u časopisima:

- Radu Flora: *Nebeski ugao, Nemi monolog jasno izgovoren, Van predela, Popodne u gradu*, (prev. sa J. Balanom), Lumina, Pančevo 1977/3, str. 9, 11.
- Jon Markovičan: *Noćni leptir*, (prev. sa J. Balanom), Lumina, Pančevo 1977/3, str. 13.
- Jon Balan: *Jutro u selu*, (prev. sa J. Balanom), Lumina, Pančevo 1977/3, str. 15.
- Simion Draguca: *U gostinjskoj očevoj sobi*, (prev. sa J. Balanom), Lumina, Pančevo 1977/3, str. 17.
- Florika Štefan: *More*, (prev. sa J. Balanom), Lumina, Pančevo 1977/3, str. 19.
- Miodrag Miloš: *Uzdinske zore*, (prev. sa J. Balanom), Lumina, Pančevo 1977/3, str. 23-4.
- Joan Flora: *Poezija je dokument, rekoh sebi*, u zborniku: *Pesnička ulica '76*, Književna opština Vršac, Vršac 1977, str. 145-149.
- Joan Flora: *Besno pisanje u četiri popodne*, u zborniku: *Pesnička ulica '76*, Književna opština Vršac V, Vršac 1977, 103-5.
- Jon Balan: *Bela postelja, beli zidovi, Smisao mog postojanja u svetu, Želja, Nada, Otkriće*. (sa J. Florom), u zborniku: *Pesnička ulica '76*, str. 37-41.
- Nina Cassian: *Vršac* (sa rumunskog sa J. Florom), u zborniku: *Pesnička ulica '76*, Književna opština Vršac, Vršac 1977, s. 23.
- Ana Nikolina Srbu: *Kako učim*, (sa J. Florom), u zborniku: *Pesnička ulica '76*, Književna opština Vršac, Vršac 1977, str. 115.
- Petre Stojka: *Naši dragi mrtvi, Grad budućnosti, Lekcija*; Književne novine 1. septembar 1985, str. 693.
- Marin Soresku: *Seneka*, Književne novine, 1. februar 1987. str. 725.
- Marin Soresku: *Znaci, Vetar, Istorioterspija, Kugle, Sveci, Perpetuummobile, Kamila, Karavan, Pećina*. Stav, 1986/32-3, str. 57-62.
- Marin Soresku: *Sa one strane, Istorioterapija, Sudbina*, Koraci, 19873/4, str. 203-4.

- Marin Soresku: *Šest pesama* (Simetrija, Papir, Ugao, Bezdan, Zajednica, Govorimo o vremenu), Letopis Matice srpske, 1987/163, str. 540-545.
- Jon Mirča: *Biblija bez jezika, Udvojene zvezde*, Književne novine, 15. III 1989, str. 772.
- Mirča Dinesku: *Kratkovidni slikar, Otkriće dela, Nekoliko saveta za medeni mesec*, Književne novine, 1. X 1989, str. 783.
- Jon Mirča: *Svetlost, Jesen, Šta, Iz harfe, Restitucija, Kosmičnost, Saznanje, Tupila, Litica, Dela i dani, Ova topla noć..., Dijalektika slike. Stav*, Kikinda 1989/ 37-8, str. 75-8.

SADRŽAJ

KULA NAD VRŠCEM

- Kula 7
- Kula u magli 8
- Majdan 9
- Događaj na Majdanu 10
- Pogled sa Đakovog vrha 11
- Namernik na Đakovom vrhu 12
- Misa 13
- Toranj Mise 14
- Na dnu Đavoljeve jazbine 15
- U Đavoljevoj jazbini 16
- Kapela Svetog Roka 17
- Zidanje Kapele Svetog Roka 18
- Urbani 19
- Pogled sa Urbana 20
- Kaluđerski birt 21
- Pred Mesićem 22
- Mesić 23
- Mesički toranj 24
- Mali rit 25
- Orlovi nad Malim ritom 26
- Crkva na Beljacu 27
- U crkvi na Beljacu 28
- At 29
- Idoli sa Ata 30
- Ludoš 31
- Susret na Belom mostu 32
- Kanal na Ludošu 33
- Traka nad Ludoškim kanalom 34
- Predeli zimi 35
- Strmoglavica 36
- Najsevernija njiva na Strmoglavici 37
- Selište 38
- Priča sa Selišta 39
- Crvenka 40
- Pogled sa Crvenke 41
- Pogled sa Novih zemalja 42

Nove zemlje 43

IZVOR KOŠAVE

Miris paljevine 47

Izvor košave 48

Pred kišu 49

U nedostatku odgovora 50

Pomračenje 52

Laza Kostić u Vršcu 53

Nadgrobije za Aleksandra Poleksića 54

Uzvitlana strast zemlje 55

Bolest 56

Van ravnoteže 57

Bolest 58

Zaboravljen put 59

Poslednja provera 60

Na putu u polje 61

Pesma za mrtve Crvenoarmeje 62

Tamo, pod Bregom 63

Prag smrti 64

Razgovor o putu 65

Pokretni strah 66

Pesma čuvara pesme 67

Početak putovanja u noć 68

Strah u polju 69

STRAŠILA U POLJU

Stepenište 73

Podloga pesme 74

Tajna spekulativne konstrukcije 75

Posečen voćnjak 76

Ruši se nova kuća 77

Tigrovo oko 78

Groblje na vrhu Brega 79

Negde u ataru 80

Korvinova ptica 81

Neizgovorena reč 82

Moć govora 83
Proroštvo Vinka Lozića 84
Beg u slatine 85
Noćni leptir 86
Marks u Krojcnahu 87
Kikindski partizani 88
Iščekivanje 89
Pred početak lova 90
Pet nebesnica 91
Poslednja šala 94
Vest iz hlebarnice 96
Strašila u polju 98

PESAK

Zidni sat 101
Lice Panike 102
Trava 103
Nova nit 104
Igra s ribarima 105
Dokaz o vremenu 106
Mreža 107
Srce ribara 108
Život kornjače 109
Pesak 110
Žar 111
Raspeti gubitnik 112
Lov 113
Grobljanski vetar 114

PRETICANJE

I samo dok vetar 117
Prozorsko okno 118
Sreća 119
Mreža jutra 120
Naslućuje se gavranov let 122
Veče u Kikindi 123
Korvinova pitca 125

O prirodi večernje izmaglice 126
Vizija mosta 128
Trag 129
Obična zemlja 130
Mogućnost ilovače 131
Fazan u polju 132
Govor gline 134
Ulica 136
Večernji razgovor 137
Priroda zemlje 138
Osnova nasleđa 139
Svedočenje o nameri šume 140
Pesma za mog brata 141
Vizija čuvara mosta 142
Uvid o beskraju 143
Kuskovo 144
Preticanje na Pančevačkom putu 145

POLJE BESKRAJA

Razotkrivanje smrti 149
Stubovi 150
Oči zemlje 151
Sat 152
U kupatilu 153
Maske 154
U biblioteci 155
Nara 156
Bezumlje taštine 157
Crkva na Bistrici 158
Na mostu 159
Telesni vrt 160
Igra u noći 161
Bela prostirka 162
Zvona 163
Polje beskraja 164

TOMOGRAFIJA SNA

Tomografija sna 167
Fragment o igri 168
Satz vom Grund 169
Posle toliko godina učenja 171
Sećanje na zavičaj 173
Poslednja odluka 174
Dvoslutna sen 175
Rastegljivost sna 176
Boje vremena 177
Glasovi iz polja 178
Otvaranje sna 179
Košulja na dva štapa (II) 180
Pohvala Maksu Bilu 181
Trijumf glodara 182
Telesni vrt (II) 183
Andre Breton ne stanuje ovde 184
Jesen na prozoru 185
Kolomenskoe 186
Kada bih bio pesnik 187
Pikaso 188
Helderlin 189
Mocart 1791 190
Pesnik u provinciji 192

MALE SONATNE FORME

Teze o Marksu 195
Soba Karla Marksa 198
Sudbina rukopisa 199
Priroda ideologije 200
Marks 1871. 201
Veza reči 202
U biblioteci 203
Marks u Londonu 204
Poseta Marksovoj kući 205
Na Rimskom trgu 206
Rimski most u Trieru 208
Nebo nad Bukureštom 209

Peta sonata 215
Dobro započeta, a nedovršena pesma 217
Priroda svetlosti 218
Animal planet 221
Male sonatne forme 222

NEDOVRŠENE PESME

Izvod iz pravila 225
Dok mesec zalazi nad Vrščem 226
Zelene jabuke 227
Odbrana pesništva 228
Pred Konstantinovom bazilikom u Trieru 229
Podne u Šušari 230
Mladost Laze Nančića 231
Novine 232
Pred Bečkom operom 233
U kući Laze Nančića 234
Dva slikara 235
Poslednja noć u 1976. Godini 236
Kakve čokolade volite 237
Lepa smrt 238
Životni put Jaše Tomića 239
Sterijin aforizam 240
Zatišje po pobedi Janka Halabure 241
Han *Dva pištolja* 242
U Sterijinoj kući 243
Ćutanje vršačkog groblja 244
Vršac je takav grad 245
Javorove ptice 246

AMERIKA, AMERIKA

Amerika, Amerika 251
Jutarnji doručak 252
Džo, i to je Amerika 255
Između Tibra i Tigra 256
Stvaranje istorije 257
O usudu umetničkog dela 259

Ratni deficit, napalm i hevimetal 260
Čuo sam da nećete ništa da učite 261

PUT U EVROPU

Plovidba 265
Put u Evropu 266
Evropa Ipolita Tena 267
Ordenje, ordenje 268
Seobe 269
Memento 272

RAĐANJE DEMOKRATIJE

Ručak kod Lukula 277
Varvari 279
Priroda vlasti 280
Pouka Katona 281
Smrt Katona 282
De Cicero 283
Pompej 284
Mitridat 285
Otpaci demokratije 287
Epilog: Tajna istorija 288

NASLEĐE

Smrt nekad i sad 291
Konzul 292
Monolog imperatora 293
Horror vacui 294
Kruna sa zvončićima 295
Ispovest lude 296
Miraz 298
Sećanje na kralja 300
Nasleđe 301
Posle nas 303

HANIBAL „ANTE PORTAS“
Kartagina nema sreće 307
Kvint Fabije u Kartagini 308
U podnožju Alpa 309
Alpi! Alpi! 310
Uslov za mir i članstvo u Imperiji 311
Colonia Julia Cartago 313
Smrt Semperija Graha 314
Gozba kod Vibija Virija 315
Smrt Arhimeda 317

OVIDIJE U TOMIMA
Progonstvo Ovidija 321
Odlazak u Tomi 322
Pred polazak 323
Trajanje 324
Veče u Tomima 325
Ovidije među Skitima 326
Pismo Sempronija Ovidiju Nazonu 327
Pismo sa Ponta Fabiju Maksimu 328
Suđenje Pesniku 328
Epilog: Geti (I) 330

POHVALA STERIJI
O gradnji stihova 333
Pokuda crvu 335
Majstorsko pismo 338
Na granici praznine i ništa 340
Nadgrobije za Jovana Steriju Popovića 341
Epilog pesništvu 342
Epitaf 343
Savršenstvo raja (pakla) 344
Spisatelje srpske ubijaju, zar ne? 345

Bibliografija (pesme) 353

Naslovna strana:

http://images2.webpark.ru/uploads53/090924/ice_03.jpg

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

821. 163.41-14

УЗЕЛЈАЦ, Милан, 1950-

Stare i nove pesme / Milan Uzelac . – Novi Sad : Veris studio, 2012
(Novi Sad : Veris). – 370 str. ; 21 cm. –

Tiraž 10 primeraka..

ISBN 978-86-7858-047-5

a) Poezija

COBISS.SR-ID 267951623